

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ

**ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

23 травня 2023 року

м. Херсон

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Тбіліський державний університет, ім. Іване Джавахішвілі
(м. Тбілісі, Грузія)
Європейський університет (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет Молдови (м. Кишинів, Республіка Молдова)
Академія прикладних наук у Коніні (м. Конін, Польща)
Qingdao Agricultural University
(район Ціндао і Лайян провінції Яньтай провінції Шаньдун, Китай)
Державний економічний університет з навчальних робіт (Вірменія)
Департамент операційних досліджень, Університет науки і техніки AGH (Польща)
Інститут рису Національної академії аграрних наук України
Уманський національний університет садівництва
Подільський державний університет
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Центральноукраїнський національний технічний університет
Публічне акціонерне товариство «Райффайзен банк»
Громадська організація «Новітній погляд»
Херсонська обласна організація «Спілка економістів України»

**ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ

ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

ТОМ 1

23 травня 2023 року

м.Херсон

УДК 330.341.1:658

Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Том 1 (м.Херсон - Кропивницький, 23 травня 2023р.). Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2023. 232с.

У збірнику тез доповідей опубліковано результати наукових досліджень за актуальних проблем сучасного інноваційного підприємництва, аналізу перспектив розвитку біржової торгівлі, організації та ефективного управління торговельною діяльністю. Висвітлено проблеми розвитку інноваційного підприємництва та торгівлі в Україні. Досліджено сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні, інноваційно-інвестиційні напрями розвитку підприємницької та торговельної діяльності. Визначено актуальні аспекти обліково-фінансового забезпечення діяльності підприємницьких структур.

Призначено для науковців, здобувачів вищої освіти, фахівців підприємницької, торговельної та біржової сфери, підприємців, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, а також становить науковий інтерес для всіх, кого цікавить окреслене коло проблем.

*Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст матеріалів,
що опубліковані у збірці.*

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ
25030, Україна, м. Кропивницький, Університетський проспект, 5/2
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
економічний факультет, кафедра економіки та фінансів
e-mail: economic.ksau@gmail.com

©ХДАЕУ,2023

©Колектив авторів, 2023

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

КИРИЛОВ Юрій – д.е.н., професор, в.о.ректора, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ГРАНОВСЬКА Вікторія – д.е.н., професор, перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ЛАВРЕНКО СЕРГІЙ – к.с.-г.н., доцент, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

КИРИЧЕНКО НАТАЛЯ – к.е.н., доцент, декан економічного факультету, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

ПИЛИПЕНКО Катерина – д.е.н., професор, професор кафедра економіки та готельно-ресторанного бізнесу, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;

МІСЮК Микола - д.е.н., професор, заслужений економіст України, директор Навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів Подільського державного університету;

ЧИЛОЧИ Рафаел - д.е.н., професор, декан факультету економічного інжинірингу та бізнесу Технічного університету, Молдова;

ЧЕРНЯВСЬКА Тетяна - д.е.н., хабілітований професор, Академія прикладних наук в Коніні, Польща;

ПРОКОПЧУК Олена - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва;

ДУДЧЕНКО Володимир – д.е.н., член-кореспондент НААН, директор Інститут рису Національної академії аграрних наук України;

БАРАБАШ Леся - к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Танклевська Н.С. – завідувач кафедри економіки та фінансів, д.е.н., професор,
Херсонський державний аграрно-економічний університет;

Пантелеймоненко А.С. – д.е.н., професор, професор кафедри економіки та
фінансів, Херсонський державний аграрно-економічний університет;

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет;

Карнаушенко А.С. – к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів, Херсонський
державний аграрно-економічний університет;

Повод Т.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, Херсонський
державний аграрно-економічний університет;

Кононенко Л.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет;

Савченко В.М. - к.е.н., доцент, професор кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет;

Орлик М.В. – к.е.н., старший викладач кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет.

1. Повоєнне відновлення економіки України.

Пантелеймоненко Андрій Олексійович
доктор економічних наук, професор,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

**ЕНЕРГЕТИЧНІ КООПЕРАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Порушення стабільного енергопостачання Півдня України є прямим наслідком повномасштабного вторгнення військ РФ на територію нашої держави. Це унеможлиблює нормальний побут громадян, передусім, мешканців сільської місцевості та функціонування суб'єктів господарювання всіх форм власності (у т.ч. сільськогосподарських товаровиробників). При цьому слід враховувати, що повне відновлення звичного енергопостачання в повоєнний період буде неможливим без докладання значних зусиль та наявності необхідних фінансових ресурсів. Це цілком прогнозовано може супроводжуватись черговим підвищенням цін на енергетичні послуги для кінцевих споживачів.

З метою запобігання зростанню рівня цін на енергетичні послуги в повоєнний період, Україні вже сьогодні доцільно залучати всі можливості та готувати відповідні механізми щодо вирішення майбутніх проблем. Значну роль у цьому питанні може відіграти багатий зарубіжний досвід, зокрема, країн Європейського Союзу, де пересічні енергоспоживачі вже продовж тривалого часу незалежними від централізованого енергопостачання та суттєво економлять на витратах шляхом участі в енергетичних кооперативах. При цьому, взірцевим є те, що такі кооперативи широко використовують відновлювальні джерела енергії і часто передбачають будівництво та експлуатацію когенераційних установок (здійснюють комбіноване виробництво тепла та електроенергії)[1].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Успішний розвиток названих кооперативів залежить від підтримки держави. Не зважаючи на існуючі особливості національних підходів щодо реалізації «кооперативної політики», в практиці країн ЄС існують певні закономірності. Так, енергетичні кооперативи (асоціації чи товариства) держава розглядає як організації (дієвий інструмент) економічної самодопомоги населення. Разом з тим, держава здійснює через такі кооперативи підтримку населення, яке потребує вирішення енергетичної проблеми або прагне економити на витратах. Стимулювання розвитку енергетичних кооперативів реалізується за кількома напрямками. Це зокрема: забезпечення сприятливої законодавчої бази; розробка концепцій та програм розвитку енергетичної кооперації; заснування спеціальних державних інституцій (для організаційної та методичної роботи) в процесі створення та розвитку енергетичних кооперативів; фінансова підтримка (пільгове кредитування та надання незворотної фінансової допомоги) з метою реалізації некомерційних енергетичних проєктів. Значна увага з країн Європейського Союзу приділяється формуванню самодостатньої національної системи енергетичної кооперації (регіональні та національні асоціації, федерації, спілки тощо), якій з часом передаються функції державного регулювання кооперативів цього виду. В окремих випадках названі функції делегуються вже існуючим кооперативними об'єднанням регіонального та національного рівнів.

Певною мірою процес започаткування енергетичних кооперативів в Україні розпочато. Проте, як правило, ініціатори їх створення в основному переслідують комерційні цілі. Ідея енергетичних кооперативів була використана переважно підприємцями, для яких пріоритетом став продаж виробленої «кооперативної» електроенергії в рамках існуючої державної програми. Тому названі кооперативи не стали інструментами «енергетичної самодопомоги» для населення не набули поширення в українській практиці. На наше тверде переконання в сучасних умовах вітчизняним ініціаторам заснування нових енергетичних кооперативів слід

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

відмовитись від прагнення до «прямого заробляння грошей», імаксимально використати їхній потенціал для самозабезпечення сільського населення енергетичними ресурсами, що виробляються з використанням відновлювальних джерел енергії. Саме це, спираючись на багаторічний зарубіжний досвід, необхідно зробити одним із пріоритетів при формуванні відповідної державної політики, що буде забезпечувати відбудову інфраструктури сільських територій у повоєнний період.

Зарубіжний досвід показує, що векономічній політиці багатьох країнах ЄС, розвиток кооперативного сектору на національному ринку енергетичних послуг є одним з пріоритетних напрямів. Саме при сприянні держави поширення енергетичних кооперативів у країнах Європейського Союзу набуває дедалі масштабнішого характеру, у т. ч. аграрному секторі[2]. За даними REScoop.eu (Європейської федерації громадських енергетичних кооперативів) на даний час у країнах Європи діє близько 2 тис. енергетичних кооперативів, що об'єднують понад 1 250 000 громадян[3]. Про важливість названих кооперативів свідчить і той факт, що в 2022 році в рамках ширшого пакету політичних заходів Європейської зеленої угоди створено Rural Energy Community Advisory Hub (Консультативний центр сільської енергетичної спільноти при Європейській комісії). Мета центру – проводити заходи, що сприяють громадам і сільським підприємствам у підготовці проектів з відновлюваної енергетики (шляхом створення енергетичних кооперативів)[4].

Співпраця з названими організаціями та використання досвіду «кооперативної енергетики» провідних країн Європейського Союзу в повоєнній Україні, у тому числі на Херсонщині, може мати значні позитивні результати.

Список використаних джерел:

1. Bürgerenergiegenossenschaften.
URL: <http://de.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCrgerenergiegenossenschaft>
2. Görlitz S. (2022) The Role of Energy Cooperatives in the German Energy Transition. DGRV. 14 p.; URL: <https://www.german-energy->

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

solutions.de/GES/Redaktion/EN/Publications/Presentations/180723-presentation-ir-poland-dgrv.pdf?__blob=publicationFile&v=5

3. REScoop.eu.URL:<https://www.rescoop.eu>

4. Energycommunities. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-communities_en

Вишневецька Оксана Василівна

к.е.н., с.н.с.,

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

(Україна)

СТАН РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Паливна галузь економіки є однією з найважливіших, оскільки нафтопродукти – бензин і дизельне паливо є інфраструктурними й соціально значимими товарами. Вона потребує особливої уваги у зв'язку з такими її особливостями, як залежність від наявних природних запасів паливно-енергетичних ресурсів та їхнього імпорту, значна капіталомісткість, суттєвий вплив на собівартість продукції у всіх секторах економіки.

До початку 2000-х Україна повністю забезпечувала національну економіку паливом із нафтопродуктів вітчизняного виробництва, яке було зосереджене у семи регіонах, де функціонували нафтопереробні підприємства. Про масштабність цієї інфраструктури засвідчують наступні дані. На початку 1990-х років в Україні діяло: шість нафтопереробних заводів загальною потужністю 52 млн т/рік; нафтотранспортна система проектною потужністю близько 100 млн т/рік; розгалужена система нафтопродуктопроводів потужністю до 30–35 млн т/рік та протяжністю 4 625 км. загальна ємність резервуарного парку перевищувала 4 млн м³ [3].

Підтвердженням втрати державою суб'єктності є той незаперечний факт, що до станом на 23 лютого 2022 р. Україна на понад 75% втратила свою інфраструктуру у секторі нафтопродуктозабезпечення.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

У цей час обсяги імпортного пального почали зростати і у 2021 році частки імпортного пального, що надходило з Росії й Білорусі становили відповідно 62% дизпального та 50% бензину. Ще 10% імпортували з Литви та морем [1]. Це забезпечило їм фінансові надходження з українського ринку на суму понад 6 млрд дол. США. Загалом імпорт покривав до 80% потреб України у нафтопродуктах. Нові маршрути диверсифікації поставок практично не пророблялися, оскільки комерційні пріоритети переважали безпековий компонент. Війна закрила ці напрямки. 100% довоєнних джерел постачання були перекриті. Єдиним джерелом постачання наразі є Європа, звідки останні помітні поставки були у 2016 році.

Більшу частину потреб міг би забезпечити Кременчуцький НПЗ. До війни, за даними уряду, він забезпечував до 18% українських нафтопродуктів. Але його роботу було зупинено ще наприкінці лютого майже одразу після початку воєнних дій агресора в Україні. Руйнування Кременчуцького НПЗ та іншої паливної інфраструктури стало лише каталізатором дефіциту на тлі того, що налагодити сталі, регулярні та достатні альтернативні поставки поки не вдалося.

Проте за останній рік завдяки синергії ринку і уряду України побудовано нові транспортні коридори, а також змінилася транспортна система постачання пального. Тобто країна повністю переналаштувала, повністю перебудувала свій ринок, обсяги якого, порівняно з березнем, зросли у десять разів, і тепер пальне імпортується з усього світу.

Значно зросли витрати на логістику, яку довелося змінювати докорінно. Майже 40 відсотків пального надходить до України автомобільним транспортом – це дорожче за усі інші види постачання [1]. До війни бензовозами постачалося менше ніж пів відсотка.

В цілому за різними каналами постачання в 2022 році Україна витратила на імпорт нафтопродуктів 8,787 млрд дол., що на 56% більше, ніж за 2021 рік. Найбільші витрати припали на поставки нафтопродуктів з Індії – 1,05 млрд дол.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

(12%), з Литви – 0,947 млрд дол. (11%) і Болгарії – 0,866 млрд дол. (11%). У натуральному вираженні за рік в Україну було ввезено 7,3 млн тонн нафтопродуктів, що на 17% менше, ніж роком раніше [1].

У 2022 році дефіцит пального на 90% виник через обстріли та проблеми з доставкою, і лише 10-20% – з ціною. Починаючи з другої половини останнього місяця зими почався «ціновий галоп», який був підкріплений щорічним сезонним зростанням цін на основні види пального в Україні перед початком весняно-польових робіт. Український ринок нафтопродуктів значною мірою імпортозалежний, тому роздрібні ціни на ньому залежать від зростання світових цін на нафту та курсу долара. У 2022 році на здорожчання пального вплинули обидва фактори [2].

В липні 2022 ціна на нафту зросла на 6 % і досягла позначки 110-115 дол. США/барель. Востаннє ціна на нафту перевищувала 100 дол. США у жовтні 2014 року. Проте за останні пів року вона здешевшала на 30 % і на кінець грудня становила 82 дол. США/барель [4]. Від початку року, за даними Міністерства фінансів України, гривня до долара знецінилася на 7,3 % – до 27,28–29,25 грн/дол. США, в комерційних банках ще більше – до 40 грн/дол. США (+46,5%). На здорожчання нафтопродуктів також вплинуло масове використання генераторів збільшило попит на пальне від 10 до 20 відсотків. Як наслідок, у листопаді – грудні ціни на бензин та дизельне пальне в Україні зросли на дві гривні за літр.

За цей період лише податкове навантаження було дещо зменшено – за рахунок зниження з 20 % до 7 % податку на додану вартість, а також скасування акцизного збору. Попри песимістичні прогнози щодо підвищення цін на пальне з середини липня вони почали знижуватися і до кінця 2022 року вартість бензину марки А-92 становила 51 грн/л, дизельного пального – 55 грн/л [4].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

З метою забезпечення безперебійного постачання пально-мастильних матеріалів та зміцнення національного ринку нафтопродуктів державна політика в Україні має бути спрямована на стабілізацію, в тому числі, шляхом реформування вітчизняного ринку та запровадження більш жорстких методів правового регулювання. Вона полягає у: запровадженні механізмів залучення інвестицій для реалізації програми відновлення потужностей, що були знищені внаслідок військового вторгнення росії на територію України; технічного переоснащення та модернізації НПЗ із використанням сучасних технологій глибокої переробки; відмові від формування цінової і тарифної політики за принципом «затрати плюс», перехід до стимулюючого регулювання тарифів з подальшим переходом на ринкові механізми; коригуванні державного регулювання на ринку нафтопродуктів через відмову від політики адміністративного регулювання цін, водночас посиливши роботу у сфері державного контролю за дотриманням законодавства щодо захисту економічної конкуренції та пріоритету прав у споживачів; стимулюванні збільшення використання екологічних видів моторного палива, подальшому підвищенні ефективності функціонування системи забезпечення нафтопродуктами з метою забезпечення її конкурентоспроможності на ринку нафтотранспортних послуг; ефективному використанні потужностей нафтотранспортної системи України для надійної роботи діючих нафтотранспортних маршрутів та створення нових напрямків транспортування; активній участі у проєктах інтеграції нафтотранспортної системи України з нафтотранспортними системами та нафтопереробними потужностями інших країн для організації альтернативних постачань; розвитку морських об'єктів нафтотранспортної інфраструктури для забезпечення гнучкості та мультимодальності постачання нафти та/або нафтопродуктів; створенні умов для зниження залежності від імпорتنих надходжень на користь розширення і використання потужностей власного виробництва і диверсифікація джерел і

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

маршрутів постачання нафтопродуктів (не більше 30% з одного джерела); досягненні до 2030 р. показника власного виробництва пального на рівні 50% з метою підвищення безпеки нафтопродуктозабезпечення країни у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Державна митна служба Україна : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/>
2. Мельничук В. С., Мельничук А. В. Фактори впливу на ціноутворення нафтопродуктів. International relations, part «Economic sciences». 2019. №18. URL : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3671/3337
3. Омельченко В. Базові причини енергетичної кризи в ОЗП 2021–2022рр. Центр Разумкова, 24 листопада 2021р. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/bazovi-prychyny-energetychnoi-kryzy-v-ozp-20212022rr>.
4. Ціни на бензин, дизпаливо, газ на АЗС України. Мінфін. веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/>

Клименко Катерина Володимирівна

к.е.е., завідувачка відділу бюджетної системи та фінансів інституційних секторів економіки ДНУ «Академія фінансового управління», Київ, Україна

Мельник Вікторія Володимирівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства Державний торговельно-економічний університет Київ, Україна

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЄБРР НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У ПРИЗМІ ВОЄННОГО ЧАСУ

В сучасних умовах надзвичайно важлива співпраця з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), міжнародною фінансовою інституцією, яка забезпечує надійне та стабільне довгострокове фінансування пріоритетних проектів розвитку. Співпраця з ЄБРР надає можливість отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для розвитку стратегічно важливих секторів економіки й інфраструктури, а також для проведення структурних реформ.

Станом на 01.04.2023 р., Україні було виділено ЄБРР фінансування на загальну суму в 18,1 млрд євро для 529 проектів. З них, 11 проектів були

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

спільними з ЄБРР, загальний обсяг позик для цих проектів становив 2364,0 млн євро. Загальний обсяг використання коштів позик ЄБРР за цими проектами станом на 01.04.2023 р. – 1 203,32 млн євро (50,9% загальної суми позик)[1].

У 2022 р. ЄБРР інвестував в Україну 1,7 млрд євро, а також мобілізував додатково 200 млн євро через партнерські банки. Цей обсяг становить більше 10% від загальної діяльності Банку. Таким чином, ЄБРР виконує свої зобов'язання інвестувати в Україну 3 млрд євро до кінця 2023 року, залучаючи підтримку акціонерів і донорів, які беруть на себе частину ризику, пов'язаного з цими інвестиціями Банку. Ці результати досягаються в умовах складної глобальної економічної ситуації, спричиненої війною, яку Росія розпочала в Україні, і підтверджують роль ЄБРР як джерела контрциклічної підтримки для держави. Зазначені 1,7 млрд євро були спрямовані на підтримку реального сектору економіки України, зокрема інвестиції у критичну інфраструктуру, енергетичну та продовольчу безпеку, розвиток торгівлі та підтримку приватного сектору. Крім того, 200 млн євро було мобілізовано через партнерські банки [2].

У 2022 році ЄБРР мобілізував донорські кошти на суму 1,4 млрд євро, включаючи нефінансовані гарантії, що використовуються для підтримки України та інших країн, що постраждали і продовжують страждати від війни в 2022-2023 рр. ЄБРР взяв на себе 60% ризику, пов'язаного з інвестиціями в Україну протягом 2022 року.

Один із важливих прикладів діяльності ЄБРР в Україні у 2022 році було надання кредиту у розмірі 150 млн євро «Укрзалізниці» та «Укренерго» для надання екстреної фінансової підтримки. Ці кошти мали вирішальне значення для забезпечення неперервного функціонування залізничного транспорту та електропостачання. Дані дії дозволили залучити додаткові зарубіжні гранти та фінансування [2]. Для фінансування «Укрзалізниці» частину ризику покрили Франція та Європейський Союз. А для фінансування «Укренерго» ризик був

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

покритий ЄС, Великою Британією, США та Нідерландами. Восени був наданий додатковий пакет фінансування для «Укренерго» на суму 370 млн євро. Цей пакет включав кредит від ЄБРР на суму 300 млн євро та грант від Нідерландів на загальну суму 70 млн євро. Ці кошти були виділені для проведення невідкладних ремонтних робіт національної енергетичної мережі, яка постраждала від обстрілів цивільної інфраструктури з боку Росії [2].

Крім того, ЄБРР надав фінансовий пакет майже на 500 млн євро для НАК «Нафтогаз» з метою компенсації втрат у видобутку природного газу, спричинених російським вторгненням. Норвегія доповнила цей пакет грантом на суму 190 млн євро до кредитної лінії ЄБРР у розмірі 300 млн євро. Частину ризику за цим кредитом покрили США, Канада, Німеччина та Франція [2].

У сфері торговельного фінансування ЄБРР в 2022 році надав загальний обсяг фінансування в Україні на суму 459 млн євро. Разом з партнерськими фінансовими установами, Банк підтримав продовольчу безпеку, надаючи понад 280 млн євро фінансування для сільськогосподарських ланцюжків постачання. Також було виділено 170 млн євро для підвищення стійкості інших компаній приватного сектору, включаючи малі та середні підприємства [2].

Програма «Українська архітектура реформ» є комплексною програмою технічної допомоги, яка була започаткована ЄБРР та ЄС у 2016 році відповідно до запиту Уряду України щодо підтримки в реалізації ключових реформ. Ця програма активно продовжується, і вона спрямована на підтримку реформ в різних сферах. Однією з головних сфер підтримки є забезпечення ефективного управління на державних підприємствах, з якими співпрацює ЄБРР. Це включає впровадження кращих практик управління, підвищення прозорості та ефективності, а також реформування корпоративного управління. Крім того, програма «Українська архітектура реформ» також підтримує розвиток людського капіталу у партнерстві з Міністерством освіти і науки України. Це охоплює різні

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

ініціативи, спрямовані на поліпшення якості освіти, розвиток професійної освіти та навчання, підвищення навичок та компетенцій працівників. Програма «Українська архітектура реформ» відіграє магістральну роль у сприянні реформам в Україні, забезпечуючи технічну допомогу та експертну підтримку для впровадження ключових реформних заходів у країні.

У 2022 році надання екстреної ліквідності для забезпечення безперервного енергопостачання, опалення, руху поїздів, життя громад та функціонування бізнесу було пріоритетним для ЄБРР в контексті підтримки України. Важливо було забезпечити населення та економіку країни необхідними ресурсами та послугами в умовах військового конфлікту.

Зараз, на фоні поступового заспокоєння ситуації та залучення коаліції міжнародних партнерів для підтримки відновлення, надання фінансування на невідкладні ремонтні роботи та відновлення пошкодженої інфраструктури, зокрема внаслідок російських обстрілів, виходить на передній план. Це важливий етап в процесі відновлення, що допоможе відновити інфраструктуру та забезпечити нормальне функціонування різних секторів, включаючи енергетику, транспорт, житлово-комунальне господарство та інші. ЄБРР має на меті надавати необхідну фінансову та технічну підтримку для відновлення та реконструкції пошкодженої інфраструктури, сприяючи відродженню економіки та забезпеченню стабільного розвитку України [2].

Також необхідно акцентувати увагу, що створення української інвестиційної платформи в Токію, яка об'єднує інститути фінансування розвитку країн G7 та ЄБРР, є важливим кроком для зміцнення співробітництва та сприяння обміну інформацією та фінансуванню між установами. Ця платформа буде спрямована на підтримку приватного сектору та сприяння інвестиціям у відновлення та розвиток України. Вона надасть можливість для спільного фінансування проектів, обміну найкращими практиками та координації зусиль для

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

підтримки української економіки. Залучення європейських установ з фінансування розвитку до цього процесу є ще одним кроком для посилення міжнародної підтримки та розширення можливостей фінансування для України. Ця ініціатива свідчить про впевненість міжнародних партнерів в перспективному потенціалі України та їх готовність співпрацювати для сприяння її розвитку[3].

Україна повинна продовжувати співпрацю з МФО, такими як ЄБРР, щоб отримувати підтримку та поради з питань економічного відновлення та фінансового управління. Це допоможе зміцнити інституційні механізми, забезпечити ефективність використання ресурсів та зміцнити довіру міжнародного співтовариства.

Список використаних джерел

- 1.ЄБРР. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/ebrr>
- 2.ЄБРР виконує запланований обсяг інвестицій в Україні: €3 млрд у 2022-23 р. URL: <https://www.ebrd.com/ebd-on-track-to-deliver-three-billion-euros-to-ukraine>
- 3.В Японії запустили Українську інвестиційну платформу під керівництвом ЄБРР. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4589103-v-yaponii-zapustyly-ukrainsku-investytsiynu-platfomu-pid-kerivnytstvom-yebr>

*Завідна Людмила Дмитрівна
доктор економічних наук, професор
Ужгородський торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Ужгород*

**ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ**

Наша держава, знаходиться у складному фінансовому становищі, що вимагає розробки та прийняття першочергових заходів для вирішення проблем військових ушкоджень, енергетичних перебоїв, проблем інфляційних процесів і підвищення цін, а також стагнації малого та середнього бізнесу, і, як наслідок, недонаповнення бюджетів. Військові події знесилюють і без того слабку світову економіку та економіку регіонів. Бюджет держави повністю залежить від

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

іноземної допомоги, а іноземні партнери (МВФ та ЄС) не дивлячись наобіцянки не поспішають допомагати Україні фінансово, замість допомагають кредити на досить не вигідних для нас умовах[3, с. 19-22].

Пошуком ефективної парадигми фінансово-економічного механізму господарюючих суспільних систем приділялося багато уваги різних наукових шкіл і практиків-експериментаторів, серед яких, Бахмістер Фуллер, винахідник біткоїнів, творець цікавих економічних систем, а також Сільвіо Гезель, австро-аргентинський винахідник локальних «старіючих грошей», які давали змогу компенсувати тимчасово недостатні грошові кошти в окремо взятих територіальних одиницях[2, с. 44-49; 4, с. 54-55; 5, с. 23-29].

На сучасному етапі розвитку фінансових відносин у світовій спільноті, коли всілякі фінансові невизначеності і кризові явища сколихують наше суспільство на віддалених континентах і в різних регіонах світу, здавалося б, порушуючи спокій і стабільність фінансових систем, в цей же саме час відбувається на перший погляд непомітна побудова новітньої, більш ефективної світової фінансової системи, яка увібрала в себе досвід всіх поколінь. Методом спроб і помилок викристалізовується найсучасніший, найефективніший і більш стабільний за своїх попередників фінансовий механізм господарювання. Зникають шкідливі, зайві моделі фінансових відносин, і затверджуються справжні, істинні і найкорисніші фінансові моделі.

Потребують відродження і такі стародавні інструменти досягнення фінансової стабільності, як семирічні терміни списання боргів (що актуально для країн-боржниць перед МВФ та іншими міжнародними організаціями і установами, які неймовірно збагатилися, особливо, під час останньої світової кризи 2020-2022 рр.). Потребує відродження так зване «Етичне право», яке на перше місце ставить стабільність та добробут у суспільстві з дотриманням конституційних прав і свобод всіх учасників економічно-господарського процесу.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Сьогодні набуває широкого розповсюдження альтернативна народна економіка[1] із своїми народними фінансами, які юридично базуються на статті 5 Конституції України (локації – у Хмельницькому, на Львівщині, у Харкові та інших регіонах України). Ці народні громади, стоять особняком від прогнившої корупційної і бюрократичної державної системи фінансів.

З цією метою в нашій державі доцільним було б здійснення наступних заходів (рис. 1):

- 1) локальне використання «гезелівських» (*старіючих, фіатних*) грошей;
- 2) створення краудфандингових платформ для фінансування стартапів та інноваційних проєктів;
- 3) розбудова моделі «народної економіки» (*народний кооперативний рух, взаємні фонди*). Поняття «народної економіки» – включає в себе широкий спектр підприємств малого та середнього рангів транспортного спрямування, кафе, ресторації, юридичні та аудиторські, оціночні компанії, стоматологічні клініки приватного сектору, будівельні фірми, фермерські господарства та інших [1];
- 4) зниження «податкового тягаря» для малого бізнесу (*0% податкова ставка перші п'ять років*);
- 5) проведення роз'яснювальної роботи серед населення на волонтерських засадах про небезпеку концентрації капіталів;
- 6) заборона «кризових прибутків» (*за винятком споживчої сфери*);
- 7) використання векселів при тимчасовій нестачі грошових коштів.

Всі ці заходи допоможуть подолати негативні наслідки фінансових криз і покращити фінансове становище в нашій державі.

Отже, підводячи підсумки, можна стверджувати, що для подолання негативних проявів у фінансово-господарській системі нашої держави від світової кризи 2020-2022 рр. доцільно розбудовувати такий соціальний інститут як народні кооперативи, які спроможні захистити малий бізнес («народні підприємства») від

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

надмірного податкового, монополістичного та бюрократичного тиску, давши їм можливість, як в багатьох розвинених країнах, звільнивши їх від оподаткування в перші п'ять років їхньої роботи.

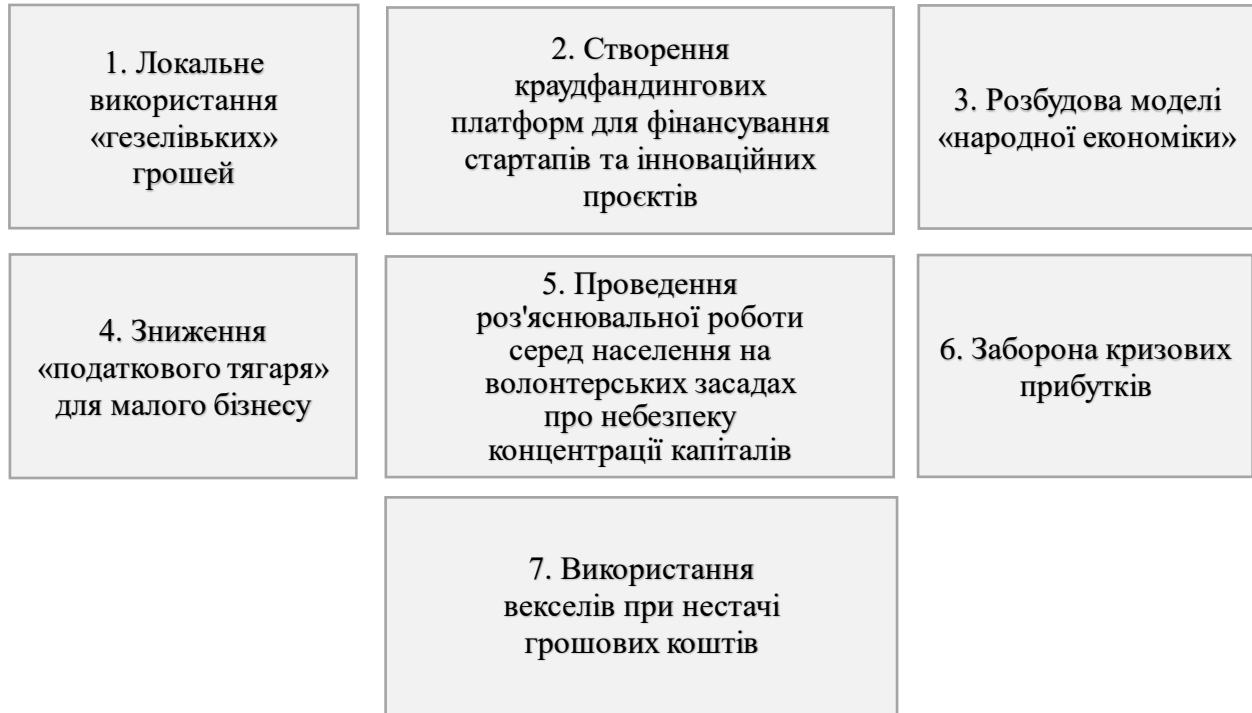

Рис. 1. Пропозиції щодо мінімізації наслідків фінансової кризи 2020-2022 рр. та стабілізації фінансового положення в Україні

Джерело: розроблено за матеріалами [3-8].

Це позитивно відобразиться на фінансово-господарському становищі нашої держави, яке понесло значних збитків від російської агресії, пандемії та нокдаунів. Також потрібно проводити широку роз'яснювальну роботу серед населення щодо ефективності об'єднання у народні громади для сумісного подолання труднощів сьогоденної кризи, взявши у власні руки своє майбутнє і майбутнє своєї держави.

Список використаних джерел

1. Бездержавні, але народні: в Україні набирає обертів новий рух підприємливих громадян за свої права. Галичина: інтернет-ресурс газети. URL:

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

<https://galychyna.if.ua/analytic/bezderzhvni-ale-narodni-v-ukrayini-nabiraye-obertiv-noviy-ruh-pidpriyemlivih-gromadyan-za-svoyi-prav>

2. Бондаренко Н. М., Бобирь О. І. Практика застосування грошової парадигми Сільвіо Гезеля та її переваги в мінімізації ризиків. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 9-10. С. 44-49. URL: <http://www.investplan.com.ua/index.php?op=1&z=7843>

3. Кончин В. І., Максименко М. В. Причини та прояви боргової кризи в ЄС і суперницькі підходи антикризової політики. Київський інститут бізнесу та технологій. 2022. № 2(18). С. 19-30.

4. Лазня А. Фінансова криза: причини виникнення та вплив на світову економіку. Світ фінансів. 2012. № 2. С. 54-62.

5. Невмержицька С., Марценюк С. Причини виникнення та шляхи подолання фінансової кризи на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

6. Топ 5 фінансових криз у світі в XX та XXI ст. URL: <https://finbalance.com.ua/news/top-5-finansovikh-kriz-u-sviti-za-xx-xxi-st>

7. Фінансовий портал Investing.com. URL: <https://www.investing.com>

8. Zavidna L., Trut O., Slobodianuk O., Voronenko I., Vartsaba V. Application of Anti-Crisis Measures for the Sustainable Development of the Regional Economy in the Context of Doing Local Business in a Post-COVID Environment. International Journal of Sustainable Development and Planning. Vol. 17, No. 5, 2022 pp. 1685-1693. URL: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170535>

dr hab. Elżbieta Żywucka – Kozłowska
Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie
Wydział Prawa i Administracji

GOSPODARKA WOJENNA

Czas wojny dla każdego najechanego państwa jest czasem krytycznym. Dotyczy to każdego sektora aktywności państwa jako organizacji. Robert Higgs analizując stan gospodarki Stanów Zjednoczonych podczas II wojny światowej podkreśla, że była czymś na kształt wielkiego arsenału, w jakim systematycznie pogarszał się dobrostan konsumentów [1.s.41]. Trudno nie zgodzić się z taką interpretacją, zważywszy, że środki z budżetu państwa w znaczącej mierze przeznaczane były na produkcję środków walki i zaopatrzenie armii. Przeciwnicy tej tezy wskazują , jak podkreśla Robert Higgs, że ów czas był swoistym momentem wielkiego dobrobytu , nie określając ani jakiego, ani też komu przypisanego. Problem gospodarki wojennej jak i powojennej od II wojny światowej jest często podnoszonym w literaturze przedmiotu i jak się wydaje, nadal nie

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

zgłębnym [2. s.143]. Nie można zapominać, że tytułowa gospodarka w czasie wojny to nie tylko perspektywa ekonomiczna, ale także prawna, polityczna, socjalna i kulturowa [3.s.22]. II wojna światowa , jakkolwiek nie opisując tego momentu w historii ludzkości , stała się także swoistym studium porównawczym stanu ekonomii państw zaangażowanych w ten ogólnoswiatowy konflikt zbrojny. Po jednej stronie była III Rzesza Niemiecka, po drugiej najechane państwa. Była też inne strony, a mianowicie reprezentowane przez aliantów jak i państwa sprzyjające hitlerowskim Niemcom. W każdym z tych państw stan gospodarki przedstawiał się zupełnie inaczej. Totalitarne państwo niemieckie skoncentrowane było na zdobyczy wojennej, a ta wymagała wprawdzie pewnych nakładów, w szczególności broni. Zdobywanie terytoriów, rabunek mienia oraz wykorzystywanie narodu podbitego państwa jako siły roboczej to czynniki, jakie wpływały na stan finansowy państwa agresora [4.s.30]. Zupełnie inaczej wyglądała gospodarka w Związku Radzieckim, również państwie totalitarnym, ale o innej orientacji politycznej. Gospodarka ZSRR miała charakter kolektywny, co było charakterystyczne dla komunizmu w czystej postaci. Po napaści Niemiec na Związek Radziecki wprowadzono zmiany w gospodarowaniu, przede wszystkim zmieniając profile aktywności produkcyjnej [5.s.26]. Kolektywna gospodarka była zarządzana centralnie, podobnie jak inne sektory państwa. Wiele środków przeznaczano na produkcję broni i amunicji oraz projekty nowych rodzajów uzbrojenia. Związek Radziecki w konfrontacji z Niemcami, miał mniej zaawansowaną technologicznie broń, ale przewyższał liczebnością zasobów ludzkich. Priorytetem była produkcja na potrzeby wojska [6.s.14]. Praktycznie wszystkie państwa europejskie podczas II wojny światowej doświadczyły kryzysu gospodarczego. Najbardziej dotkliwe skutki objęły Polskę, Czechosłowację i Grecję. Także w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii odczuwalne były skutki wojny w e wszystkich ich aspektach. Odbudowanie gospodarki po wojnie nie było zadaniem prostym, łatwym. Co ciekawe, Niemcy podzielone na dwa państwa po zwycięstwie państw koalicji antyhitlerowskiej, szybko odbudowywały

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

swoje gospodarki, w przeciwieństwie do państw takich jak Polska, czy Czechosłowacja. W istocie podział Europy na dwie strefy wpływów (zachodnich i wschodnich), skutkowałam rozwojem dwóch typów gospodarki : kapitalistycznym i komunistycznym. Po II wojnie światowej miały miejsce istotne zmiany polityczne, „których szczególnym wyrazem było narzucenie przez Związek Radziecki ustroju politycznego i ekonomicznego wielu krajom Europy Środkowej i Wschodniej. Zdecydowanie rozszerzył się obszar funkcjonowania gospodarki centralnie kierowanej, który przyjął wzorzec wzrostu realizowany dotychczas tylko w Związku Radzieckim. Ze względów politycznych ograniczano stosunki gospodarcze z Zachodem, czego dobitnym przykładem było odrzucenie Planu Marshalla, i dążono do uzyskania samowystarczalności w ramach powstałego bloku radzieckiego. Szczególnie podkreślano potrzebę uniezależnienia się od importu maszyn i urządzeń przemysłowych. Celowi temu służyć miała powołana w 1949 r. Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, które jednak przez następne dziesięć lat pozostawała tworem martwym, a kierowanie i koordynacja gospodarki bloku radzieckiego należały do Moskwy”[7.s.74].Taki model gospodarki nie służył żadnemu z państw bloku wschodniego Europy. Najważniejszym elementem jest niezależność gospodarcza państwa, przede wszystkim w strategicznych sektorach. Samowystarczalność nie jest synonimem niezależności. Kontakty handlowe, gospodarcze i polityczne są podstawą rozwoju każdego narodu, każdego państwa. Szczególnie trudnym momentem w gospodarce jest czas zmian, w tym także tych polegających na zakończeniu pewnego etapu i rozpoczynaniu kolejnego. Tak też jest po wojnie. Odbudowa po wojnie wymaga ogromnych środków, a przede wszystkim sprawnie funkcjonującego państwa. Międzynarodowa pomoc jest niezbędna. Kwestią zasadniczą jest forma i zakres takiego wsparcia. Ważnym elementem w odbudowie zniszczonego pod każdym względem państwa są reparacje wojenne. Najważniejszym jest zapewnienie bezpieczeństwa w najszerszym tego pojęcia znaczeniu. Państwa wychodzące z konfliktów zbrojnych stają

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

w obliczu trudnego zadania odbudowy socjalnej, ekonomicznej , infrastruktury krytycznej. Państwa , jakie nie mają zasobów ludzkich i kapitałowych potrzebują pomocy międzynarodowej[8.s.10].Bryan Caplan jest zdania, że każda wojna i jej konsekwencje jest swoistym eksperymentem ekonomicznym, jaki przynosi określone rezultaty [9.s.145]. Oczywiście jest, że rzeczony eksperyment nie jest planowanym , ale spontanicznym. Cytowany autor podkreśla, że kiedy wszystkie wojny traktuje się jednakowo, jedynym oczywistym makroekonomicznym korelatem wojny są wydatki rządowe. Z drugiej strony zauważa, że inaczej wygląda gospodarka państwa toczącego wojnę (na własnej ziemi), niż państwa obcego zaangażowanego w pomoc wojenną (wojna zagraniczna) [9.s.145]. Po wojnie każde państwo dąży do szybkiej rekonstrukcji w najszerszym tego pojęcia znaczeniu. Graciana Del Castillo jest zdania, że wybór drogi odbudowy należy państwa oraz , że nie istnieje jedna tylko droga i każda z nich jest ma swoje zalety. To, jaka zostanie obrona, zależy od wielu czynników, w tym także politycznych, społecznych i finansowych [10.s.27]

Bibliografia

1. Higgs, R. (1992). Wartime Prosperity? A Reassessment of the US Economy in the 1940s. *The Journal of Economic History*, 52(1), 41-60.
2. Mason, J. W. (2017). The economy during wartime. *Dissent*, 64(4), 140-144.
3. Vatter, H. G. (1985). US economy during World War II. In *the US economy in World War II*. Columbia University Press.
4. Milward, A. S. (2015). *The German economy at war*. Bloomsbury Publishing.
5. Milward, A. S. (1979). *War, economy and society, 1939-1945 (Vol. 5)*. Univ of California Press.
6. Lovell, S. (2011). *The Shadow of War: Russia and the USSR, 1941 to the Present*. John Wiley & Sons.
7. Kaliński, J. (2009). Gospodarka realnego socjalizmu a światowy cykl koniunkturalny. *Gospodarka Narodowa. The Polish Journal of Economics*, 235(10), 71-81.
8. Studdard, K. (2004). *War economies in a regional context: overcoming the challenges of transformation*. New York: International Peace Academy.
9. Caplan, B. (2002). How does war shock the economy?. *Journal of International Money and Finance*, 21(2), 145-162.
10. Del Castillo, G. (2008). *Rebuilding war-torn states: The challenge of post-conflict economic reconstruction*. OUP Oxford.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Urba Svitlana Ivanivna

*Doctor of Economic Science, Professor
Ivan Franko National University of Lviv
(Ukraine)*

Senyshyn Oksana Stepanivna

*Doctor of Economic Science, Professor
Ivan Franko National University of Lviv
(Ukraine)*

Khich Roman Yaroslavovych

*Graduate student of the Department of Marketing
Ivan Franko National University of Lviv
(Ukraine)*

EXPORT CAPACITY OF AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

Foreign economic trade development is a very essential factor securing the national economic competitiveness in current conditions of growing economic globalization. The existing challenges related to the increasing resilience of the global food system considerably accelerate the pace of global food trade expansion compared to the growth of agricultural and food output. We suggest using the index analysis methodology to assess the efficiency of the agricultural export capacity since it contributes to the comprehensive and systemic selection of a set of parameters that generate the competitive advantages of a country in the production of a certain type of agricultural product. On this basis, the tools to increase export capacity in the system of international competitiveness can be offered to strengthen Ukraine's competitive position on the global agricultural market.

To examine export opportunities through concrete data, it is important to use the index analysis that includes a system of competitiveness parameters based on comparisons between sectors, which allows determining their competitive positions on the global market. Therefore, the parameters most often suggested by foreign scientists

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

should be used [1; 3] Revealed Comparative Advantage Index (RCA), Relative Trade Advantage Index (RTA), Relative Export Advantage Index (RXA), and Relative Import Penetration Index (RMP) are the main of them.

Fig. 1 shows the dynamics of Ukraine's competitive advantages in foreign trade in some commodity groups for 2015–2020.

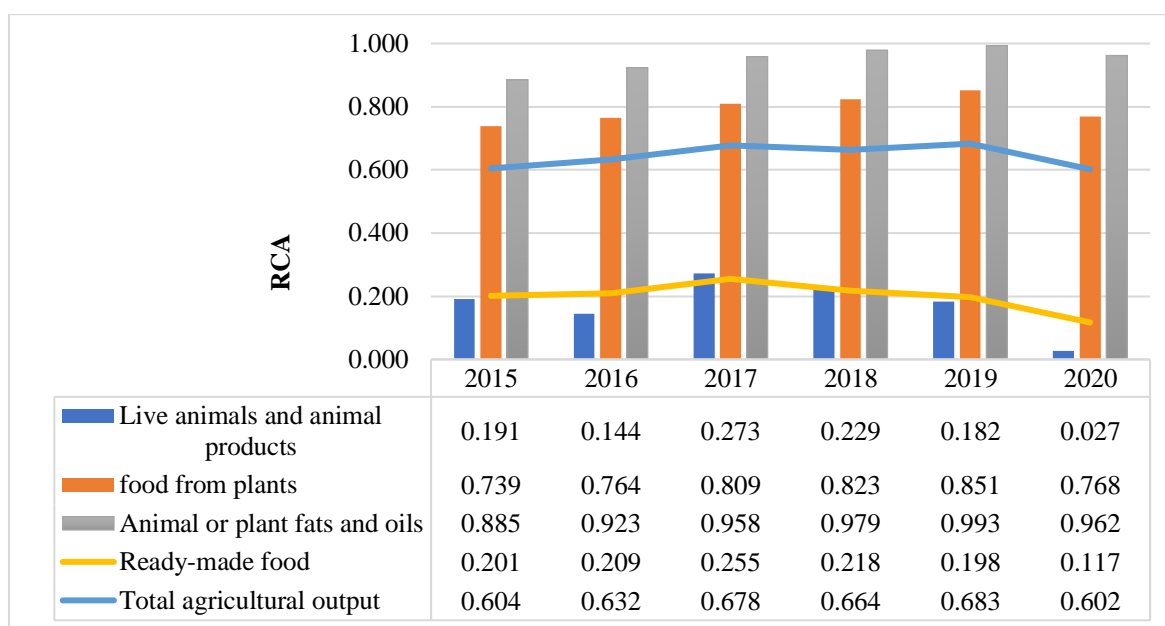

Figure 1. Dynamics of Ukraine's competitive advantages in foreign trade in some agricultural commodity groups for 2015–2020

**Source: compiled by the authors*

As we can see, the obtained results (Table 1) show that in 2020, Argentina ($RCA_{ij}=5,056$), New Zealand ($RCA_{ij}=4,378$), and Brazil ($RCA_{ij}=3,310$) had the strongest comparative advantages. It is explained by a large share of agricultural export in the total export of these countries and comparatively low volumes of agricultural import.

Therefore, the analysis of the data in Table 1 resulted in the following conclusions:

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Table 1. Calculation of actual comparative advantages of countries worldwide in foreign trade in agricultural products in 2020

	Country	Agricultural export, million \$	Agricultural import, million \$	Export, million \$	Import, million \$	RCA _{ij}
1.	EU countries (27)	556668	487086	5461006	5140007	0.109
2.	Australia	30559	11895	250578	211109	0.671
3.	Argentina	33296	3692	54884	42354	5.056
4.	Brazil	85150	10181	209878	166276	3.310
5.	Egypt	5170	13208	26630	59843	-1.544
6.	Israel	1969	6420	49763	69985	-0.617
7.	India	32084	21403	276302	372854	0.273
8.	Indonesia	36624	18567	163306	141622	0.983
9.	Iran	2924	8331	53543	38757	-0.973
10.	Kazakhstan	3276	3904	46447	37222	-0.125
11.	Canada	50795	35889	390599	414165	0.308
12.	China	67292	193467	3487541	2926625	-0.327
13.	Columbia	7665	6220	31008	43489	0.322
14.	Korea	7184	27685	512498	467633	-0.347
15.	Malaysia	23350	17610	234127	189855	0.225
16.	Mexico	34569	21387	417670	393248	0.270
17.	New Zealand	24896	4842	38919	37152	4.378
18.	Norway	1075	7723	84459	80447	-0.670
19.	UAE	13129	16366	319278	225741	-0.099
20.	Saudi Arabia	3517	20473	17385	137998	-1.812
21.	USA	147923	146495	1431610	2407527	0.006
22.	Turkey	19595	16546	169651	219515	0.130
23.	Ukraine	22018	5513	49220	53929	2.657
24.	Chili	12027	7159	73485	59226	0.609
25.	Switzerland	9760	12802	319318	291981	-0,083
26.	Japan	5943	56899	641319	635460	-0,663
	Total world					

*Source: compiled by the authors on the basis of [2]

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

In the first place, there are groups of countries demonstrating significant levels of comparative advantages or their absence. The countries without comparative advantages in foreign trade in agricultural products include Iran and Saudi Arabia, which are the oil-producing countries in the Middle East. In 2020, their Revealed Comparative Advantage Indices (RCA_{ij}) were -0.973 and -1,812, respectively.

Secondly, Ukraine should be mentioned among the countries demonstrating comparative advantages of domestic agricultural production on the global market. The situation here is somewhat different. The Revealed Comparative Advantage Index for the country is 3 2,657 due to small volumes of agricultural import (\$ 5,513 million in 2020). Meanwhile, the research on the competitiveness of the domestic agricultural output confirms its international competitiveness, which is higher than the agro-industry production in Ukraine as a whole.

Thirdly, some developed countries show significant comparative advantage in domestic agricultural output, namely the USA ($RCA_{ij}=0,006$), Canada ($RCA_{ij}=0,308$), Turkey ($RCA_{ij}=0,130$), and the EU countries ($RCA_{ij}=0,109$). It is explained by the fact that agriculture is not their export specialization sector in these countries, so it accounts for a small share of their export.

Calculation of the Relative Trade Advantage Index (RTA_{ij}) helps analyze the international competitiveness of agricultural products (Fig. 2) that were the basis of agricultural export in Ukraine in 2018–2020.

Calculated parameters are the ground for the following conclusions:

– Fig. 2. shows a substantial fall in the competitiveness of almost all food products, excluding barley, in 2020 compared to 2019 due to falling export as the result of hostilities between Ukraine and the Russian Federation that have affected trade between the countries;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

– The calculated Relative Trade Advantage Indices (RTA_{ij}) for grains in 2018–2020 show their competitive ness. Although grain saccount for the large stshare in the structure of Ukraini an agricultural export, the absolute RTA value is relatively small. Forin stance, the RTA index for wheat was 0,019 in 2020, for barley – 0,031, and maize – 0,043. It is explained by the fact that in addition to export, some types of grains were consistently imported during the period under research.

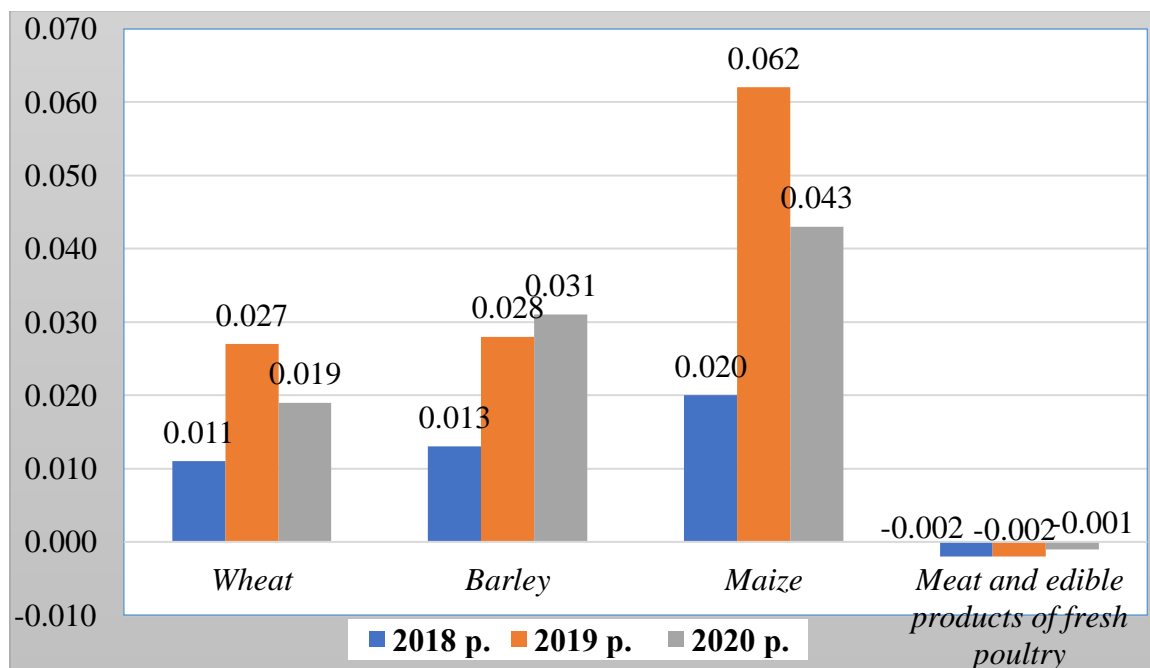

Figure 2. Dynamics of the Relative Trade Advantage Indices (RTA_{ij}) of the main agricultural product types in Ukraine in 2018–2020

**Source: compiled by the authors on the basis of [2]*

The comprehensive implementation of the suggested tools to realize the agricultural export capacity will improve the functionality of preventive mechanisms for the protection of the national interest on a geopolitical scale in the system of international distribution of priority impact areas and secure the creation of resource reserves to improve the domestic economic competitiveness on the global markets.

Список використаних джерел

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

1. Granabetter, D. Revealed Comparative Advantage Index: An Analysis of Export Trade in the Austrian district of Burgenland. Review of Innovation and Competitiveness. *A Journal of Economic and Social Research*, No. 2(2), 2016, P. 97–114.
2. FAOSTAT. Food and Agricultural Organization of the United Nations. 2020. Retrieved from: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/TCL>.
3. Senyshyn, O. S., Kundytskyj, O. O., Klepanchuk, O. An index analysis for the assessment of the competitiveness of food products in Ukraine. *Journal of Competitiveness: scientific periodical journal*, Issue 11(2). 2020. Czech Republic: Tomas Bata University in Zlin Centre. P. 130-143. Retrieved from: <http://doi.org/10.7441/joc.2019.02.09>.

Іванов Анатолій Анатолійович

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти другого року навчання спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

Повод Тетяна Миколаївна

доцент кафедри економіки та фінансів, к.е.н., доцент Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Чому постає питання у відновленні фінансового сектору України? Війна, що триває, уже забрала багато життів, зруйнувала мільйони родин та будинків, а також принесла величезні економічні втрати. Бракує слів, щоб описати біль, спричинений війною, але будь-які економічні показники вказують на колосальні втрати. [1]

Причини впливу на відновлення фінансового сектору України, були нами узагальнені наступним чином:

1. Економічна нестабільність: Україна пройшла складний період економічної кризи та політичних змін, що має негативний вплив на фінансовий сектор. Зміни в економіці, такі як спад виробництва, зростання безробіття та зниження доходів, можуть призвести до зменшення спроможності боржників погашати кредити, що може позначитися на стані банківської системи.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

2. Низький рівень довіри: Недостатня довіра до фінансових установ, особливо після фінансових криз, може послабити стабільність фінансового сектору. Якщо громадяни та підприємства не вірять банкам і не мають довіри до системи фінансування, вони можуть утримувати гроші або шукати альтернативні шляхи збереження та інвестування коштів, що призводить до збільшення ризиків для фінансового сектору.

3. Недостатня регуляторна система: Ефективна регуляторна система є ключовим фактором для стабільності фінансового сектору. Якщо норми і положення, що стосуються фінансового сектору, не ефективно впроваджуються, несправні або недостатньо суворі, це може створити проблеми в системі, зокрема в банківській сфері.

4. Воєнний конфлікт: Спричинив серйозне зниження виробництва, особливо в районах, де активно ведуться бойові дії. Це призвело до великого зменшення доходів підприємств і громадян, оскільки багато підприємств були зруйновані або змушені припинити свою діяльність. Внаслідок цього, безробіття різко зросло, а багато громадян втратили можливість погашати свої кредити.

Також, внаслідок воєнного конфлікту, кредитний ризик значно збільшився. Багато підприємств та громадян стали стикатися з фінансовими труднощами через зниження виробництва, зруйновану інфраструктуру та переселення населення. Це призвело до збільшення неплатоспроможності боржників і значних збитків для банків та інших фінансових установ. [3]

Завданням фінансової системи в цілому є спрямовувати заощадження (непрацюючі гроші) до покупців грошей (інвесторів чи споживачів). Для цього необхідно мати належні фінансові активи, потужні державні установи та фінансові структури, які сприяють усьому вищезазначеному. Останні - це компанії, що складають економічний сектор.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

За останніми даними Національного банку України, в червні 2022 року спостерігалось зменшення обсягу кредитів, які банки надали корпоративному сектору. Це сталося через скорочення валютних позик, які банки видавали (зменшення на 2,1% протягом місяця). Одночасно обсяг гривневого кредитування сектору нефінансових корпорацій, включаючи державні програми підтримки, залишався на рівні попереднього місяця. У той же час, збільшення проблем з платоспроможністю домашніх господарств призвело до скорочення кредитування фізичних осіб банками, як у гривні (зменшення на 3,0% протягом місяця), так і в іноземній валюті (зменшення на 6,2%).[2]

На думку Богдана Данилишина: «Банківська система України продовжує зберігати стійкість в умовах воєнного часу. Станом на 1 липня достатність регулятивного капіталу банків збільшилася за місяць на 0,5 в. п. – до 17,2% що залишає достатній простір для абсорбування банками можливого погіршення якості активів внаслідок воєнних дій. Банки також продовжують виконувати нормативи ліквідності та кредитних ризиків. Водночас невизначеність, пов'язана із динамікою воєнних дій та їх впливом на життєздатність клієнтів банків, все ще не дозволяє повною мірою оцінити вплив війни на якість кредитного портфелю та капітал банків» [4].

Відповідно, до вищенаведеного, спробуємо запропонувати напрямки покращення ситуації в фінансовому секторі України:

1. Зміцнення економічної стабільності: Уряд може приймати заходи для стимулювання економічного зростання, наприклад, шляхом залучення інвестицій, підтримки малого та середнього бізнесу та розвитку інфраструктури. Це може допомогти зменшити виробничий спад, зростання безробіття та зниження доходів.

2. Зміцнення довіри до фінансових установ: Необхідно здійснювати реформи, спрямовані на забезпечення прозорості, ефективності та відповідальності в фінансовому секторі. Заслужувати довіру громадян та

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

підприємств можна шляхом вдосконалення системи регулювання та нагляду, забезпечення виконання правил та стандартів, а також розбудови механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг.

3. Посилення регуляторної системи: Необхідно зробити реформи у сфері фінансового регулювання та нагляду. Це може включати удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення ефективного впровадження регулятивних положень, зміцнення наглядових органів та забезпечення їх незалежності. Регуляторна система повинна бути прозорою, справедливою та ефективною для забезпечення стабільності фінансового сектору.

4. Мінімізація впливу воєнного конфлікту: Україна повинна зосередитися на відновленні та реконструкції зруйнованих районів, забезпеченні допомоги постраждалим підприємствам та громадянам.

Під час війни Україна вжила ряд заходів для збереження стабільності фінансового сектору і запобігання краху. Український фінансовий сектор активно зайнявся пошуком адаптаційних стратегій для протидії викликам, що виникають у зв'язку з війною. Банки та інші фінансові установи шукали нові можливості фінансування, збільшували свою стійкість до ризиків і працювали над розширенням своїх послуг для задоволення потреб клієнтів.

Список використаних джерел

1. Богдан Данилишин. Підсумки 2022 року та завдання на 2023 рік. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/28/695523/> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Юрій Городніченко, Ілона Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. Відбудова України: принципи та політика. *Центр досліджень економічної політики*. 2022. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (дата звернення 30.04.2023)
3. Гліб Вишлінський. Якою має бути Україна після перемоги? Спільний документ експертів «Бачення України 2030». *Центр економічної стратегії*. 2022. URL: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/> (дата звернення 11.05.2023)
4. Богдан Данилишин. Випробування війною: ситуації в економіці та на фінансових ринках України. *Дорослий погляд на світ*. 2022. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/523177_viprobuvannya_viynoyu_situatsii.html (дата звернення: 10.05.2023)

Савіцька Світлана Іванівна

к.е.н. доцент

*Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
(Україна)*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова безпека є основним орієнтиром державної політики в умовах глобальних викликів. Для України вона особливо актуальна, оскільки фінанси виступають основою економічної та національної безпеки, а у період російсько-української війни систематично зазнають значних деформацій[1].

Пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні. Наявні фінансові ресурси, можливість їх акумуляції та стабільного використання на цілі, що забезпечують перемогу над ворогом, усунення загроз державної цілісності України та її національних інтересів, захищеність громадян країни, складають елементи фінансової безпеки держави та потребують правового врегулювання [2].

Протидія загрозам у фінансовій сфері з використання мактивного державного фінансового регулювання за для забезпечення необхідними фінансовими ресурсами потреб економіки й оборони дозволяє запобігати виникненню загроз у інших складових економічної безпеки держави. Сутність державного фінансового регулювання в умовах воєнного стану полягає у перерозподілі фінансових ресурсів між певними галузями та сферами суспільного розвитку за для забезпечення соціальної й економічної стабільності на макрорівні. Управління державними фінансами здійснюється за допомогою фінансового апарату, до складу якого входять органи державного управління всіх рівнів, що вирішують питання мобілізації, розподілу та використання державних фінансових ресурсів.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Ключову роль у їх складі відіграє Міністерство фінансів України, основним завданням якого є формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, податкової і митної політики, та Національний банк України, який розробляє й контролює реалізацію основних засад грошово-кредитної політики держави. Взаємодія цих органів відіграє ключову роль у фінансовому забезпеченні національної економіки воєнного часу та мінімізації загроз економічній безпеці держави у фінансовій сфері [3].

Щоб здобути перемогу у війні, необхідно багато ресурсів, у тому числі й фінансових. До початку широкомасштабної війни зменшилися доходи бюджету, фінансова ситуація в країні погіршилася у зв'язку з пандемією. Чим довше буде тривати війна, тим гостріше стоятиме питання фінансової безпеки. До індикаторів, які визначають рівень фінансової безпеки відносять: розмір внутрішнього валового продукту, бюджетного дефіциту, обсяг державного боргу та міжнародних валютних резервів. У процесі розгляду цих індикаторів важливим є пошук компромісу щодо забезпечення витрат на оборону країни, дотримання показників дефіциту бюджету, обслуговування державного боргу, соціального захисту населення[4].

В умовах, що склалися в Україні, важливо створити державно-приватний механізм господарювання, який з одного боку регулює відносини у державному секторі економіки, діяльність якого націлена на забезпечення обороноздатності країни, і фінанси якого знаходяться під повним контролем держави, а з іншого – сектор приватного підприємництва, що забезпечує потреби населення, оподаткування якого створює стабільне джерело наповнення бюджетів[2].

Ключові ризики і загрози економічній безпеці України в умовах широкомасштабної військової агресії сконцентровані у фінансовій сфері, серед яких фінансова дестабілізація, зростаючий дефіцит державного бюджету, девальвація національної валюти, інфляційна загроза. Тому впровадження дієвих

механізмів державного фінансового регулювання з використанням антикризових адміністративних важелів впливу сприяє мінімізації негативного впливу загроз економічній безпеці держави в умовах війни. Проте зростаючий дефіцит фінансових ресурсів державного бюджету через зростаючі обсяги бюджетних видатків та скорочення дохідної частини державного бюджету вимагає пошуку нових механізмів стабільного фінансування державного бюджету України із зовнішніх джерел через обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів, вичерпання фінансових резервів, падіння купівельної спроможності й зростання рівня бідності населення та зважаючи на потенційні ризики економічній безпеці України, пов'язані з монетизацією дефіциту державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Тулуш Л. Д., Леонтович С. П., Радченко О. Д. Державне регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-41>
2. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27>
3. Маслій О.А., Глушко А.Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-21>
4. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. Галицький економічний вісник №4 (77) 2022. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

Бойко Людмила Олександрівна

к.с.-г.н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)*

ТОВАРООБІГ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Агропромисловий комплекс України до початку вторгнення російського агресора грав ключову роль на світовому ринку продовольства. У 2021 р. сільськогосподарська продукція становила майже 40 % від загальнодержавного експорту України. Наша країна увійшла до топ-10 найбільших виробників та експортерів зернових і олійних культур, олії та шроту, а також продукції

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

тваринництва. Війна розпочата росієюстала для українських аграріїв тяжким випробуванням, негативно вплинувши напозиції України на світовому ринку, як з точки зору валового виробництва, так і обсягів експорту. Бойові дії,які охопили значні українській території призвели до знищення або руйнування налагоджених десятиліттями логістичних мереж та технологічних процесів[1-3].

Вирішальним питанням для вітчизняних експортерів у 2022 р. сталозавдання пристосування всіх необхідних виробничих процесів до абсолютно змінених вимог до функціонування аграрного сектора країни. Ситуацію по визначальним видам продуктів з доданою вартістю вдалося в основному стабілізувати та утримати під контролем держави, а окремі позиції навіть показали зростання.

За наведеними показниками аналітиків, сумарний виторг минулого року від експорту м'ясної та молочної продукції тваринництва, заморожених овочів, картоплі збільшився, але значно зменшився прибутоквітчизнянихекспортерів по значній кількості найменувань плодоовочевої продукції, перероблених зернових і кондитерських виробів, яєць та меду.

Незважаючи на нестабільну ситуацію на ринку, експортні ціни на продукцію українського виробництва, зокрема мед та яйця, мали незначне зростання. Згідно уточнених даних УААЕ Україна у 2022 р. експортувала м'ясо та субпродукти на \$925 млн (що на9% більше до 2021 р.), наприклад м'ясо птиці на \$853 млн (що на19% більше минулорічного показника),майже удвічі збільшився експорт готових та консервованих м'ясних продуктів на \$21,8 млн, нажаль обсяги реалізації замороженої яловичини скоротилися на 40% та склали \$69 млн.Крім того негативною подією 2022 р. стало зменшення кількісних обсягів експортованого м'яса птиці на 10% до 413 тис. тонн.У свою чергу, виручка від експорту молочних продуктів досягла \$251 млн(зросла на 41% до 2021 р.), зокрема за рахунок реалізації згущеного та сухого молока отримано \$90 млн (плюс 57%), сирів – \$42 млн (плюс 58%), олії та молочних паст – \$82 млн (плюс

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

56%), не згущеного молока та вершків – \$16 млн (плюс 58%), сироватки – \$15 млн (мінус 31%). Експорт морозива українського виробництва перевищив \$19 млн (плюс 5%), але зменшившись у натуральному вираженні на 8%, до 6,9 тис. тонн [4].

У поточному році Україна буде вимушена експортувати менше аграрної продукції через небезпеку ведення бойових дій з боку росії. Загалом 2023 р. аграрії планують зібрати до 53 млн т зернових та олійних культур і 50% отриманого врожаю планується поставити на експорт.

За наявною інформацією у 2023 р. за 4 місяці товарообіг склав \$33,7 млрд. Протягом цього періоду в Україну імпортували товарів на суму \$20,3 млрд, а експортували – на суму \$13,3 млрд. При цьому оподаткований імпорт становив \$16,2 млрд, що складає 80% загальних обсягів імпортованої продукції. Податкове навантаження на одиницю оподаткованого імпорту за перший квартал 2023 р. становило 0,45 дол/кг, що на 57% більше, ніж за аналогічний період 2022 р. [5].

При цьому відзначено, що у товарній структурі загального експорту України, продукція сільського господарства і харчової промисловості беззаперечно переважає, займаючи в ньому на сьогодні 65%. У нинішньому році регіональна структура українського експорту продовжує зосереджуватись здебільш на поставках до країн ЄС (3671 млн дол. США), країн Азії (2449 млн дол. США), а також країни Африки (345 млн дол. США) та країн СНД (155 млн дол. США). За інформацією експертів упідрахунку ці чотири зазначені регіони імпортують 98% аграрної продукції українського виробництва [6].

Незважаючи на постійні бойові дії у 2023 р. Україна продовжує експортувати продукцію аграріїв, вирішуючи питання глобального продовольчого забезпечення та валютних надходжень для потреб власної економіки. На даний час актуальна динаміка зовнішніх продажів підтверджує попередні передбачення фахівців Інституту аграрної економіки, відповідно до яких при

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

збереженні відносної стабільності умов зовнішньої торгівлі експорт українського продовольства повинен залишитись на рівні минулорічного, знаходячись в межах 23-25 млрд дол. США.

Список використаних джерел:

1. Бойко, В., & Бойко, Л. (2022). Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*, (41). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
2. Бойко Л.О., Береговий О.В. Аграрний бізнес в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р.; Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. 25-26 с.
3. Boiko L.A. Logistics and production potential in the vegetable farming industry of the southern region of Ukraine. *Erbedereuropäischer wissenschaft: wirtschaft, management, tourismus, rechtsprechung. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft»*. Buch 2. Teil 5. 2020. P. 106–113.
4. Експорт агропродукції у 2023 році скоротився на 16%. URL: <https://agropolit.com/news/24971-eksport-agroproduksiyi-u-2023-rotsi-skorotivsvya-na-16>
5. Огляд товарообігу: У 2023 році Україна найбільше експортувала товарів до Польщі. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/oglad-tovaroobigu-u-2023-roci-ukraina-najbilse-eksportovala-tovarov-do-polsi>
6. Україна збільшила експорт агропродовольчої продукції у I кварталі 2023. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-zbilsila-eksport-agroprodovolcoi-produkcii-u-i-kvartali-2023-roku>

Колотуха Сергій Миколайович

к. е. н., доцент

*Уманський національний університет садівництва
(Україна)*

ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ

Дослідження фінансування сільськогосподарських підприємств показують, що сільськогосподарські підприємства функціонують за рахунок власних коштів, які, хоча значна частина з них є самофінансуванням, є недостатніми. Тому існує потреба у розвитку як банківських, так і партнерських форм фінансування та вдосконаленні існуючих кредитних механізмів.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Таким чином, можна стверджувати, що одним з найважливіших чинників стимулювання відтворювального процесу в аграрному секторі є кредит як основне джерело фінансових ресурсів для реалізації внутрішньої економічної політики товаровиробниками, незалежно від форми власності та сектору господарювання, а також для поточної господарської діяльності підприємств.

Одним з варіантів ефективного фінансування сільськогосподарського виробництва є його ефективні механізми фінансування. І світова практика це підтверджує. Ситуація в Україні є винятковою. Наразі на сільське господарство припадає лише 7% кредитного портфелю банківської системи. І лише 5-6% капітальних інвестицій в аграрний сектор здійснюються за рахунок банківських кредитів або прирівняних до них позикових коштів. Згідно з офіційною статистикою, підприємства інвестують 74% власних коштів у виробничі процеси [1].

Сільське господарство сильно залежить від сезонності виробництва, повільної оборотності оборотного капіталу та обсягу коштів, інвестованих у його розвиток, що значною мірою залежить від природно-кліматичних умов. Розвиток сільського господарства характеризується змінами, які не забезпечують стабільності, необхідної для його функціонування. Прорахунки в монетарній політиці, тривалі бізнес-цикли, погіршення фінансових умов в останні роки, а також зростаюча потреба в значних обсягах фінансування не дають змоги сільськогосподарським підприємствам впоратися з поточними викликами. У ринковому середовищі функціонування сільськогосподарських підприємств неможливе без достатнього рівня власних та залучених кредитних ресурсів.

Сільськогосподарствопотребує довгострокового фінансування. Наразі практично жоден український банк не може надати таке фінансування, адже мова йде про 5-10-річний земельний кредит. В умовах вільного ринку цей період є оптимальним для повернення коштів, витрачених на купівлю землі.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Спеціалізовані земельні банки можуть надавати кредити на термін понад п'ять років. Для іригаційних проектів - відп'яти до десяти років. Наразілише 5% фермерів можуть отримати кредити від іноземних банків. Тому створення земельного банку має стратегічне значення для України. Правильним і ефективним було б створення національного земельного банку у співпраці з міжнародними фінансовими інституціями: чотири роки тому на круглому столі з питань землі на Всесвітньому економічному форумі у Швейцарії низка провідних міжнародних фінансових інституцій заявили, що готові кредитувати Україну в рамках такого банку під заставу державної землі. Застава 5 мільйонів гектарів державної землі в таких банках принесла б Україні 10 мільярдів доларів за річною ставкою 1%. Наразі державні землі роздані майже всім громадам, але ще є вільні землі, які можна було б внести до статутного капіталу такого банку [2].

Крім того, механізми кредитної підтримки мають бути вдосконалені в контексті розробки національних стратегій продовольчої безпеки. Сільськогосподарські підприємства, які продають свою продукцію на внутрішньому ринку, повинні користуватися кредитними пільгами (наприклад, низькими відсотковими ставками). Таким чином, держава могла б частково компенсувати фінансові втрати підприємств та стимулювати розвиток внутрішнього аграрного ринку.

У цивілізованому світі земля використовується як застава для отримання довгострокових і дешевих кредитів в аграрному секторі: за даними AgroPolit.com, українці наразі обробляють 32,7 млн га, що становить близько третини орних земель, наявних у Європі. Крім того, згідно зі статистичними даними, площа ріллі на душу населення в Україні вдвічі перевищує площу ріллі на душу населення в Європі [3].

Відсутність ефективного механізму застави майна стримує розвиток банківського кредитування аграрного бізнесу. Відсутність доступу до кредитів під

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

заставу сільськогосподарських земель або прав на їх оренду призвела до гострої нестачі обігових коштів та капітальних інвестицій для сільськогосподарського виробництва.

Використовуючи механізм іпотеки, власники бізнесу можуть:

- отримувати кредити на купівлю землі та розпочати бізнес на цій землі;
- розширити існуючий бізнес шляхом придбання нових земельних ділянок, будівель, споруд та іншого нерухомого майна;
- більш ефективно використовувати земельні ресурси;
- оновити основний та оборотний капітал;
- розробити довгострокову стратегію розвитку.

Державні нормативні документи повинні передбачати надання кредитних пільг для раціонального використання землі. Підвищення ефективності використання земельних ресурсів країни є основою продовольчої безпеки країни та основою для створення сприятливого конкурентного середовища після вступу України до СОТ. Однак, законодавство не передбачає кредитних пільг в частині нормативно-правового забезпечення економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.

У сучасних умовах гостро стоїть питання виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції, що є актуальним і в контексті євроінтеграційних процесів. З цією метою необхідно вдосконалювати фінансово-кредитні механізми аграрного сектору економіки. Насамперед, необхідно запровадити ефективну цінову і тарифну політику, систему оподаткування та пільгові схеми фінансування.

Список використаних джерел

1. Аграрна гра: чи зможе хтось із українських банків нагодувати аграріїв дешевими кредитами у 2018 році? URL: <https://nabu.ua/ua/agrarna-gra-chi-zmozhe-htos.html>(дата звернення 05.01.2021).
2. Голян В. А. Фінансування відтворення та інституціональні передумови. Фінанси України. 2016. № 12 С. 77-91.
- 3.«Земельний довідник України 2020» – база даних про земельний фонд країни. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelnyy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelnyy-fond->

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

krayini (дата звернення 08.01.2021).

Нечитайло Вероніка Володимирівна

к. е. н.

*Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки» НААН України
(Київ)*

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ ВУМОВАХ ВІЙНИ

У результаті повномасштабної війни Російської Федерації проти України відбулось масштабне руйнування державної сільськогосподарської інфраструктури. Частина землі придатної для вирощування замінована або знаходиться під тимчасовою окупацією, тому доступні для сівби території значно зменшилися порівняно з довоєнним періодом. Забруднення сільськогосподарських угідь мінами та боєприпасами призводить до смертельної загрози для фермерів та пошкодження їхнього майна.

За оцінками Української асоціації саперів, нині близько 83 тисячі кв. км забруднені різними типами вибухових предметів[1].

Найбільші втрати сільського господарства понесені внаслідок знищення або пошкодження угідь, втрат врожаю, а також затримки відвантаження сільськогосподарської продукції через ускладнення логістичних комунікацій. У 2023 р. допомоги потребують понад 70% фермерських господарств, особливо фінансової підтримки від кредитних установ чи донорських організацій.

Нестабільність сучасних умов економічного середовища, зростання конкурентних ризиків та специфіка розвитку аграрного сектору вимагають покращення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Негативною особливістю інвестиційного процесу в українському сільському господарстві в умовах війни стало зменшення участі в ньому малого агробізнесу (рис.1).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

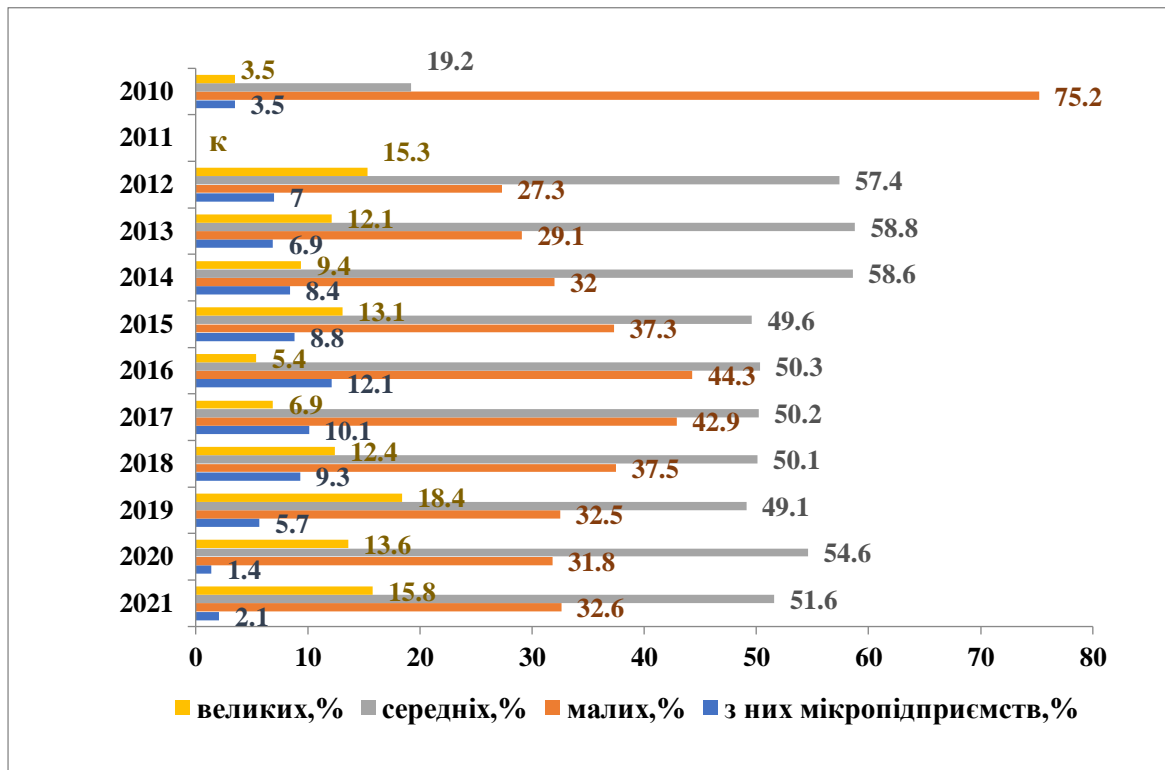

Рис. 1. Динаміка структури капітальних інвестицій у сільське господарство в розрізі великих, середніх і малих підприємств, 2010–2021 рр.

Джерело: розраховано науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» за даними Держстату України «Капітальні інвестиції підприємств за видами економічної діяльності, 2010–2021» [2,3].

Примітка: к – дані 2011 р., що не оприлюднювалися з метою забезпечення вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації (первинне та вторинне блокування вразливих значень).

Якщо частка малих підприємств в Україні у загальному обсязі капітальних інвестицій в 2016 р. становила 44,3%, то у 2017 р. – 42,9 %, 2018 – 37,5, а в 2019–2021 рр. незначно відхилялася від 32%. За цей період особливо різко скоротилася частка інвестицій мікропідприємств (з 10–12 % у 2016–2017 рр. до 1–2 % у 2020–2021 рр. І навпаки, відповідна частка великих й середніх сільськогосподарських підприємств зростає [4].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Нині важливо запровадити підтримку інвестування малого і середнього агробізнесу, особливо на постраждалих від війни територіях *шляхом* відмови від преференцій великому агробізнесу та забезпечити підтримку малих підприємств через програми часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва.

Міжнародні донори забезпечують таку форму співпраці, коли обидві сторони в роботі залишаються задоволеними залучаючи до своїх програм постачальників матеріальних ресурсів. Домогосподарства та фермеріє цільовою аудиторією міжнародних донорських організацій.

В умовах війни безповоротну підтримку можуть отримати агровиробники, які обробляють від одного до 120 га сільськогосподарських угідь, або утримують від 3 до 100 корів. Основна умова отримання такої допомоги земля, яка знаходиться в обробітку і тварини мають бути зареєстрованими. Зазначену допомогу можуть отримати також особисті селянські господарства.

Стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого агробізнесу в умовах війни має бути одним з найважливіших завдань сільськогосподарської політики держави.

Список літератури

1. Сільське господарство під час війни. УРЯДОВИЙ КУР'ЄР: веб-сайт. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silske-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet/> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Капітальні інвестиції підприємств за видами економічної діяльності, 2010–2021. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Капітальні інвестиції (2010–2021). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Zakharchuk, O., Kisil, M., & Nechytailo, V. (2022). The state and prospects of investing in the development of agriculture in conditions of instability. *Ekonomika APK*, 29(6), 41-56. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202206041>.

Єфремов Арсен Олександрович
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Аверчева Наталія Олександрівна*
к. е. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Загальновідомо, що сектор малих підприємств завжди був стійкішим за сектор великих, оскільки вони мають можливість швидко реагувати на будь-які зміни і непередбачувані обставини. В Україні це змогли довести дві кризи, спричинені коронавірусною пандемією та повномасштабним вторгненням росії.

Фермерство в Україні має свою специфіку розвитку. Спеціалізація в основному зосереджена на виробництві продукції рослинництва. В той час як тваринництво тривалий час залишається поза увагою фермерів. На основі статистичних даних визначено, що частка фермерських господарств за кількістю поголів'я невисока (табл. 1).

Таблиця 1.

**Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств у
2021 р. (на кінець року, тисяч голів)**

Види сільськогосподарських тварин	Підприємства	Фермерські господарства	Частка фермерських господарств, %
Велика рогата худоба	1003,4	110,4	11,0
Свині	3576,9	279,5	7,8
Вівці та кози	168,5	36,7	21,8
Птиця	113478,9	5167,1	4,6

*Складено за [4, с.126-127]

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Фермерські господарства утримують 11,0 % поголів'я великої рогатої худоби, 7,8 % свиней, 21,8 % овець і кіз та 4,6 % птиці у категорії підприємств.

Їх вклад у рослинництві був значно більшим, і це може свідчити про більшу концентрацію і розвиток галузі. Частка фермерських господарств у площі, з якої зібрано врожай сільськогосподарських культур, перевищує 20 % по зернових і зернобобових культурах, плодових і ягідних, а по картоплі становить 32,6 % (табл. 2).

Таблиця 2.

**Площа, з якої зібрано врожай культур сільськогосподарських за
категоріями господарств у 2020 р. (тис. га)**

Види сільськогосподарських культур	Підприємства	Фермерські господарства	Частка фермерських господарств, %
Культури зернові та зернобобові	11141,8	2581,8	23,2
Буряк цукровий фабричний	205,1	9,6	4,7
Картопля	17,2	5,6	32,6
Культури плодові та ягідні	43,5	10,2	23,4

**Складено за [4, с.85]*

Фермерські господарства вносять значний вклад у збір врожаю культур зернових та зернобобових, культур плодових та ягідних. Загалом, фермерські господарства продемонстрували різну частку в різних категоріях культур, вказуючи на різний рівень їх участі у вирощуванні сільськогосподарських культур.

Щоб більш детально розуміти ситуацію, варто також розглянути рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства (табл. 3).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Таблиця 3.

Рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства
за 2020 р.

Види продукції	Підприємства	Фермерські господарства
Культури зернові та зернобобові	20,0	23,8
Буряк цукровий фабричний	-13,5	-11,7
Картопля	11,0	29,5
Культури плодові та ягідні	19,0	41,5
Виноград	-16,2	-8,6
Велика рогата худоба на м'ясо	-24,2	-9,5
Свині на м'ясо	2,6	1,8
Вівці та кози на м'ясо	-39,4	-21,2
Птиця на м'ясо	-0,2	10,7
Яйця птиці свійської	-19,2	-0,7

*Складено за [4, с.164].

Аналізуючи статистичні дані, слід відзначити, більш високий рівень рентабельності у фермерських господарствах, порівняно з підприємствами, за наступними видами продукції: зерно, картопля, плоди і ягоди, м'ясо птиці.

На жаль, маємо жахливу статистику, яка свідчить, що "... через три місяці після початку повномасштабної війни збитки в аграрному секторі України вже сягнули 4,3 мільярда доларів, що становить майже 15% капіталу держави. Найбільшу частину втрат фіксують через знищення чи пошкодження сільськогосподарських угідь та відсутність збору врожаю. Нині чітко визначити суму збитків аграрного сектору внаслідок бойових дій неможливо через їх продовження. Однак непрямі втрати в сільському господарстві очікують у розмірі приблизно 23,3 мільярда доларів" [1].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

З кожним днем війни втрати в сільському господарстві продовжують збільшуватися, посилились тенденції стагнації великих аграрних холдингів та компаній, тому роль малих фермерських господарств значно зростає і набуде вагомого значення у післявоєнній відбудові аграрного сектору і сільських територій.

Після деокупації територій та закінчення війни буде визначено загальні збитки, завдані сільському господарству. Процес відновлення в цій сфері може бути тривалим через проблему розмінування сільськогосподарських угідь, забруднення навколишнього середовища і пошкодження ґрунту вибухами. Однак, відновленню сприятиме як міжнародна допомога, так і Урядові програми. Вже зараз Уряд запускає грантові програми для підтримки малих господарств з метою створення робочих місць. Наприклад, «Грант на сад», який передбачає розмір допомоги до 400 тис. грн на гектар або ж «Грант на теплицю», який передбачає розмір допомоги до 7 млн грн [2].

Не зважаючи на можливий довгий шлях відновлення, розвиток фермерських господарств для України є пріоритетним, оскільки наша країна невпинно прагне наслідувати світові тенденції. На 33-ій конференції Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН (ФАО) у Європі учасники поділилися своїм баченням майбутнього сільського господарства так: «...агропродовольчі системи повинні перестати розглядатися з позиції суто виробництва продукції, коли «успіх» вимірюється лише кількістю виробленого і отриманого прибутку. Продовольчі системи- це ще й про якість самої їжі, якість довкілля та якість життя. Переорієнтація агросектору в регіоні та світі на якісні показники – ось головна задача на наступне десятиліття» [3].

Також варто згадати про іноземний досвід розвитку сільського господарства. В Україні саме фермерські господарства повинні стати запорукою стабільності сільськогосподарського виробництва на основі ефективної

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

діяльності, забезпечення високої якості та екологічності продукції, відповідності міжнародним стандартам.

Отже, фермерські господарства відіграють важливу роль у аграрному секторі, вносять вагомий вклад у вирощування культур і утримання тварин. Загалом, можна відзначити тенденцію до збільшення питомої ваги фермерських господарств у виробництві, вони досягають більш високого рівня рентабельності, порівняно з підприємствами, у деяких видах продукції.

Сьогоднішній та майбутній розвиток цього напрямку підприємницької діяльності в Україні з високим ресурсним потенціалом і наявними родючими сільськогосподарськими угіддями, призведе до збільшення ролі України у забезпеченні продовольчої безпеки у світі, зміцнить економічний та екологічний стан нашої держави. Відновленню та розвитку фермерства сприятимуть Урядові грантові програми та міжнародна допомога.

Список використаних джерел

1. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів, Олег Громов. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silke-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet/> (дата звернення: 09.05.2023).
2. Послуги. *єРобота*. URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota> (дата звернення: 09.05.2023).
3. Хмарна О. Малі фермери – опора продовольчої безпеки під час війни, і їх необхідно підтримувати й після перемоги. URL: <https://ecoaction.org.ua/mali-fermery-opora.html> (дата звернення: 09.05.2023).
4. Сільське господарство України за 2021 р.: статистичний збірник. *Державна служба статистики України*. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 12.05.2023).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Ковальов Дмитро Вікторович

к.с.-г.н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПОВОЄНИЙ ПЕРІОД

20-21 квітня 2023 року в Києві відбувся Міжнародний саміт міст та регіонів, який об'єднав регіональні та місцеві влади України та всього світу, міжнародні урядові та неурядові організаційні заради партнерства та налагодження прямих контактів між українськими та іноземними громадами.

В рамках Саміту обговорено реінтеграцію українських територій, подолання гуманітарних викликів та відновлення життєдіяльності громад. На цьому заході також було наголошено те, що у відновленні Херсонської області після закінчення військових дій буде приймати участь Нідерланди. Тому особливості ведення господарської діяльності цієї держави також мають певну зацікавленість [1].

Нідерланди – невелика, велелюдна країна з населенням близько 500 осіб на квадратний кілометр. Вони позбавлені майже всіх ресурсів, котрі, як вважається, необхідні для розвитку великого сільського господарства. Попри це, Нідерланди посідають друге місце в світі за експортом продовольства, поступаючись лише Сполученим Штатам, площа яких в 270 разів перевищує площу цієї європейської держави.

Завдяки багатим знанням в аграрній галузі, родючому ґрунту, інтенсивному сільському господарству та високій якості продукції голландські сільськогосподарські продукти експортуються на весь світ. Це стосується не лише рослинної продукції, а й продукції тваринного походження, такої як домашня худоба, м'ясо птиці, яйця. Джерело такого успіху Нідерландів – в інноваційних агротехнологіях. З інноваціями, такими як самокеровані трактори, квадрокоптери

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

та дрони з NIR-модифікованими камерами, роботизований збір ягід, автоматизовані машини для переробки картоплі не дивно, що Нідерланди прокладають шлях до статусу годівника світу.

Розробки в області AgTech почалися майже двадцять років тому, коли Нідерланди перейшли до стратегії сталого розвитку сільського господарства, аби виробляти вдвічі більше продовольства, використовуючи вдвічі менше ресурсів. І їм це вдалося. Фермери скоротили залежність від води на цілих 90%, майже повністю припинили використання хімічних пестицидів для захисту рослин в теплицях, а з 2009 року птахівники і виробники тваринницької продукції в країні скоротили використання антибіотиків на 60%.

Сьогодні ферми в Нідерландах є одними з найбільш інтенсивних та ефективних у світі, що дозволило голландцям стати світовим лідером в експорті томатів, найбільшим в світі експортером картоплі та цибулі і другим за величиною експортером овочів у ціновому вираженні. Крім того, більше третини всієї світової торгівлі насінням овочів відбувається в Нідерландах.

Звичайно, рушійною силою виробництва великого обсягу сільськогосподарської продукції країни є теплиці. За даними National Geographic, деякі з цих теплиць займають більше 175 акрів землі. Загалом теплиці країни займають площу, більшу за Манхеттен [2].

Сьогодні Україна як ніколи зацікавлена у співпраці з Нідерландами в агросекторі, адже Нідерланди – одна з найрозвинутіших аграрних країн світу, яка задає тенденції у сільському господарстві. Голландський досвід та українські ресурси здатні перетворити АПК України та особливо Херсонської області на практично невичерпне джерело здорової та екологічної їжі, яка виробляється на основі високої ефективності та бережливого ставлення до природних ресурсів і навколишнього середовища – за прикладом невеликої, але багатой та розвиненої країни Західної Європи.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Також буде цінним досвідом те що, за останні роки в Нідерландах відбувся значний ріст інноваційних хабів у сфері здоров'я, перехідної енергії, гендерної рівності та біорізноманіття, що вплинуло на створення нових робочих міст, індустрій, забезпечення технологічного розвитку та піднесення національних інвестицій в країну. В країні також дуже поширені інноваційні спільноти, які надають підтримку кожному, хто має ідею для стартапу. Молоді стартапери зустрічаються з власниками великих корпорацій для подальшого партнерства та прискорення інновацій в межах регіональної екосистеми. Значна увага в Нідерландах також приділяється гендерній рівності, однак досі бракує різноманітності в секторі венчурного капіталу та управлінських командах стартапів. З 2008 по 2019 рік лише 0,8% інвестицій було вкладено у розвиток та масштабування жіночих стартапів, в той час як у змішані команди 4,9%. Для цього, 30 прогресивних венчурних інвесторів створили [#Fundright](#) для рівного доступу до фінансування та можливості для всіх засновників, незалежно від їхнього роду та статі [3].

Таким чином, з метою скорішого повернення вимушено переселених осіб Херсонської області, за допомогою Нідерландів, їх досвіду, потрібно займатися валідацією та коучингом для стартапів, компаніям оновити свої бізнес-моделі та зробити їх більш сталими. За словами експертів, 60% міленіалів кажуть, що вибирають роботодавців через їхній «sense of purpose». Саме тому компаніям варто включати в свою бізнес- модель стале мислення.

Список використаних джерел

1. Перший Міжнародний саміт міст і регіонів у Києві. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/shkrum/64413ba6c31c0/> (дата звернення 12.05.2023).
2. Передовий нідерландський досвід для України. URL: https://lb.ua/blog/opavlenko/385455_peredoviy_niderlandskiy_dosvid.html
3. Як бізнесу взяти курс на сталий розвиток: досвід України та Нідерландів. URL: <https://www.prostir.ua/?library=yak-biznesu-vzaty-kurs-na-stalyj-rozvytok-dosvid-ukrajiny-ta-niderlandiv>

2. Стратегічні пріоритети підприємницької та торговельної діяльності в сучасних умовах.

Баранова К.А.
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Карнаушенко А.С.
асистент, к. е. н.
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)

ПЕРЕВАГИ ЗМІНИ АЛГОРИТМУ КОНСЕНСУСУ З PROOF-OF-WORK (POW) НА PROOF-OF-STAKE (POS) У СВІТІ КРИПТОВАЛЮТ

Криптовалюта — різновид віртуальної валюти, створена за допомогою криптографічних методів та математичних обчислень переважно на базі блокчейну. Це і цифрова, і віртуальна валюта, тому що вона існує в інтернеті та створена за допомогою криптографічних алгоритмів, які є децентралізованими і на них відсутній контроль з боку окремих урядів або організацій.

Алгоритм, завдяки якому у блокчейні відбувається додавання нового блоку, підтвердження транзакцій та верифікація єдиної версії реєстру у всіх його копіях, які зберігають окремі ноди називається Proof-of-Work. Впровадження Proof-of-Work дозволило вирішити проблему подвійного витрачання, а економічний стимул, передбачений в алгоритмі, став основою появи промисловості майнінгу.

Для того, аби зробити блокчейн-платформу більш масштабованою, безпечною і децентралізованою, використовують зміну алгоритму консенсусу на Proof-of-Stake - найпопулярніший алгоритм консенсусу в блокчейні.

Популярність PoS обумовлена відсутністю необхідності купувати дороге обладнання для майнінгу та можливістю легкого пасивного заробітку через стейкінг криптовалют. Тобто Proof-of-Stake показує себе як більш зручний і менш затратний спосіб видобутку нових коїнів криптовалюти. Сюди також варто додати, що ланцюг, котрий базується на технології PoS працює швидше, а поняття

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

стейкінгу дає змогу об'єднатися користувачам у стейкінгові спільноти, що дозволить заробляти при мінімальній кількості монет.

Найбільша перевага моделі Proof-of-Stake полягає в тому, що вона вимагає менше енергії для обробки транзакцій і перевірки блоків. Це, звичайно, великий плюс з точки зору пом'якшення кліматичних змін.

Витрати на дороге обладнання, а також щомісячний платіж за електроенергію часто відлякують новачків. Технологія Proof-of-Stake повністю вирішує цю проблему, так як існують нижчі бар'єри для входу в такі блокчейни, оскільки немає потреби в дорогому обладнанні, складських приміщеннях або контрактах на енергопостачання. Все, що потрібно для участі валідатора, це рівень активів, які блокчейн вимагає від нього, щоб стати валідатором. Також валідаторам PoS немає потреби постійно оновлювати своє обладнання, оскільки для перевірки блоків не потрібна величезна кількість обчислювальної потужності.

Ще однією позитивною стороною криптовалют, працюючих на Proof-of-Stake, є стабільний курс і зростання ціни. Комісійний відсоток за обмін на іншу криптовалюту, або виведення монети у фіатні гроші є не вигідним для вкладників, через що всі користувачі замотивовані тримати монети на своїх рахунках.

Незважаючи на постійні інновації в індустрії криптовалют, ProofofWork і ProofofStake залишаються двома найпоширенішими механізмами. Розуміння того, як вони функціонують, є надзвичайно важливим, щоб зрозуміти, як функціонує блокчейн.

Хоча механізм PoS є набагато більш енергоефективним, ніж PoW, важливо пам'ятати, що існують інші питання, які слід розглянути, зокрема, наскільки безпечним є блокчейн. Будучи найстарішим і найбільш ретельно протестованим механізмом перевірки, PoW вважається більш безпечним.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Ті блокчейни, які можуть досягти високого рівня безпеки в поєднанні з енергоефективністю PoS, опиняться у вигіршній позиції в міру того, як екосистема криптовалют розвиватиметься.

Список використаних джерел

1. PROOF-OF-STAKE (POS). URL: <https://ethereum.org/en/developers/docs/consensus-mechanisms/pos/> (дата звернення 02.05.2023)
2. LPoS consensus algorithm. URL: <https://docs.wavesenterprise.com/ru/1.1.2/how-the-platform-works/consensus/PoS.html#proof-of-stake> (дата звернення 02.05.2023)
3. What is "proof of work" or "proof of stake"? URL: <https://www.coinbase.com/ru/learn/crypto-basics/what-is-proof-of-work-or-proof-of-stake> (дата звернення 02.05.2023)
4. Що таке блокчейн? Повний посібник. URL: <https://academy.binance.com/uk/articles/what-is-blockchain-technology-a-comprehensive-guide-for-beginners> (дата звернення 02.05.2023)

Терещук Наталія Василівна

к.е.н., доцент

*Уманський національний університет садівництва
(Україна)*

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗАКЛАДІВ ХАРЧУВАННЯ

Харчування - природна потреба будь-якої людини. У туризмі харчування розглядають і як важливий елемент розваги та пізнання місцевої культури, зокрема гастрономії. Національна кухня є важливим елементом культури народу, має чіткі відмінні ознаки, є елементом пізнання і засобом для задоволення [1].

Розглядаючи сучасну індустрію гостинності як одну із форм підприємницької діяльності, ми не можемо оминати індустрії харчування. Заклади харчування - невід'ємна частина індустрії туризму.

Систему громадського харчування утворюють ресторани різного класу, бари, кафе та їдальні, пункти швидкого приготування їжі та самообслуговування.

Вид харчування завжди вказують у складі туристичних послуг: сніданок, напівпансіон, повний пансіон. Напівпансіон (дворазове харчування) передбачає сніданок і обід або вечерю. Пансіон - триразове харчування [2]. Також визначають

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

кількість, а деколи й калорійність харчування та види обслуговування. Кількість різноманітних сніданків залежить від традицій країни або регіону відвідання (європейський, континентальний, англійський, американський тощо). Важливим є і вид обслуговування гостей (шведський стіл тощо).

Взагалі прийнято, що турист зранку повинен обов'язково вживати легку їжу, тобто сніданок. Тому готелі здебільшого надають цю послугу. Це така невід'ємна частина гостинності, що часто входить до вартості розміщення. Їжа не просто є звичною потребою кожної людини, туристи розглядають її як розвагу і задоволення. Їжа різних народів і навіть місцевостей часто дуже своєрідна, тому приваблива для туристів. Крім того, добре похачувати бажаного гостя - традиція майже всіх народів. Для багатьох туристів національна кухня є цікавим елементом програми туру.

Організація харчування має враховувати і медичні аспекти. Неправильне харчування, погано приготована (без дотримання технологій) їжа може призвести до отруєнь. До 60 відсотків туристів, відвідавши Єгипет та Індію, страждають на діарею. Потрібно враховувати і загальноприйнятні обмеження в окремих групах туристів за релігійними ознаками (не вживають свинини, дотримуються посту), особливі вимоги вегетаріанців, дитяче харчування. Ці особливості щодо харчування туристи мають вказати, купуючи тур.

Головна мета роботи підприємства харчування - задовольнити потреби людей у їжі. Частково процес споживання їжі збігається з процесом спілкування людей, виховання, відпочинку [2].

Класифікація підрозділів підприємства харчування будується за трьома ознаками: належність до конкретного виду діяльності, форма участі в основній діяльності, роль у виробництві кулінарної продукції.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Головна діяльність підприємства харчування - це приготування і реалізація страв. Для розваг відвідувачів комфортабельні підприємства харчування запрошують музикантів, артистів.

Залежно від форми участі в діяльності підприємства виокремлюють підрозділи (цехи), результат роботи яких виражений у кулінарній продукції, і підрозділи (відділи, служби), які не виробляють продукції, а виконують функції організації, що керує виробництвом чи обслуговує його (наприклад дирекція, склад, бухгалтерія).

В основних цехах готуються і реалізуються страви. У підсобних цехах миють сировину, тару, зберігають відходи тощо. Допоміжні служби необхідні для функціонування основних цехів і підприємства загалом. Такими насамперед є транспортні, енергетичні, ремонтні служби [3].

Продукція підприємства харчування є безпосереднім результатом його основної діяльності. Сировина, що потрапляє на підприємство (продукти, призначені для приготування страв), піддається обробці. Робота персоналу спрямована на досягнення прямого результату. Часткові результати роботи - відходи (залишки) не входять до складу продукції підприємства. Продукція підприємства харчування може виражатися в двох формах: продукт і додаткова обробка кулінарних виробів. До продуктів належать страви, кулінарні вироби, напівфабрикати, хлібні, кондитерські вироби, напої.

Страва - це єдність продуктів (порцій їжі), які мають кулінарну готовність, повністю придатні для споживання і відпущені споживачеві. На відміну від страв, кулінарні вироби, хоч і мають якість кулінарної готовності, потребують додаткової обробки в формі підігрівання, оформлення перед тим, як подати споживачеві.

Продукція підприємства харчування характеризується різним ступенем готовності. Приготування страв можливе за наявності сировини, яка не є

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

продукцією. Готова страва відповідає вимогам якості і не підлягає додатковій обробці. Вивчення виробів за ступенем готовності має важливе значення для аналізу результатів діяльності підприємства та керування ним. Історично давнішим є підприємство з повним циклом обробки сировини: продукти харчування надходили без кулінарної обробки від промисловості та сільського господарства. Прогрес в організації виробництва закладів харчування зумовив потребу створити підприємства з виробництва напівфабрикатів, а також спеціальні заготівельні підприємства для механічної обробки сировини. Одночасно почала скорочуватися площа закладів громадського харчування.

За допомогою сучасних технологій заклади харчування з неповним технологічним циклом зайняті тільки додатковою обробкою кулінарних виробів та напівфабрикатів [3].

Список використаних джерел

1. Мазаракі А.А. та ін. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства: підручник для вищих навчальних закладів / за заг. ред. Н.О. П'ятницької. Київ: Центр учбової літератури, 2011. - 584 с.
2. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 424 с.
3. Никифорова В. Г. Управління персоналом / В. Г. Никифорова. - Одеса: Атлант, 2016. - 275 с.

Коновальчук Анастасія Юрївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та економіки,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті,
м. Кропивницький (Україна)

**ТЛУМАЧЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ТОВАР» І «ПРОДУКТ» У МАРКЕТИНГУ ТА
В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ**

У сферах маркетингу та економічної теорії виникає проблема розбіжностей і неоднозначності щодо тлумачення категорій «товар» і «продукт». Вона постає через різні підходи та інтерпретації визначень цих термінів, що призводить до

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

непорозумінь та плутанини у теоретичних дослідженнях та практичних застосуваннях.

Під час викладення різних матеріалів доволі часто спостерігаються помилки авторів, пов'язані з неправильним використанням та тлумаченням категорій «товар» і «продукт», вживання їх у якості синонімів. Ці помилки створюють багато запитань з боку читачів та потребують додаткових уточнень.

Відсутність єдиного та узгодженого тлумачення категорій «товар» і «продукт» ускладнює розвиток маркетингових стратегій, планування продажів, формування асортименту та ефективну взаємодію зі споживачами. Розбіжність у тлумаченні може впливати на процеси позиціонування товару на ринку, формування конкурентних переваг та спричиняти проблеми в управлінні маркетинговими комунікаціями.

Товар і продукт використовуються в маркетингу для опису і розуміння об'єктів, які пропонуються споживачам на ринку.

Товар є ключовим елементом у сфері маркетингу і відіграє важливу роль у досягненні маркетингових цілей. У маркетингу він, зазвичай, визначається як фізичний або нематеріальний об'єкт, який може бути придбаний або обмінений. Це може бути фізичний продукт, наприклад, електроніка, одяг або автомобіль, або нематеріальний товар, такий як послуга, інформація або права.

Товар – це набір споживчих якостей, втілений у матеріальні та духовні продукти або послуги, що здатні задовольняти потреби і запити споживачів, і які вони отримують шляхом обміну [2, с. 8].

Окрім цього визначення, є ще багато інших, які характеризують товар у маркетингу. Серед найпоширеніших: річ, реалізована на ринку; об'єкт купівлі-продажу; сукупність основних споживчих показників товару, які задовольняють певні потреби покупців; продукт праці, що має вартість і розподіляється у суспільстві шляхом обміну, купівлі-продажу; те, що взагалі є предметом торгівлі;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

усе те, що може бути запропоновано на ринку для привернення уваги, ознайомлення, використання чи споживання та, що може задовольнити потребу чи бажання. Товарами можуть бути фізичні об'єкти, послуги, певна територія, організації та ідеї [4].

Термін «продукт» в маркетингу використовується для опису комплексного поняття, яке включає не лише самий фізичний об'єкт, а й його властивості, характеристики, бренд, упаковку, послуги перед- та післяпродажного обслуговування та інші аспекти, що роблять його цінним та привабливим для споживача. Продукт, у маркетингу, більше спрямований на створення цінності для споживача та задоволення його потреб.

У даному випадку, продукт виступає як результат творчої праці одного або декількох людей або дії природних факторів, що може бути представлений як фізичний об'єкт або ідея, яка містить в собі як матеріальні, так і нематеріальні характеристики [5].

У економічній теорії категорії «товар» і «продукт», які вироблені в умовах натурального господарства, мають дві спільні характеристики: є результатом праці виробника та задовольняють потреби споживача [1, с. 57].

Товар – це продукт виробництва або діяльності людини, створений для задоволення певних потреб за допомогою обміну. Продукт – це результат праці людей, який може мати матеріальну або інтелектуальну форму та може виступати як речовина, що використовується для виробництва чогось, або як готовий виріб. Також, продукт може бути товаром, який задовольняє потреби та бажання ринку.

Однак, існують відмінності між продуктом і товаром. У випадку, коли продукт створюється для задоволення власних потреб виробника та його родини, товар передбачає задоволення потреб інших виробників та членів суспільства.

Товар має мати суспільну споживчу корисність (споживчу вартість) і підлягає обміну на ринку шляхом купівлі та продажу. Товарне виробництво

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

передбачає виготовлення продуктів для обміну на ринку шляхом продажу, де товар виступає ключовим елементом. Отже, товар має дві основні властивості: задовольняти суспільні потреби та бути об'єктом обміну [1, с. 57].

Незалежно від того, які саме потреби задовольняє товар і яку саме споживчу вартість він має, він може включати особисті потреби людей (фізіологічні, духовні, етичні тощо) або мати значення як засіб виробництва (машини, сировина, паливо, інструменти тощо), які використовуються людиною опосередковано в процесі виготовлення інших товарів.

Споживча вартість товару в економічній теорії визначається як його здатність задовольняти потреби та бажання споживачів. Вона визначається індивідуально кожним споживачем і може залежати від його особистих уподобань, потреб, смаків та умов.

Основними характеристиками споживчої вартості є те, що вона надходить у споживання тільки за допомогою обміну, купівлі-продажу та продажу; завжди має історичний характер, тобто виникає, розвивається і зникає під час виникнення й розвитку товарного виробництва і кожного окремого товару та виражає ринкові відносини між товаровласниками у розрізі задоволення їхніх потреб.

Споживча вартість, як економічна категорія, виявляється основою для визначення мінової вартості, яка передбачає здатність товарів обмінюватись у певних пропорціях один на одного [1, с. 58].

Здатність до обміну вказує на його придатність для обміну на інші товари або послуги на ринку. Ці дві властивості, споживча вартість і здатність до обміну взаємопов'язані і визначають цінову динаміку, попит та пропозицію товару.

Основна відмінність у тлумаченні терміну «товар» в маркетингу і економічній теорії полягає в підході до сприйняття цього поняття. В маркетингу «товар» розглядається з позиції споживача і його потреб, орієнтуючись на створення продукту, що задовольняє ці потреби. В економічній теорії «товар»

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

розглядається з позиції обміну і мінової вартості. У маркетингу «продукт» розглядається як більш широке поняття, що включає різні аспекти товару або послуги, що пропонуються на ринку. В економічній теорії, «продукт» зазвичай розглядається з позиції виробництва і виробничих процесів.

Список використаних джерел

1. Економічна теорія / Під ред. Предборського В. А. Київ : Кондор, 2003. С. 57-62.
2. Ілляшенко С. М. Маркетингова товарна політика : підруч. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. С. 8-11.
3. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг : навч. посіб. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 34-35.
4. Основні терміни та поняття маркетингу. URL: <https://livingfo.com/osnovni-terminy-ta-poniattia-marketynhu/>.
5. Маркетингове поняття продукту. URL: https://pidru4niki.com/82287/marketing/marketingove_ponyattya_produkту_osoblivosti_tovariv_poslug.

Яворська Валентина Олександрівна
к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(Україна)

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

У сучасних умовах досить відчутними є щоденні зміни на міжнародних товарних і фінансових ринках. Основною причиною цих змін є глобалізація та її вплив на усі сфери економічної активності.

Інтеграція національних економік у світовий економічний простір також є наслідком глобалізації і має як позитивні, так і негативні наслідки.

Серед позитивних наслідків є акумуляція на глобальному рівні усіх видів наявних на даний момент ресурсів та глобальний трансферт у найбільш сприятливі географічні регіони.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Глобалізація прискорила поширення нових, інноваційних технологій та інструментів і, водночас, поставила у залежність відкриті економічні системи одна від одної. Нині, ми бачимо як ефект військових дій в Україні несе наслідки для всього світу в цілому.

Глобалізація має також вплив на цінову нестабільність та її систематичну присутність на всіх видах ринків. Тому, з метою подолання наслідків цінових коливань у світі використовуються строкові біржові інструменти – деривативні контракти.

Нині міжнародна біржова торгівля стала основним джерелом формування міжнародних цін на основні види товарів та фінансові активи. Важлива роль біржової торгівлі проявляється у забезпеченні конкурентних засад ціноутворення на основі формування справедливої ціни рівноваги. Таким чином, саме біржові котирування використовуються у всіх експортних і імпорتنих поставках.

Біржова торгівля являє собою організовану форму торгівлі стандартизованими видами контрактів – деривативами. В умовах глобалізації саме біржова торгівля є рушієм у формуванні нових технологій торгівлі та способів закриття угод. Так, понад 95 % усіх біржових угод сьогодні закінчуються без поставки реальних активів, що виводить біржову торгівлю на якісно вищий щабель і забезпечує прозорі умови для всіх учасників на глобальному рівні. Розрахункові біржові контракти забезпечили біржовій індустрії лідерство у розвитку оптової торгівлі [1].

Розвиток міжнародної біржової торгівлі у сучасних умовах включає в себе технологічну еволюцію біржової торгівлі та її перехід на електронну технологію. Інтернет-трейдинг значно спростив доступ до міжнародних біржових платформ. В умовах глобальної пандемії, саме біржові майданчики залишились тією сферою, що не постраждала – навіть навпаки за рік пандемії обсяги міжнародної біржової торгівлі дали щорічний приріст у понад 30%.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Отже, інвестиційна привабливість та можливість використання нових біржових інструментів для управління ціновими ризиками також є не менш важливим напрямом розвитку міжнародної біржової торгівлі. Водночас, універсалізація та укрупнення міжнародних бірж сприяють виходу на нові ринки та залученню все більшої кількості учасників. За таких умов, адаптація світового досвіду у забезпечення розвитку біржових технологій має стати пріоритетною для вітчизняного біржового ринку у найближчий час.

Список використаних джерел:

1. Солодкий М.О., Яворська В.О., Рубан Ю.В. Сільськогосподарське хеджування: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 625 с.

*Данило Світлана Іванівна, к.е.н., доцент
Павліш Лариса Олегівна, к.т.н., доцент
Ужгородський торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Ужгород*

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Інноваційні процеси відіграють в сучасній економіці надзвичайно важливу роль, а визначення та врахування їх особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави. Лише на цьому шляху українська економіка може зайняти пристойне місце в світовому ринковому середовищі. Створення належних стимулів для поширення інноваційної моделі економічної поведінки українського бізнесу стає одним із найбільш визначальних завдань економічної політики держави[1].

Поняття інновацій походить від латинського слова «innovare», що означає оновлення. Ф. Ніксон вважає, що інновація — це сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, що дають поштовх появи на ринку нових і поліпшених промислових процесів і устаткування. На думку автора, тут мова йде

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

не про саму інновацію, а ті заходи, які врешті-решт повинні сприяти появі інновації як такої. Натомість Й. Шумпетер трактує інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом. Згідно О. Лапко, інновація – комплексний процес, котрий включає створення, розробку, доведення до комерційного використання і розповсюдження нового технічного або якогось іншого рішення, що задовольняє певну потребу. На думку авторів Л.Мінделі, П.Завлін, А. Казанцев інновація – результат творчого процесу, це створені чи впроваджені нові споживчі вартості, застосування котрих вимагає, аби особи чи організації, що їх використовують, змінили звичні стереотипи діяльності, свої навички [2]. Незважаючи на популярність терміна «інновації», який часто з'являється в сучасних наукових дослідженнях, визначення поняття не має однозначного трактування.

Закон України «Про інноваційну діяльність» [3] визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

Відповідно до цього Закону, інновації – це новостворені (застосовані) або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери. Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг; а

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

інноваційний продукт - результат науково-дослідної або дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам[3].

А інноваційне підприємництво – це засіб досягнення комерційної мети і чинник економічної стабільності й зростання, оскільки інновації орієнтовані на задоволення ринкового попиту, конкретних запитів споживачів. Власне будь-яке підприємництво невіддільне від інновацій.

Дослідження інноваційного підприємництва, як цілісного об'єкта аналізу, визначення його місця і впливу на еволюцію економічної системи суспільства потребує комплексного системного підходу, зумовлює проникнення наукової думки у складну матерію підприємницької діяльності, ґрунтовне вивчення багатьох проблем, пов'язаних з фундаментальними дослідженнями та нововведеннями. Основна маса інновацій в умовах ринку реалізується підприємствами, яким на сучасні тенденції розвитку і нововведення потрібно реагувати. Через нововведення фірми реалізують свій інноваційний потенціал і конкурентні позиції, а для більшості підприємств інновації сьогодні стають і умовою виживання на ринку.

Інноваційне підприємництво в Україні, через низку як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, розвивається дуже повільно. Разом з тим, так само чимало обставин зумовлюють необхідність прискорення розвитку інноваційного підприємництва в нашій країні.

Для функціонування та розвитку інноваційного підприємництва потрібно створювати необхідні умови [2], рис. 1.

Підприємствам для збереження своїх позицій на ринку, в умовах гострої економічної конкуренції, потрібно сформулювати умови для розвитку базисних інновацій. Але вони потребують значних довгострокових капіталовкладень. Раніше такі капіталовкладення субсидувалися за рахунок засобів державного бюджету та міністерств. Для бізнесу, що орієнтується на отримання якомога

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

швидшого прибутку від здійснених капіталовкладень, фінансування базисних інновацій є неефективним чи малоефективним. Проте, не розвиваючи базисні інновації та винаходи революційного типу, досягти успіху і утримувати його впродовж довгого періоду неможливо.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	- зміцнення та вдосконалення науково-технічного потенціалу;
	- формування конкурентоспроможних продуктивних сил;
	- створення відповідної нормативної та законодавчої бази;
	- державна підтримка інноваційної діяльності;
	- залучення інвестицій в інновації;
	- формування ринкової інноваційної інфраструктури

Рис. 1. Чинники впливу на розвиток інноваційного підприємництва

Все більше підприємців буде орієнтуватись на реалізацію винаходів, активно займатимуться інноваційною діяльністю, щоб забезпечити конкурентоздатність своєї продукції не лише на вітчизняному, але й світовому ринку. Поступово сформується інноваційний ринок, об'єктами якого стануть товари у вигляді науково-технічної, проектно-конструкторської, техніко-технологічної продукції та інформаційні послуги[2].

Досліджуючи питання інноваційності сфери торгівлі, необхідно враховувати такі особливості: у торгівлі інновації більшою мірою пов'язані з появою нової або вдосконалюванням наявної послуги або технології її надання. Тут покупці одержують нову або додаткову цінність послуги.

Розрізняють такі інновації в роздрібній торгівлі, як: радикальні, покрокові, соціальні, технічні, революційні, локальні та архітектурні. Одними з найважливіших за цією класифікацією є радикальні нововведення, які істотно змінюють уявлення про всю галузь. Вони найчастіше пов'язані зі змінами технологій. Як приклад можна назвати створення інтернет-магазинів, які змінили загальне уявлення про торгівлю.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Все більший вплив на розвиток роздрібної торгівлі мають інвестиційні та інноваційні процеси. Інновації в роздрібній торгівлі нерозривно пов'язані з іншими галузями економіки, які взаємодіють між собою й швидко реагують на вихід на нові ринки збуту й просування своєї продукції. [4] Тому, сфера торгівлі є однією з найбільш успішних для впровадження інновацій.

Нові реалії воєнного часу значно вплинули на всі сфери нашого життя, зокрема і на інновації та інноваційне підприємництво. Отже, важливість адаптації бізнесу до нових умов, що виникли під час війни, реструктуризації підприємств, здійснення стратегічного вибору такою як релокація, робота з партнерами в нових умовах, дозволить в подальшому українським підприємствам здійснити розробки креативних інноваційних проектів та успішної їх комерціалізації.

Тому, в подальшому саме застосування досягнень науково-технічного розвитку та інноваційне партнерство дають можливість побудувати нові економічні відносини та нову економіку з конкурентоспроможними галузями.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Т. П. Тульчинський Р. В. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»* : збірник наукових праць. 2010. № 7. С.223-229
2. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ. Вінниця, 2008. 397 с
3. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 15.05.2023)
4. Данило С. І. Ефективність інновацій в роздрібній торгівлі . *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. - 2019. - Вип. 3. - С. 50-53.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Севастьянов Родіон Вікторович

*к.е.н, доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, (Україна)*

Донченко Ольга Миколаївна

*здобувач вищої освіти, Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, (Україна)*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Перехід до сталого розвитку є одним з пріоритетів економічної політики України. Одним з ефективних напрямів розвитку малого бізнесу є удосконалення ринку туристичних послуг зеленого туризму. Найбільш популярними низькобюджетними видами туризму є екологічний, пізнавальний, сільський. Для початку підприємницької діяльності такого бізнесу не потрібні значні інвестиції. Міжнародний досвід є важливим для дослідження та використання кращих практик в цій сфері. Зелений туризм є привабливим для значної частини населення розвинутих країн та виконує такі важливі функції як виховну, культурну та соціальну.

Актуальним є питання подолання кризи та пошук шляхів повоєнного відновлення економіки України у сфері зеленого туризму в контексті стійкого сталого розвитку. Це є важливим для планування розвитку територій. Розвиток малого бізнесу в цій сфері потребує юридичної підтримки і зміни законодавчих актів в цій сфері.

Важливою складовою забезпечення сталого (соціального, екологічного та економічного) розвитку України є підтримка інтенсифікації взаємодії сільського господарства та зеленого туризму, що призведе до покращення якості життя територіальних громад у сільських місцевостях, окремих громадян та родин, сприятимуть збільшенню доходів від зеленого туризму та органічного сільського

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

господарства, збереженню природних територій. З метою збереження та створення нових робочих місць з гідними умовами праці для працездатного активного населення та молоді у сільському господарстві та зеленому туризмі, отримання податків та інших зборів, потрібно розширити спектр дозволеної діяльності на земельних ділянках сільськогосподарського призначення. Мова йде про ті ділянки, що знаходяться у приватній власності або користуванні та використовуються у сфері зеленого туризму в Україні. Автори пропонують для малого та середнього бізнесу у сфері сільського господарства та зеленого туризму:

- 1) розширити спектр дозволеної діяльності на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, що знаходяться у приватній власності або користуванні, для розвитку напряму «зеленого» туризму в Україні.
- 2) дозволити використання земельних ділянок с/г призначення в тому числі для облаштування на них об'єктів зеленого туризму та пов'язаної з ними інфраструктури.

Одним з напрямів збільшення обсягів цільового фінансування (грантів) для індивідуальних фермерів та сімейних фермерських господарств, інших громадян, що здійснюють підприємницьку діяльність у цих напрямках. Актуальним є створення регіональних центрів щодо надання доступних консультаційних послуг за напрямом «управління проектами» для отримання громадянами базових знань з започаткування власного бізнесу в аграрному секторі та напрямі зеленого туризму, отримання інформації щодо міжнародного досвіду втілення аналогічних проектів. Ще одним напрямком є розроблення дієвих заходів щодо уникнення неправомірного втручання, бездіяльності, гальмування, іншого негативного впливу органів місцевого самоврядування та великих орендарів землі на підприємницьку діяльність громадян у цих сферах.

Павленко Віталій Віталійович
здобувач кафедри організації підприємництва та біржової діяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(Україна)

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЗЕРНА

Ринок зерна в Україні посідає надважливе місце в торговельній діяльності. Держава забезпечує світову продовольчу безпеку та є одним з п'яти найбільших експортерів зерна на світовому ринку. В Україні 75% виробництва зерна направляється на експорт. Понад 400 мільйонів людей у світі залежать від поставок українського зерна [1]. Минулий 2022 р. приніс захоплення територій, зруйновані підприємства, вкрадену техніку та обладнання. Військові дії та те, що під окупацією перебуває близько 20% території України негативно вплинули на ринок зерна [2].

Все вище викладене обумовлює необхідність врахування стратегічних пріоритетів торговельної діяльності на ринку зерна, які можуть включати наступні аспекти: розширення постачальницької бази, оптимізація логістичних процесів, розробка міжнародних ринків, аналіз ринкових тенденцій, якість і сертифікація, збереження конкурентоспроможності, аналіз ризиків та впровадження стратегій зменшення ризиків.

Забезпечення надійного постачання зерна є одним з головних пріоритетів. Розширення мережі постачальників та встановлення довгострокових партнерських відносин може допомогти забезпечити стабільний потік зерна.

Ефективна логістика важлива в торгівлі зерном, оскільки це допомагає зменшити час доставки і збільшити ефективність операцій. Вдосконалення транспортних маршрутів, складських умов і системи доставки може забезпечити

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

швидкий і надійний рух зерна. Враховуючи можливі обмеження у транспортуванні зерна через зону військових дій, компанії можуть зосередитися на оптимізації логістичних процесів, включаючи пошук альтернативних транспортних маршрутів та режимів перевезення.

Розширення географії торгівлі зерном може допомогти розширити клієнтську базу і забезпечити стабільний збут. Розвиток контактів з імпортерами з інших держав, участь у міжнародних виставках та встановлення довгострокових торговельних зв'язків можуть сприяти розширенню ринків збуту.

Слід стежити за змінами на світовому ринку зерна, такими як цінова динаміка, попит і пропозиція, політичні та економічні фактори. Аналіз ринкових тенденцій допоможе визначити оптимальні моменти для продажу зерна.

Забезпечення високої якості зерна і відповідність вимогам стандартів є важливим пріоритетом. Отримання сертифікатів якості допоможе розширити канали збуту зерна.

Компанії можуть зосередитися на підтримці та поліпшенні якості своїх зернових продуктів, пропонувати конкурентні ціни та надавати додаткові переваги своїм клієнтам, щоб зберегти свою позицію на ринку.

І на завершення – компанії повинні уважно аналізувати політичні, економічні та соціальні ризики, пов'язані з російсько-українською війною, та розробляти стратегії зменшення цих ризиків.

Враховуючи стратегічні пріоритети торговельної діяльності на ринку зерна запропоновані в дослідженні Україна зможе втримати лідируючі позиції на аналізованому ринку.

Список використаних джерел

1. Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Прокоп'єва А.А. Сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. №48. [URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-29](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-29)
2. Мірошник Р.О., Баглай І.Є. Проблеми ринку зернових культур в Україні та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. [URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24)

Кириченко Анастасія Володимирівна

к.е.н., доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

Україна має потужний аграрний сектор який є основним джерелом сировини для продовольчої промисловості. Тому держава є важливим гравцем на світовому продовольчому ринку і експортує значні обсяги зерна, соняшникової олії, м'яса, молока та інших продуктів. В 2021 р. Україна забезпечувала харчовими продуктами близько 400 млн осіб, поставляла на зовнішній ринок 46% світового експорту соняшникової олії, 9% – пшениці, 17% – ячменю та 12% – кукурудзи [1]. Крім того, увійшла до складу Комітету зі всесвітньої продовольчої безпеки ООН, а Міжнародну зернову раду вперше очолив представник України [2]. Проте все змінилося з початком російсько-української війни, яка зумовила необхідність заново формувати стійкі логістичні продовольчі ланцюги як всередині держави, так і на глобальному ринку продовольства, а й поставило під сумнів гарантування світової продовольчої безпеки.

Для подальшого розвитку торговельної діяльності на продовольчому ринку необхідно враховувати її особливості. Основні з них включають: сезонність, вимоги до якості і безпеки, конкуренція, сезонні зміни цін, строгі правила торгівлі, забезпечення якості та безпеки продуктів, розуміння споживчих потреб, розвиток стратегічних партнерств, інновації та розробка нових продуктів, оптимізація ланцюга постачання.

Попит на різні продовольчі товари може змінюватися в залежності від пори року. Наприклад, під час літнього сезону попит на свіжі фрукти і овочі зазвичай

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

зростає, тоді як під час зими попит на консервовані або заморожені продукти може бути вищим.

Продовольчі товари підлягають строгим вимогам стосовно якості, безпеки та гігієни. Торговці повинні дотримуватися правил і стандартів, щоб забезпечити їхні товари відповідають нормативам та щоб вони були безпечними для споживання.

Продовольчий ринок зазвичай є досить конкурентним, оскільки присутні багато постачальників і продавців. Торговці повинні шукати способи вирізнитися від конкурентів, наприклад, пропонуючи унікальні продукти, низькі ціни або вдосконалене обслуговування.

Вартість деяких продовольчих товарів може змінюватися залежно від їхньої доступності і попиту протягом року.

У багатьох державах існують правила і регуляції, які регулюють продовольчу торгівлю. Це можуть бути правила щодо маркування, дозволів на торгівлю, упаковки та інших аспектів.

Компанії повинні дотримуватись високих стандартів якості та безпеки харчових продуктів, включаючи дотримання вимог законодавства, контроль якості на всіх етапах постачання та забезпечення документації про відповідність продукції стандартам.

Підприємства мають активно вивчати та аналізувати споживчі потреби, уподобання та тенденції на ринку, щоб пропонувати продукцію, яка відповідає попиту споживачів, включаючи здорове харчування, екологічно чисті продукти та різноманітність в асортименті.

Доцільно шукати стратегічних партнерів, таких як постачальники, дистриб'ютори або роздрібні мережі, для покращення постачання та розповсюдження продуктів, розширення географії збуту та залучення нових клієнтів.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Важливо інвестувати в дослідження і розробку нових продуктів, покращення технологій виробництва та упаковки, що дозволить вигідно виділитись на ринку та задовольняти змінні потреби споживачів.

Враховуючи складності в логістиці необхідно працювати над вдосконаленням ланцюга постачання, включаючи планування попиту, управління запасами, логістику та дистрибуцію.

Врахування всіх досліджених і викладених вище особливостей торговельної діяльності на продовольчому ринку допоможе Україні не втратити своє місце як на зовнішньому продовольчому ринку, так і на внутрішньому.

Список використаних джерел

1. Бойко В. О., Бойко Л. О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1552/1493>
2. Благополучна А. Економічна доступність продовольства в умовах війни. *Економічні горизонти*. 2022. № 3(21), С. 13-20. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/263549/259777>

Василиха Наталія Василівна

к.е.н., доцент

Ужгородський торговельно-економічний інститут ДТЕУ

(Україна)

Герц Андрій Віталійович

студент 1 курсу

Ужгородський торговельно-економічний інститут ДТЕУ

(Україна)

**ТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ**

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну змінило не лише життя кожного українця, але й підходи організації та управління торговельною діяльністю. Питання подальшого розвитку, швидкого реагування на виклики сьогодення були та є ключовими для кожного підприємця.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Станом на червень 2022 року, майже через три місяці від початку війни, 10 найбільших гравців галузі закрили близько 300 своїх супермаркетів, але зберегли роботу понад трьох тисяч торгових точок.

Окрім прямих втрат активів галузі унаслідок бойових дій, зазначають в РАУ, потрібно враховувати зменшення споживання, оскільки велика частина потенційних покупців виїхала за кордон, а ті, хто залишилися, – почали економити. Логічно, важливість продовольчої безпеки, яку забезпечують гравці ринку організованого ритейлу, відзначили і в Уряді. Міністерство економіки України звернулося до обласних військових адміністрацій з пропозиціями, які мають укріпити позиції роздрібної торгівлі як критично важливої інфраструктури. Перший віце-прем'єр-міністр – міністр економіки України Юлія Свириденко запропонувала надавати відстрочки від призову працівникам ритейлу, допомагати в обслуговуванні техніки з метою перевезення товарів та забезпечити роботу самих торговельних об'єктів [1].

Сьогодні МСБ зазнають різного впливу воєнних дій, в залежності від свого місця розташування. Загалом, регіони України можна поділити за чотирма категоріями: «частково окуповані регіони» (зона ведення бойових дій), «прифронтові регіони» (під загрозою вторгнення), «опорні регіони» (від «безпечні регіони» (регіони, які є умовно безпечними для підприємницької діяльності та мають мінімальний ризик вторгнення) [2].

Варто зазначити, що діяльність торговельної діяльності залучилась підтримкою, як органів державного регулювання так і Євросоюзом. У 2022р. ЄС скасував торговельні обмеження для українських виробників, щоб допомогти вітчизняному бізнесу витримати навантаження війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку. Для Брюсселя це рішення стало безпрецедентним з точки зору надання торговельних поступок країні не члену ЄС.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

В умовах війни такий крок сприяє експорту вітчизняної продукції та поглиблює торговельні відносини з ЄС, а також третіми країнами, до яких транзитом прямує українська продукція. Найбільше вииграють виробники товарів, які мали невеликі квоти на експорт без сплати мит, – як-то мед, оброблені томати, ячмінна крупа та борошно, солод, пшенична клейковина, цукор, крохмаль, овес, м'ясо птиці, яйця, часник, кукурудза, гриби, виноградний та яблучний соки, тютюнові вироби. Скасування мит є важливим кроком для виробників харчових продуктів, мінеральних та хімічних добрив, виробів з алюмінію тощо [3].

Процес відбудови та відновлення економіки, Україна повинна розраховувати на власний трудовий потенціал. Слід зазначити, що держава повинна стимулювати бізнес створювати нові робочі місця і левову частку у цьому процесі відіграє торговельна діяльність. Адже, торговельна діяльність відіграє важливу соціально-економічну роль: задовольняє первинні потреби споживача у їжі, створює нові робочі місця, регулює споживчий попит. У цьому контексті значення торговельної діяльності зростає та обумовлює визначення пріоритетів. Тобто, пріоритетними напрямками у повоєнній відбудові має стати: поступове відновлення торговельних мереж у зруйнованих регіонах на підґрунті використання інноваційних підходів, відновлення та покращення логістичних процесів, покращення комунікації зі споживачем, зниження податкового навантаження тощо.

Таким чином, виклики сьогодення на пріоритетний розвиток торговельної діяльності імовірний в напрямку чіткої послідовної стратегії та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Список використаних джерел

1. Ціна змін. Трансформації роздрібної торгівлі під час війни – Режим доступу: <https://hub.kyivstar.ua/>.
2. Нове обличчя українського підприємництва – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/>.
3. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua>.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Кацена Наталія Борисівна

д.е.н., професор

Державний біотехнологічний університет

(Україна)

Чміль Євген Леонідович

аспірант

Державний біотехнологічний університет

(Україна)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ТРЕНДИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ

Сучасний розвиток національної економіки відбувається в умовах воєнного стану, визначається високими темпами економіко-технологічних перетворень і обумовлює неминучість інноваційних перетворень. Ключовими драйверами інноваційного розвитку є інвестиції, інновації та нововведення, здатні забезпечити найвищий ефект при затраті найменшого ресурсу у всіх сферах бізнесу [1].

Фокус на стратегічних пріоритетах для інноваційного розвитку вітчизняних суб'єктів бізнесу вимагає визначення точок зростання економіки з урахуванням світових інноваційних трендів, можливостей і нагальних проблем України, можливостей інвестування в індустрії майбутнього. До пріоритетних сфер розвитку інновацій в сучасному глобалізованому світі належать: BioTech, RoboticProcess, Automation, BigData, Хмарні сервіси, AgriTech, EdTech, SpaceTech, FinTech, GreenTech, AI, ML та кібербезпека[2]. Тому виникає нагальна потреба розвитку екосистеми інновацій в Україні.

На часі оптимізація цифрових процесів шляхом розробки нових автоматизованих інструментів штучного інтелекту та машинного навчання (AI, ML). Зміна ставлення до навколишнього середовища стимулює розробку інструментів зеленої економіки (GreenTech), підвищення світового попиту на продовольство стимулює створення ефективнішого сільського господарства

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

(AgriTech), зростання середньої тривалості життя стимулює розробку нових технічних рішень (BioTech). Зростання обсягів даних стимулює створення більш ефективних методів обробки та зберігання інформації (Хмарні сервіси), а постійне генерування нових даних стимулює попит на інструменти аналізу великих масивів даних (BigData). Збільшення частки он-лайн розрахунків вимагає більш клієнтоорієнтованих та безпечних сервісів (FinTech), зростання кіберзагроз та кібершахрайства й стимулює розробку ефективних інструментів протидії (Кібербезпека). Прискорене освоєння космосу стимулює дослідження та розробку нових космічних технологій (SpaceTech), перехід на дистанційну роботу вимагає автоматизації системних процесів (RoboticProcessAutomation), а потреба у підвищенні ефективності навчання вимагає впровадження новітніх технологій в освіту (EdTech) [2].

Згідно GlobalInnovationIndex 2021, Україна посідала 49 місце серед 132 економік і році мала кращі результати за інноваційними показниками, ніж у попередні роки. Але повномасштабна війна Росії проти України значно посилила процеси деградації інноваційних екосистем промислових хайтек секторів й, в першу чергу, серед промислових підприємств. В умовах воєнного стану 40% суб'єктів бізнесу зупинили свою роботу, більшість підприємств, які займалися інноваційною діяльністю працювали на експортних ринках, також в режим виживання перейшли десятки екосистемних суб'єктів – університетів, НДІ, інкубаторів – акселераторів, бізнес-об'єднань, агенцій розвитку [3].

Разом з тим, війна надала Україні підтримку ЄС та міжнародної спільноти, створивши підґрунтя для підвищення інноваційної активності суб'єктів бізнесу та модернізації різних секторів країни, на основі впровадження сучасних технологій.

На рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств, впливають як зовнішні так і внутрішні чинники. До зовнішніх можна віднести: державне регулювання та фінансування інноваційної діяльності; нормативно-правову базу,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

а саме неузгодженість законодавчих актів з практичною реалізацією; неефективний механізм правового захисту інтелектуальної власності; науково-технічний прогрес; рівень економічного розвитку країни; погіршення інноваційної культури суспільства; потреби ринку; рівень конкуренції [4]. До внутрішніх чинників можна віднести: рівень нематеріальних активів, стан основних засобів, фінансовий стан, ділову активність, ліквідність і платоспроможність підприємства, інноваційно активних кваліфікованих працівників, діджиталізацію. Їх комплексний вплив і взаємодія в межах пріоритетних сфер розвитку інновацій разом із новітніми цифровими трендами забезпечує формування екосистеми інновацій в Україні.

Отже, інноваційний розвиток бізнесу забезпечується впровадженням інновацій та нововведень, орієнтованих на отримання нових конкурентних переваг, посилення ринкових позицій безпечне функціонування й досягнення бажаних параметрів соціо-еколого-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Кашена Н. Б., Чміль Є. Л. Теоретико-методичні засади аналізу інноваційного розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-56>
2. Розвиток екосистеми інновацій в Україні
URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rozvivaemo-tsfrovu-derzhavu-doluchaytesya-do-obgovorennya-strategii-rozvitku-ekosistemi-innovatsiy-v-ukraini>
3. GlobalInnovationIndex 2021. GlobalInnovationIndex: веб-сайт.
URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
4. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 1(01). С. 92-99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>

Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Чукій Олександр Іванович,
здобувач другого (магістерського) рівня освіти,
слухач курсів MBA (Master of Business Administration),
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ОТОЧЕННЯ АТ «ЕЛЬВОРТІ» В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Для визначення стратегії розвитку підприємства на ринках та досягнення цілей проводиться аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. Аналіз внутрішнього середовища повинен включати: аналіз підприємства, сильні і слабкі властивості, персонал, технології, продукцію, управління та інші чинники. Аналіз зовнішнього середовища повинен включати: аналіз постачальників, конкурентів, покупців, ринків збуту, середовища, фінансування.

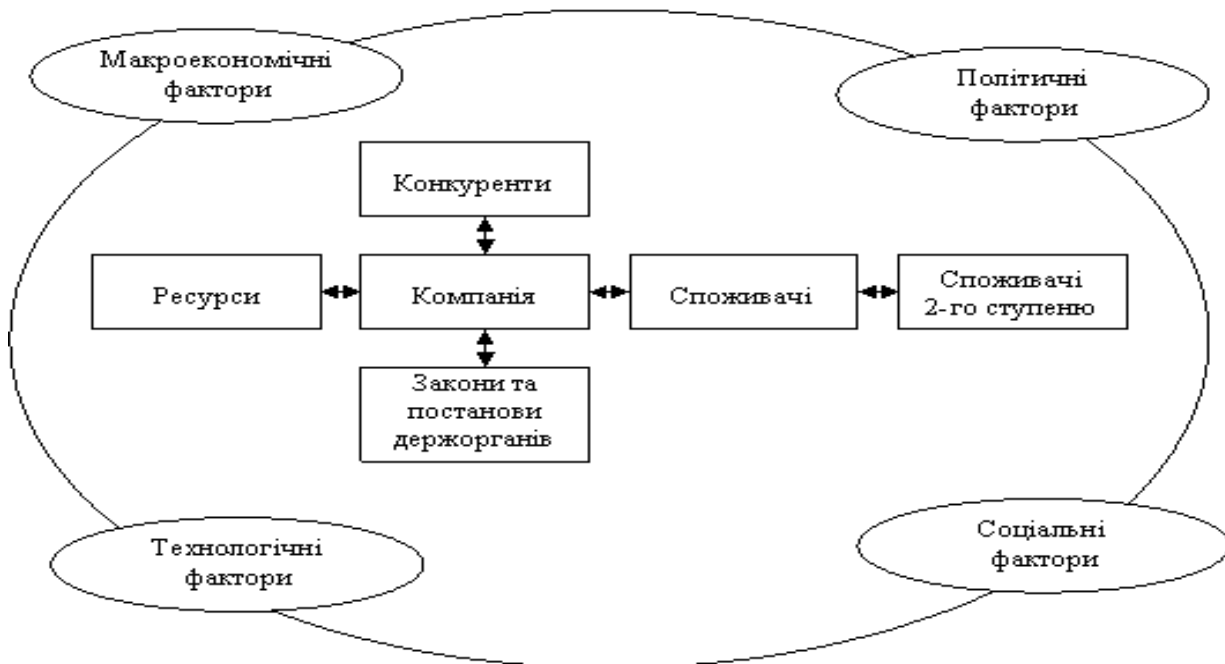

Рис. 1. Зовнішні чинники, які організація має враховувати

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Аналіз PEST – це інструмент за допомогою якого можна виявити та дослідити фактори впливу на підприємство для визначення необхідної стратегії розвитку. Його наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Аналіз зовнішнього оточення АТ «Ельворті»

№ з/п	Тенденція	Сила впливу	Основні виклики і ризики	Стратегічні висновки, які стосуються АТ «Ельворті»
1.	Political Політичне оточення	9	Міжнародна політика. Економічні відносини з іншими державами. Налагодження позитивних відносин з Європейськими країнами та Америкою. Війна з рф та розірвання відносин з білоруссю. При владі в Україні знаходиться одна з політичних сил, яка отримала більшість на виборах до Верховної Ради, що призводить до стабільної роботи уряду і впровадження довгострокових програм розвитку.	Освоєння нових ринків збуту таких як європейські країни, закриття ринку збуту в рф та білорусі. Проведення військових дій на території держави. Тривале будівництво планів інвестування і розвитку виробництва, розширення можливостей виробництва.
	Світові та національні тренди ВВП		Світова глобалізація. Обраний шлях України – інтеграція до Європейського союзу. ВВП країн Європейського союзу за 2021 рік зріс на 5,2%. В Україні ВВП зріс на 3,2%.	Вихід на нові ринки збуту в тому числі країни Європи. Розширення лінійки машин, враховуючи потреби споживачів.
2.	Economical Інвестиції Інфляція Податкова система Кредитування	8	Держава не стимулює вітчизняного виробника, відсутність пільгових кредитів, високі мита на ввіз матеріалів, комплектуючих. Інфляція по роках: за 2018 р – 9,8%; за 2019 р – 4,1%; за 2020 р – 5,0%; за 2021 р – 10,0%. Протягом чотирьох років інфляція постійно зростає. Несвоєчасне відшкодування ПДВ компаніям, які працюють у сфері ЗЕД. У Європейських країнах кредитні ставки для бізнесу складають 1-5%. В Україні кредитні ставки для	Об'єднання вітчизняних виробників у галузевих спілках для лобювання своїх інтересів. Збільшення інфляції приводить до зростання цін на товари і послуги. Несвоєчасне відшкодування ПДВ призводить до дефіциту обігових коштів. Беручи до уваги дефіцит

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

	Обмінний курс		бізнесу складають 10-15%. Беручи до уваги девальвацію гривні компанії вигідно реалізовувати техніку в іноземній валюті євро, дол. США.	обігових коштів, компанія залучає кредитні кошти за більшими відсотковими ставками, ніж у європейських країнах. Враховуючи девальвацію гривні компанія повинна закупати матеріали і комплектуючі у вітчизняних виробників для зменшення вартості продукції.
3.	Social	5	Рівень життя в Україні є низьким порівняно з країнами ЄС, що, в свою чергу, впливає на купівельну активність споживачів товарів і послуг.	Компанії варто розробляти і виробляти продукт, який не поступається світовим стандартам за якістю, але за ціною є значно нижчим.
4.	Technological Нові продукти, технологічні тенденції Широта продуктової лінійки	7	Застосування нових технологій посіву (strip-till, twin-row) вимагають створення нових машин, для забезпечення вимог аграріїв. Збільшення лінійки машин під вимоги аграріїв європейських країн.	Застосування у виробництві гнучкого універсального обладнання для оперативного виготовлення техніки згідно потреби ринку. Дотримання співвідношення ціна–якість на нові машини для виходу на ринки європейських країн.

Джерело: складено авторами самостійно

Аналізуючи зовнішнє оточення АТ «Ельворті» спостерігаємо: невизначеність у зв'язку з військовими діями на території нашої країни, ростом інфляції, високі кредитні ставки, зростання цін на енергетичні ресурси. Відтак, підприємство знаходиться в скрутному економічному становищі. Але враховуючи зняття мит на ввезення продукції до країн Європи та інші країни, є можливість виходу на нові ринки. Також розробка нових видів продукції, враховуючи потреби ринків і вихід на них, дозволить отримати прибуток.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Враховуючи вищеперелічені чинники можна підсумувати, що підприємство АТ «Ельворті» стикається з різними зовнішніми ризиками і викликами, але всупереч труднощам знаходить шляхи їх подолання.

Аналізуючи конкурентів на ринках продажу сільськогосподарської техніки та їхні частки, вирізняються такі:

- сівалки зернові, виробники Європейських країн (всього) – 69%, Велес-Агро Україна 8%;
- сівалки просапні, Іртем Туреччина 17%, Monosem Франція 19%, Gaspardo Італія 28%;
- культиватори просапні, Unia Group Польща 15%, Monosem Франція 18%, Gaspardo Італія 24%;
- борони дискові, Gaspardo Італія 7%, Unia Group Польща 8%, Lemken Німеччина 14%.

Проводячи аналіз конкуренції, спостерігається основна боротьба між продавцями за споживача. При виборі техніки основну увагу звертають на технічні характеристики машин, ціну, якість, доставку, передпродажну підготовку, гарантію, сервісне обслуговування, наявність запасних частин, час реагування на рекламації чи недоліки техніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яковенко Р. В., Чукій О. І. Структура управління АТ «Ельворті» та основні показники його діяльності. *Application of knowledge for the development of science* : Proceedings of the 7th International scientific and practical conference (Stockholm, Sweden, February 21-24, 2023) Stockholm, Sweden : International Science Group. 2023. P. 166-175.
2. Яковенко Р. В., Чукій О. І. Забезпечення інструментом і технологічною оснасткою в системі управління АТ «Ельворті». *Science, trends and modern methods of solving problems* : Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference (Lisbon, Portugal, February 20-22), Lisbon, Portugal, 2023. P. 147-153.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Панченко В.А.

д. е. н., професор,

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(Україна)*

Кононенко Л.В.

к.е.н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)*

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підприємницька діяльність є одним з найстаріших інститутів. Її реалізація потребує від індивідуума наявності певних якостей (креативного мислення, ініціативності, тощо) та вміння розрахувати не тільки можливості свого бізнесу, а й пристосувати управління бізнесом під зміни зовнішнього середовища, яке сьогодні вкрай невизначене.

Підприємництво «засноване на необхідності реалізації бажань та можливостей підприємця у контексті досягнення відповідної мети за допомогою усіх наявних засобів» [4]. При цьому він повинен вживати заходи, які дозволять його бізнесу функціонувати і розвиватися у конкурентному середовищі. Це потребує він підприємця підприємницького таланту.

Підприємницький талант здебільшого розглядається як сукупність здібностей щодо прийняття адекватних управлінських рішень щодо ситуації на ринку та вміння реалізувати їх на практиці. Підприємці «власною діяльністю стимулюють прогрес економіки на макрорівні, забезпечуючи при цьому задоволення суспільних та власних потреб» [3, с. 139].

З точки зору політекономії підприємець - це людина, «що завдяки власній діяльності збагачується не лише сама, а й збільшує при цьому національне

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

багатство, діючи за принципами раціонального розподілу ресурсів, мінімізації збитків, створення нових робочих місць» [6, с. 8].

З точки зору психології – прагнення займатися підприємницькою діяльністю пов'язано із внутрішніми мотивуючими чинниками індивідів (збагачення, самоствердження, самореалізація тощо).

Відповідно до діючого Господарського кодексу України підприємництво - господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку. Проте, «право громадянина на підприємницьку діяльність потрібно розглядати в більш широкому значенні, що крім власне здійснення обраного виду діяльності, включає систему гарантій щодо справедливого захисту прав та інтересів власників господарюючих суб'єктів задля досягнення їх суспільно корисної цілі» [1, с. 11-15]. Тобто, саме державні інститути є засобом реалізації права громадян на підприємницьку діяльність, шляхом застосування системи нормативно-правових засобів, які дозволяють громадянам можуть реалізовувати власні права. Таким чином, підприємництво є «своєрідним інститутом ринкової економіки..., що здійснює свою діяльність відповідно до чинних законів та неформальних «правил гри»» [2, с. 49].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими трансформаціями на ринку праці [7, с. 117]. Відбувається зникнення цілої низки видів професійної діяльності та перманентне виникнення нових. Відповідно до досягнення Цілей сталого розвитку важливим завданням сьогодення є формування так званої «підприємницької ментальності», в основу якої покладено організаційно-господарське новаторство (інноваційність) для «задоволення суспільних потреб, створення продукції (послуг) новими методами, відкриття нових ринків збуту, джерел сировини, інноваційного розвитку економіки та за рахунок ефективного поєднання факторів виробництва в єдиний процес

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

виробничо-господарської і фінансової діяльності, підвищення економічного потенціалу і конкурентоспроможності держави, покращення її участі в міжнародному поділі праці» [5., с. 56].

Сучасна економіка характеризується суттєвими трансформаціями, у тому числі і соціально-економічного укладу суспільства. Це обумовлює необхідність їх закріплення в нормативно-правовій площині щодо діяльності суб'єктів господарювання. Серед основних правових складових, які безпосередньо впливають на розвиток підприємництва є: регуляторна політика підприємницьких утворень; правовий механізм виконання трансакцій та ефективного захисту прав власності.

У сучасних умовах у функціонуванні підприємницьких структур є певні проблеми (постійно змінюються діючі «правила гри», негативні наслідки пандемії, військовий дій тощо). В цих умовах є доцільним максимальна реалізація підприємницького таланту та його спрямування на інноваційний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дрига С.Г. Програмно-цільовий підхід та інституційний стан державної політики підтримки малого підприємництва. *Економіка та держава*. 2010. №2. С. 11-15
2. Костриця М.М. Розвиток підприємництва як інституційний чинник підвищення національної конкурентоспроможності. *Вісник ЖДТУ*. 2011. №2(56). С. 48-51. URL : <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2023).
3. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація і ефективність. *Економіка АПК*. 2010. №7. С. 132 – 139.
4. Мамчур В. А. Інституціональні засади розвитку підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки: дис. ... докт. економ. наук: 08.00.03. Київ, 2021. 445 с.
5. Методичні підходи до оцінки підприємницької діяльності в аграрній сфері економіки / Ю.О. Лупенко, М. Й. Малік, В. В. Вітвіцький ... Мамчур В.А. та ін. Київ. : ННЦ «ІАЕ», 2016. 57 с.
6. Підприємництво в аграрній сфері економіки / За ред. П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. Київ : ІАЕ, 1998. С. 514 с. 208.
7. Савченко, В., Кононенко, Л., & Карнаушенко, А. (2023). Organizational ensuring the development of labor potential of business structures as a component of strategic management. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 4(25-04), 117–122. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-25-04-127>

*Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Семеренко Оксана Петрівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Щодо характеру мотиваційного процесу, зазначимо, що він, значною мірою, залежить від виду потреб, що його ініціюють. На його зміст значний вплив здійснюють особливості людей, їх мотиваційна спрямованість і такі властивості, як зусилля, ретельність, наполегливість, сумлінність.

Внутрішня мотивація передбачає використання системи оцінювання заслуг, ділових якостей працівників, виховання у них почуття гордості за свою фірму, відданості їй, відчуття необхідності, потреби в них на підприємстві.

Зовнішня мотивація спирається на дисципліну праці, відповідальність працівника, використання різних форм дисциплінарного покарання і заохочення.

Традиційні види мотивації праці персоналу наведено на рис. 1.

У наші дні ефективність мотиваційної системи передбачає наявність не лише матеріальних факторів, таких як висока заробітна плата, а й нематеріальних, які пов'язані з надійністю робочого місця, досягненням особистих цілей, бажанням взяти на себе ініціативу та відповідальність; все це впливає на продуктивність праці, ефективність виробництва та конкурентоспроможність.

Для вирішення цих завдань необхідний аналіз:

- функцій мотивації праці на підприємстві;
- процесу мотивації в організаціях;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- індивідуальної і групової мотивації;
- змін, що відбуваються в мотивації діяльності людини при переході до ринкових відносин.

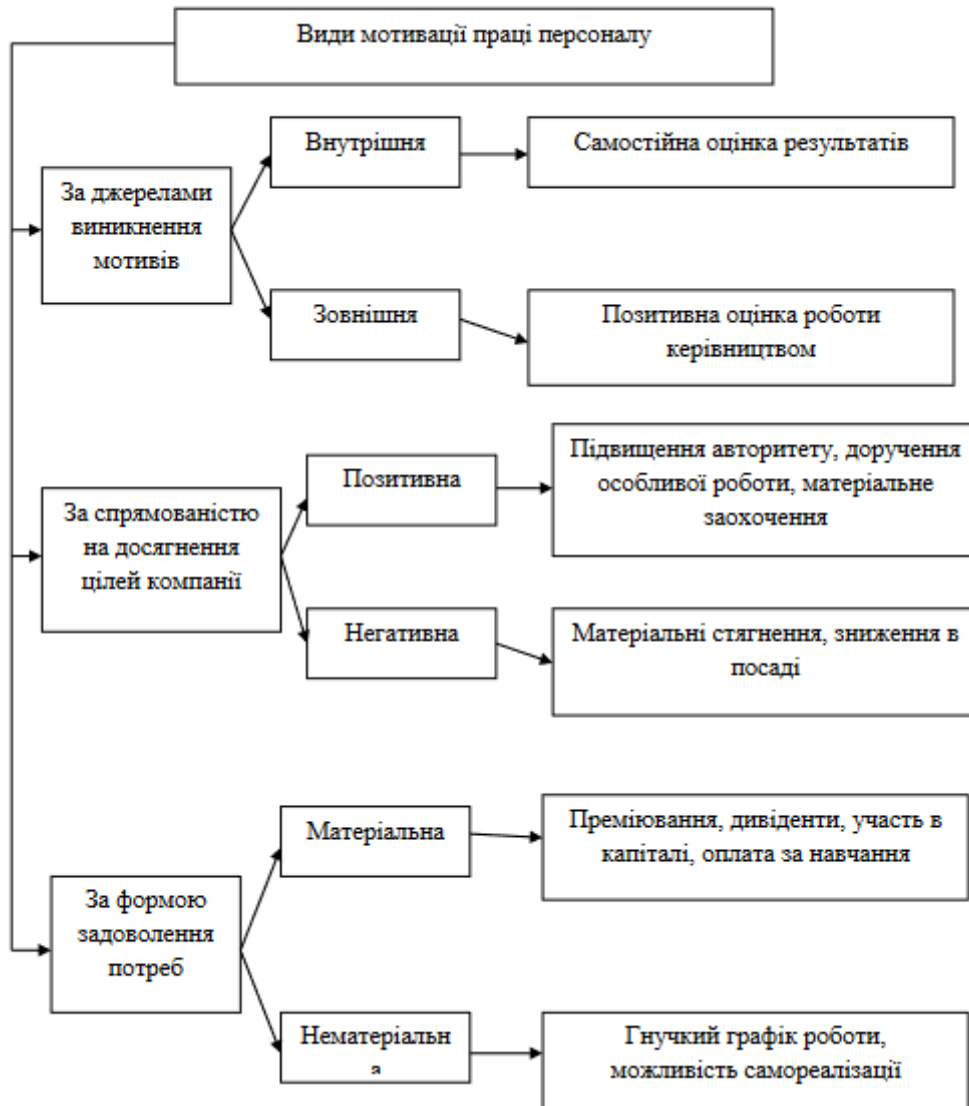

Рис. 1. Види мотивації праці персоналу [1]

Отже, підсумуємо, що мотивація як основна функція менеджменту має зв'язок з процесом спонукання себе та інших людей до діяльності шляхом формування мотивів поведінки для досягнення особистих цілей і цілей організації.

Рисами системи мотивації праці є:

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- сприяння формуванню та досягненню суспільно значущих цілей підприємства і завдяки цьому підтримання рівноваги між економічними цілями та суспільною відповідальністю підприємства;
- орієнтація на створення системи економічних стимулів до праці, тобто рівня, диференціації, структури та динаміки витрат на персонал;
- поступовий перехід від одноосібного до демократичного стилю управління;
- виконання функції комунікації між керівництвом і власником підприємства та її працівниками щодо створення і підтримки взаємного порозуміння [2].

Мотиваційна стратегія – це підсистема стратегії підприємства, яка являє собою довгострокову програму дій з реалізації концепції використання і розвитку потенціалу персоналу підприємства з метою забезпечення його стратегічних конкурентних переваг.

При розробці мотиваційної стратегії доцільно дотримуватися певних принципів, а саме: персонал підприємства повинен відчувати визнання свого внеску в діяльність підприємства; за результати праці персонал повинен отримувати справедливу винагороду; персонал має знати та усвідомлювати особливості діючої системи мотивації персоналу; методи мотивації повинні бути зрозумілими та задовольняти основні стимули персоналу до праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коритко С., Миронов Ю. Формування системи мотивації праці на підприємстві. *Електронний науковий вісник «Керівник.ІНФО»*. URL: <https://kerivnyk.info/2012/05/korytko.html> (дата звернення 15.05.2023).
2. Востріков В. Мотивація персоналу підприємства. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2976> (дата звернення 15.05.2023).

3. Фінансове, управлінське та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності.

Слободянюк Ольга Василівна

д.е.н., професор,

Примаченко Іван Федорович

к.е.н., доцент

*Національний університет «Одеська юридична академія»
(Україна)*

**ФІНАНСУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

Фінансування - це процес забезпечення необхідних фінансових ресурсів для фінансової діяльності, розвитку проектів або задоволення фінансових потреб. Воно включає в себе знаходження та залучення грошових коштів, капіталу або інших фінансових ресурсів, які необхідні для здійснення різних видів діяльності. Фінансування може мати різні джерела і форми, залежно від типу організації та її потреб. Основні джерела фінансування включають:

1. *Власні фінансові ресурси:* Це грошові кошти або активи, які належать самій організації. Власні фінансові ресурси включають вклади власників, прибуток, резерви або продаж акцій.

2. *Зовнішні джерела фінансування:*

– *Кредити:* Підприємства отримують кредити від банків або інших фінансових установ, які повинні бути повернуті згідно з умовами угоди.

– *Емісія акцій або облігацій:* Суб'єкти господарювання залучають кошти, продавши свої акції або облігації інвесторам.

– *Лізинг:* Суб'єкти господарювання використовують фінансову оренду для отримання необхідних активів, сплачуючи певну плату протягом певного періоду.

– *Державні джерела фінансування:* Держава надає фінансову підтримку усім суб'єктам господарювання у вигляді субсидій, грантів, податкових пільг або

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

інших форм допомоги.

– *Інвестиційні джерела:* Джерела, які надають фінансові ресурси суб'єктам господарювання вигляді інвестицій з метою забезпечення їхнього розвитку, розширення або фінансування конкретних проектів. Це можуть бути зовнішні або внутрішні джерела фінансування, залежно від того, звідки надходять інвестиції. Це прямі інвестиції, венчурний капітал, інвестиційні фонди, біржові інвестиції тощо.

Взагалі фінансове забезпечення суб'єктів господарювання включає такі основні аспекти:

1. *Залучення фінансових ресурсів:* забезпечує фінансові ресурси шляхом залучення капіталу зовнішніми джерелами, такими як банківські позики, випуск акцій або облігацій, залучення інвестицій тощо.

2. *Управління фінансовими ресурсами:* ефективно управляє своїми фінансовими ресурсами, включаючи оптимізацію витрат, управління потоками грошей, кредитний менеджмент, управління ризиками та інші аспекти фінансової діяльності.

3. *Фінансове планування і контроль:* розробляє фінансові плани, прогнози та бюджети, а також здійснює контроль за їх виконанням. Це допомагає забезпечити оптимальне використання фінансових ресурсів і досягнення фінансових цілей підприємства.

4. *Фінансовий аналіз:* Проведення фінансового аналізу допомагає визначити фінансовий стан, оцінити його рентабельність, ліквідність та стабільність. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення.

Умови війни суттєво вплинули на фінансування суб'єктів господарювання через низку факторів, таких як економічна нестабільність, зниження попиту, обмеження в обміні та інвестиціях тощо. Проте, навіть в таких умовах суб'єкти господарювання знаходять шляхи для фінансування своєї

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

діяльності. На наш погляд можемо виділити такі з них: використання своїх внутрішніх резервів, такі як прибуток, накопичені фонди або зменшення витрат, для фінансування поточних потреб; можливість за потребою звернутися до банків або інших фінансових установ для отримання кредитів або позик на фінансування своєї діяльності. Умови кредитування можуть залежати від специфічних умов війни та ризиків, пов'язаних з економічною нестабільністю; отримати державну додаткову фінансову підтримку в умовах війни, яка включає дотації, фінансові стимули, податкові пільги або інші форми державної допомоги і залучення інвестицій від приватних інвесторів або капіталовкладників, які зацікавлені в довгостроковому розвитку підприємства навіть в умовах війни. Це може бути у вигляді прямих інвестицій, покупки акцій чи інші форми участі в капіталі тощо.

Стратегічний розвиток суб'єктів господарювання в умовах війни вимагає особливого підходу та урахування специфічних умов конфлікту. Ось деякі можливі стратегії, які можуть бути використані підприємствами в умовах війни:

диверсифікація ринків: розглядаються можливості для розширення географії своїх ринків, тобто пошук нових ринків, які є менш залежними від конфлікту або мають підвищений попит на певні товари або послуги; *розвиток альтернативних постачальників:* у разі переривання ланцюжків постачання через війну, розглядаються можливості для розвитку альтернативних постачальників або вертикальної інтеграції, щоб зменшення ризиків забезпечувало постачання необхідних матеріалів і компонентів; *технологічна модернізація:* війна спонукає до впровадження нових технологій та процесів, що дозволяють підвищити продуктивність, знизити витрати та забезпечити більшу конкурентоспроможність; *адаптація до зміни попиту:* війна змінила попит на товари та послуги та швидко усі адаптуватися до нових потреб споживачів, перенастроюючи свою продукцію та маркетингові стратегії; *ризикове управління:* активно впроваджуються стратегії ризикового управління.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Таким чином не дивлячись на обставини пройшла адаптація та з'явилися нові форми до фінансування, а очікувана перемога вже дуже близько.

Список використаних джерел

1. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / Зимовець В.В., Даниленко А.І., Терещенко О.О. та ін. ; за ред. В.В. Зимовця ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2019. 306 с.

Тютюнник Юрій Михайлович

к.е.н., доцент

Тютюнник Світлана Василівна

к.е.н., доцент

*Полтавський державний аграрний університет
(Україна)*

НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз ефективності використання майна слід розглядати як один із важливих етапів оцінювання майнового та загалом фінансового стану підприємства. Від рівня ефективності використання майнових ресурсів, а саме необоротних та оборотних активів, залежать обсяги виробництва та реалізації продукції, соціально-економічний розвиток суб'єкта господарювання, рівень його фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Зміст економічної категорії «ефективність» визначає співвідношення ефекту (результату діяльності) до здійснених витрат (вкладеного майна, використаних ресурсів). Відповідно обґрунтування напрямів аналізу та системи показників оцінки ефективності використання майна, на нашу думку, має спиратися саме на це співвідношення. При цьому слід зазначити, що в сучасних наукових та начальних-методичних літературних джерелах більшість бачень науковців стосується аналізу ефективності використання окремо необоротних та оборотних активів як складових майна [1, с. 472-477; 2, с. 94-95; 3, с. 184-193; 4, с. 218-219].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Серед необоротних активів головна увага звертається на ефективність використання основних засобів, а серед оборотних активів – ефективність використання виробничих запасів.

Поглиблений аналіз ефективності використання майна підприємства пропонуємо проводити у послідовності, наведеній на рис. 1.

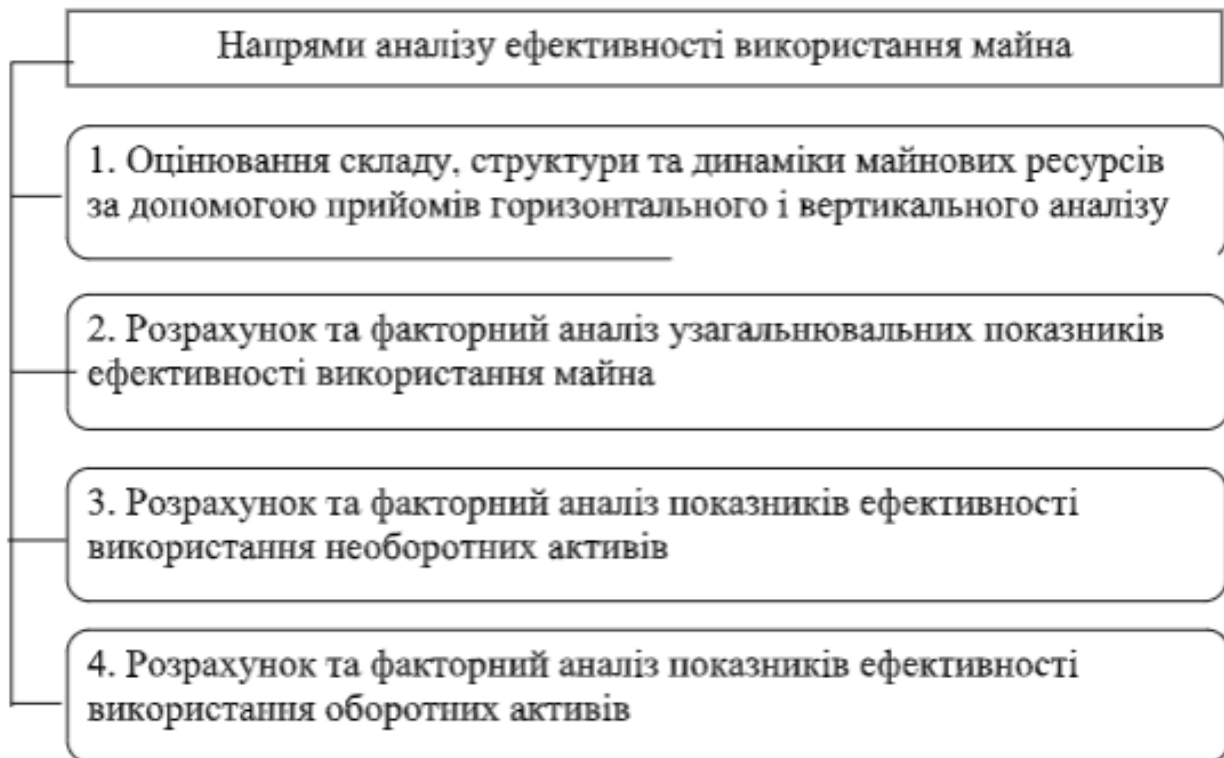

Рис. 1. Напрями аналізу ефективності використання майна підприємства

Як бачимо, другий етап передбачає розрахунок і факторний аналіз узагальнювальних показників ефективності використання майна (показників рентабельності та окупності) (табл. 1).

Показники загальної та чистої рентабельності активів відображають величину відповідно прибутку до оподаткування та чистого прибутку, одержану в розрахунку на 1 грн середньорічної вартості активів. Схожий зміст мають показники загальної та чистої рентабельності основних засобів і запасів. Період

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

окупності активів відображає середню кількість років, необхідних для повної окупності активів одержаним чистим прибутком.

Оцінювання фактичних значень та динаміки показників рентабельності доповнюється їх детермінованим факторним аналізом для визначення характеру та рівня впливу окремих факторів на зміну результативних показників. Також за підсумками факторного аналізу обґрунтовуються резерви підвищення ефективності використання майна в цілому.

Таблиця 1

Узагальнювальні показники ефективності використання майна

Показник	Економічний зміст	Порядок розрахунку за даними форм № 1, 2 (рядки, графи)
Загальна рентабельність (збитковість) активів, %	Фінансовий результат до <u>оподаткування: прибуток (збиток)</u> Середньорічна вартість активів	$\frac{\text{Ф. № 2: } 2290 (2295) \times 100}{\text{Ф. № 1: } (1300, \text{ гр.3} + 1300, \text{ гр.4}) \div 2}$
Чиста рентабельність (збитковість) активів, %	Чистий фінансовий результат: <u>прибуток (збиток)</u> Середньорічна вартість активів	$\frac{\text{Ф. № 2: } 2350 (2355) \times 100}{\text{Ф. № 1: } (1300, \text{ гр.3} + 1300, \text{ гр.4}) \div 2}$
Загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів, %	Фінансовий результат до <u>оподаткування: прибуток (збиток)</u> Середньорічна вартість основних засобів і запасів	$\frac{\text{Ф. № 2: } 2290 (2295) \times 100}{\text{Ф. № 1: } ((1010 + 1100 + 1110), \text{ гр.3} + (1010 + 1100 + 1110), \text{ гр.4}) \div 2}$
Чиста рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів, %	Чистий фінансовий результат: <u>прибуток (збиток)</u> Середньорічна вартість основних засобів і запасів	$\frac{\text{Ф. № 2: } 2350 (2355) \times 100}{\text{Ф. № 1: } ((1010 + 1100 + 1110), \text{ гр.3} + (1010 + 1100 + 1110), \text{ гр.4}) \div 2}$
Період окупності активів, років	<u>Середньорічна вартість активів</u> Чистий прибуток	$\frac{\text{Ф. № 1: } (1300, \text{ гр.3} + 1300, \text{ гр.4}) \div 2}{\text{Ф. № 2: } 2350}$

Окрім показників рентабельності та окупності, пропонується визначати ресурсовіддачу як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (або операційного доходу) до середньорічної вартості активів.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз: навч. посіб. [для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.
2. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.; 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 668 с.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

Пристемський Олександр Станіславович

д.е.н., професор

Себро Олександр Олегович

здобувач вищої освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет

(Україна)

АНАЛІЗ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

На підприємствах як роздрібної, так і оптової торгівлі, велику увагу надають детальному аналізу економічних процесів та показників фінансово-господарської діяльності, а також чинникам, що впливають на динаміку їх змін. Кожне підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом, діяльність якого здійснюється, виходячи з принципу самофінансування. Головним фактором успішної та беззбиткової діяльності будь-якого підприємства є його забезпеченість товарно-матеріальними, технічними, фінансовими, трудовими та, за необхідністю, натуральними (природними) ресурсами. Аналіз системи товароруку передбачає насамперед аналіз основних показників роботи посередників: виконання норми продажу; підтримання середнього рівня товарних запасів; оперативність доставки товару замовникам; ставлення до фактів крадіжки або пошкодження товарів; співробітництво у здійсненні програм стимулювання збуту; виконання плану перепідготовки торговельного персоналу; рівень послуг, що надаються споживачам[1].

Дослідження стану та руху товарних запасів необхідно здійснювати по трьом напрямкам: це фактори, пов'язані з забезпеченням товарними запасами і їх використанням; фактори, пов'язані з забезпеченням торговою мережею і трудовими ресурсами; фактори, пов'язані з чисельністю населення та їх

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

грошовими доходами. Основними джерелами для аналізу товарних запасів виступають такі види інформації: оперативна, обліково-статистична, планово-договірна правова тощо. В ході аналізу використовуються наступні показники: кількісні та якісні, абсолютні та відносні, натуральні та умовно-натуральні[2].

Для більш ефективної організації товароруху торговельні підприємства беруть до уваги наступні фактори, що об'єднують у певні групи: товари, споживачі, товаровиробники, торгові посередники. Від товарообігу безпосередньо залежить як фінансовий стан підприємства, так і економічна ситуація в державі, оскільки кінцева реалізація є основою і завершальною ланкою процесу відтворення на всіх етапах товарного і виробничого циклів. Аналіз товарних запасів поділяється на зовнішній та внутрішній. Внутрішній аналіз призначений для задоволення управлінських потреб організації, результати якого використовуються для оцінки стану та управління рухом товарними запасами. Натомість зовнішній аналіз потрібен таким суб'єктам як інвестори в підприємницьку діяльність, кредитори, державні органи та представники фіскальної служби тощо. При цьому існують певні методичні прийоми стосовно узагальнення результатів аналізу: -систематизація аналізу; -узагальнення та групування результатів аналізу по факторам; -розрахунок втрачених можливостей; -розрахунок невикористаних резервів; -розробка оптимальних партій заводу товарів; -прийняття управлінських рішень; -контроль виконання прийнятих рішень [3].

Від якості та глибини аналізу товарних операцій на підприємстві, а також від обґрунтованості його висновків, залежить рівень економічної ефективності використання товарних ресурсів. Проведення такого аналізу має бути спрямоване на виявлення динаміки та резервів товарних ресурсів, їх раціональне використання, виявлення факторів та чинників, що визначають структуру товарного асортименту. Під час здійснення аналізу товарних запасів на

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

торговельному підприємстві слід зважати на те, щойого методика має бути орієнтована на потреби управління, а результати – на вирішення конкретних управлінських задач оперативного, тактичного і стратегічного характеру [4].

Таким чином, управління та аналіз товарних операцій на підприємстві набуває особливого значення, оскільки це дає змогу визначити, на скільки підприємство забезпечене товарними запасами, яка ефективність їх реалізації, що дозволяє прогнозувати майбутні показники економічної ефективності організації, тобто безпосередньо впливати на її фінансовий стан та результати діяльності. Кожним підприємством застосовується обрана відповідна форма управління товарними ресурсами, що впливає з особистих потреб та споживчого попиту на продукцію підприємства.

Список використаних джерел

1. Пашинний А.В., Пристемський О.С. Основні аспекти обліково аналітичного забезпечення діяльності торговельних підприємств. Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня народження). Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 22 лютого 2022 р.) / За заг. ред. Гуцаленко Л.В. Київ: НУБіП України, 2022. С.110-113.
2. Пристемський О.С. Організаційно-правові засади бухгалтерського обліку на підприємствах торгівлі. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали IV Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 183-185.
3. AlinaZh. Sakun, Iryna V. Perevozova, Olha H. Kartashova, Oleksandr S. Prystemskiy, Andrii S. Mokhnenko, "Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship" *Universal Journal of Accounting and Finance*, Vol. 9, No. 4, pp. 548-564, 2021. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090403.
4. Sarapina, O., Sakun, A., Prystemskiy, O., Iarova, L., Marmul, L. (2020). Improving the Methodology of Financial and Accounting Support for Business Activities. *International Journal of Management*, 11 (6), 838-846.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Мельник Аліна Романівна
студентка 3 курсу ОС «бакалавр»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Колеснікова К. С.
Одеський національний технологічний університет
м. Одеса

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління підприємством передбачає постійне прийняття рішень на різних рівнях і в різних сферах діяльності, що має вирішальний вплив на результативність діяльності підприємства в цілому.

Однією з ключових складових прийняття управлінських рішень на підприємстві є управління ризиками. Ризик - це можливий негативний наслідок, який може виникнути в результаті діяльності підприємства. Управління ризиками передбачає систематичне виявлення, аналіз та оцінку ризиків, а також розробку та виконання заходів з мінімізації ризиків або їх усунення.

Одним з методів управління ризиками є методологія SWOT-аналізу. SWOT-аналіз допомагає ідентифікувати сильні та слабкі сторони підприємства, а також визначити можливості та загрози, що можуть вплинути на діяльність підприємства. На основі результатів SWOT-аналізу можна приймати управлінські рішення з метою мінімізації ризиків та використання можливостей.

Іншим методом управління ризиками є розробка бізнес-плану. Бізнес-план дозволяє детально розробити стратегію та плани діяльності підприємства, враховуючи потенційні ризики та можливості. Також бізнес-план дозволяє провести оцінку фінансових показників та розрахувати можливі прибутки та збитки.

Управління ресурсами – ще одна важлива складова прийняття управлінських рішень на підприємстві. Управління ресурсами означає ефективне

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

використання ресурсів підприємства (грошових, матеріальних, людських тощо) з метою досягнення максимального результату.

При прийнятті управлінських рішень на підприємстві важливо враховувати етичні і соціальні аспекти. Управління етичними аспектами передбачає врахування етичних принципів та стандартів при прийнятті управлінських рішень. Прийняття управлінських рішень з урахуванням соціальної відповідальності може сприяти покращенню стосунків зі співробітниками, покупцями, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами.

Іншим важливим аспектом прийняття управлінських рішень є аналіз даних. Аналіз даних дозволяє зібрати та проаналізувати інформацію про діяльність підприємства, що дозволяє прийняти обґрунтовані рішення. Для аналізу даних можна використовувати різноманітні методи, такі як статистичний аналіз, аналіз чутливості, моделювання та інші.

Крім того, при прийнятті управлінських рішень важливо враховувати стратегічні цілі підприємства та забезпечувати їх досягнення. Стратегічне планування діяльності підприємства дозволяє визначити головні напрямки діяльності, вибрати найбільш ефективні способи досягнення мети та розробити плани діяльності на майбутнє.

Крім того, при прийнятті управлінських рішень важливо враховувати зміни зовнішнього середовища, такі як економічні, соціальні та політичні фактори. Ці зміни можуть впливати на діяльність підприємства та прийняття рішень, тому їх слід враховувати та аналізувати.

При прийнятті управлінських рішень важливо враховувати роль інновацій та технологій. Інноваційні підходи та технології можуть допомогти підприємству збільшити ефективність та конкурентоспроможність, а також розширити асортимент продукції та послуг.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Окрім того, важливо мати на увазі, що прийняття рішень - це постійний процес, який потребує вдосконалення та оновлення. Підприємство повинне постійно вдосконалювати свої методи та підходи до прийняття рішень, а також аналізувати їх ефективність та результати. Це дозволить підприємству швидко реагувати на зміни в середовищі та приймати обґрунтовані та ефективні рішення.

Необхідно також мати на увазі, що прийняття управлінських рішень повинно здійснюватися на різних рівнях управління підприємством. Керівництво підприємства повинне забезпечувати комунікацію та координацію між різними рівнями управління та залучати співробітників до прийняття рішень на рівні, на якому вони мають необхідний досвід та компетенції.

Отже, прийняття управлінських рішень на підприємстві - це складний та відповідальний процес, який потребує залучення різноманітних ресурсів та компетенцій. Ефективне прийняття рішень допоможе підприємству досягти поставлених цілей та збільшити його конкурентоспроможність на ринку.

Список використаної літератури

1. Адаменко А.В., Харченко Т.О. Обґрунтування управлінських рішень в системі менеджменту підприємства Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2018. Вип. 31. С. 54-56.
2. Богач Ю.А., Кривокульська Н.М., Скочиляс С.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення як організаційний ресурс для прийняття управлінських рішень. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2021_5_8.
3. Бутко І. М. Модель та метод прийняття управлінських рішень на основі аналізу геопросторової інформації рішень. Сучасні інформаційні системи. 2021. Т. 5, № 2. С. 42-48.
4. Виноградчий В.І., Якимець Б.Я., Тарасенко А.С. Менеджмент як процес ухвалення організаційно-управлінських рішень. Сучасні питання економіки і права. 2020. Вип. 1. С. 10-14.
5. Квятковська Л.А., Івко А.В. Система моніторингу ринку при прийнятті ефективного управлінського рішення. Економіка та держава. 2021. № 3. С. 118-124.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Папазова Ельміра Байларівна
студентка 3 курсу ОС «бакалавр»
Науковий керівник: к.ф.н, доц. Пурхванідзе О.В.
Одеський національний технологічний університет
Одеса

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Публічне управління є важливим інструментом державного управління, його розвиток можна розглядати як одну з визначних умов удосконалення функціонування всіх органів влади.

У сучасних умовах державотворення головний акцент переноситься на створення ефективної системи публічного управління держави, яка б сприяла становленню України як правової європейської держави з високим рівнем життя населення, демократії, політичної та соціальної стабільності, розроблення оптимального механізму функціонування органів публічної влади, що ґрунтується на відповідності сучасним умовам розвитку ринкової економіки, демократичним перетворенням в суспільстві та взаємодії з громадськістю.

Невідповідність чинної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування зумовлює необхідність проведення реформування публічного адміністрування

На сучасному етапі розвитку держави активно відбувається зміна системи публічного управління від бюрократичного патерналізму до представництва територіальних громад й активного залучення недержавних організацій. Важливого значення набуває широке залучення у функціонування публічного управління представників неурядових організацій, бізнес-структур та громадянського суспільства загалом, що характеризує застосування у

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

державотворчих процесах новітніх концепцій публічного управління, а саме концепцій “активної держави, “демократичного врядування”, “нового публічного управління”.

Так, однією із позитивних тенденцій розвитку вітчизняного публічного управління виступає перебудова системи публічного управління з метою вдосконалення взаємодії інститутів публічної адміністрації з громадянами, надання їм якісних адміністративних послуг в економічній, правовій, соціально-культурній та інших сферах.

В Україні відбулися суттєві політичні зміни, які стали результатом розвитку ринкових і демократичних процесів, оскільки Україною був вибраний курс демократичних реформ та об’єктивні процеси розвитку й модернізації суспільства, що в цілому визначають перехід від традиційних моделей управління до розбудови їх механізмів на засадах демократичного врядування. Взаємодія між державними і громадськими структурами розвивається завдяки стрімкому прогресу інформаційно-комунікаційних технологій та ЗМІ.

Актуальними на сьогодні виступають питання кадрового забезпечення публічного управління висококваліфікованими державними службовцями, питання компетенції управлінської еліти, її мобільності та здатності швидко та ефективно приймати управлінські рішення. Тому, однією із найбільш нагальних проблем трансформаційного процесу системи публічного управління виступає дефіцит сучасних управлінських знань в управлінській еліти, надзвичайна забюрократизованість процесів прийняття і виконання управлінських рішень, низький рівень кваліфікації державних службовців, що виступає причиною сучасної системної кризи суспільства. У зв’язку з цим загострюється потреба в професійних та освічених управлінцях-менеджерах як безпосереднього результату функціонування професійної державно-управлінської освіти.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються також зміни у співвідношенні централізації і децентралізації. Спостерігається перехід від формальної організації до корпоративних зв'язків, відносин, організації і культури. Корпоративне управління виступає способом такої організації суспільних справ, що дає змогу установити в співтоваристві, організації, корпорації баланс інтересів усіх діючих сторін на основі договорів, корпоративних норм і цінностей.

Спостерігається тенденція до підвищення значення функції надання соціальних послуг, що спричинить переорієнтацію від прямого надання послуг населенню до організації партнерства в задоволенні потреби в послугах, від забезпечення асортименту соціальних послуг до забезпечення підвищення їх якості. Крім того, перспективним є процес переходу від адміністративного управління до складного поєднання організаційно-адміністративного, інформаційно-аналітичного, соціальносервісного і публічно-комунікативного управління.

Відбувається налагодження відносин публічного управління з впливовими групами суспільства, такими як громадські організації, опозиційні структури, бізнес-середовище, що потребують затрати значних зусиль для налагодження плідної співпраці та комунікації задля прийняття та реалізації державно-управлінських рішень.

У рамках трансформації системи публічного управління відзначається позитивна тенденція щодо ефективних процесів децентралізації влади та утворення нового формату балансу відносин між центральними органами управління держави та новоутвореними органами територіального управління.

Децентралізація є одним із важливих напрямів розвитку публічного управління в Україні, адже йдеться про передачу владних повноважень із центру до органів місцевого самоврядування, визначення механізму взаємодії між ними,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

що дозволяє краще вирішувати питання місцевого значення на рівні територіальної громади її представницькими органами.

Пріоритетні шляхи гармонізації публічної політики та управління полягають, насамперед, у формуванні національної ідентичності як ключового чинника, на якому базується процес визначення головних орієнтирів суспільного поступу і національних інтересів, а також створенні механізмів, які унеможливають домінування особистих та корпоративних інтересів над загальнодержавними. А також побудова балансу адміністративних і політичних складових у системі управління та створення політико-правових засад, які б забезпечили професіоналізацію державної служби.

Список використаної літератури

1. Загурська-Антонюк В. Ф. Сучасні тенденції децентралізації державної влади та їх реалізація в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019.
2. Публічнеуправління: навч. посібник / А. В. Сташишин, Г.В. Капленко, Г. О. Комарницька та ін. [за заг. ред. А. В. Сташишина]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2019.
3. Сурмін Ю. П. Проблеми та напрямизміндержавногоуправління в Україні в сучасних умовах. 2014.
4. Публічнеуправління в Україні: стан, виклики та перспективирозвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук. – практ. конф. За міжнар. Участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні: у 5 т./ за ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ: НАДУ, 2018.

Лисенко Алла Миколаївна

*канд. екон. наук, доц., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

БАЗОВІ ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

Діяльність суб'єктів господарювання в ринкових умовах тісно пов'язана з існуванням ризиків, у тому числі й у фінансовій площині. Погоджуючись з думкою Орлик О. В. слід зазначити, що фінансові ризики пов'язані з імовірністю втрат грошових коштів, або їх недоотриманням [1, с. 219].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Під фінансовим ризиком суб'єктів господарювання науковці пропонують розуміти «ризик, який виникає в процесі здійснення фінансових операцій і характеризується ймовірністю та величиною втрат капіталу, фінансової надійності та платоспроможності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності господарської діяльності» [2, с. 21]. При цьому слід враховувати, що «неповнота інформації або її відсутність створюють невизначеність, проте відмова від прийняття рішення у даній ситуації не створює ризик» [3, с. 140].

Зважаючи на те, що за своєю природою фінансовий ризик тісно пов'язаний з умовами невизначеності, важливим є обґрунтований вибір методів аналізу та підходів в оцінюванні рівня фінансових ризиків. Саме аналіз фінансових ризиків забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на зниження таких ризиків, передбачення способів захисту від можливих збитків та втрат, розробку програми антикризових заходів (попереджувальних, обмежувальних, компенсаційних).

Доцільно поєднувати якісний аналіз фінансових ризиків з кількісним. Так, якісний аналіз забезпечує ідентифікацію ризиків, визначення потенційних сфер та причин їх виникнення, виявлення факторних залежностей. Кількісний аналіз фінансових ризиків пов'язаний з оцінюванням їх рівня із застосуванням економіко-математичних методів та моделей, що базуються на урахуванні факторів невизначеності та випадковості.

На відповідних етапах аналізу здійснюється підготовка інформації та її групування, формується система економічних показників, здійснюються розрахунки, основані на використанні неформалізованих та формалізованих методів аналізу. При цьому широко застосовуються експертні методи, методи математичної статистики, інші методи оцінювання рівня фінансового ризику. Важливе значення надається теоріям випадкових процесів, ймовірностей, ігор.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Для забезпечення обґрунтованих підходів в оцінюванні фінансових ризиків у практичній площині з сукупності існуючих методів доцільно обирати саме ті, які максимально враховують специфіку суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Орлик О. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*, 2016. № 5-6 (63). С. 218-223. URL: http://ie.at.ua/IE_2016/InnEko_5-6-63-2016.pdf (дата звернення: 18.05.2023).
2. Управління фінансовими ризиками: навч. посібник. / Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. М., Стефаняк В. І., Сороківська М. В. Львів: Растр-7, 2016. 318 с.
3. Лисенко А.М. Формалізація процесу прийняття рішень в аналізі та аудиті в умовах невизначеності та ризику. Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2019 р. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2019. С. 140-142. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/zbirnyki/teachers/2019/5.pdf#page=141> (дата звернення: 18.05.2023).

Герасимчук Микола Сергійович
здобувач бакалаврського рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Поливана Людмила Анатоліївна*
к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет
(м. Харків, Україна)

ВИЗНАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Незалежно від форми власності та способів господарювання суб'єктів підприємницької діяльності, оборотні активи в матеріальній формі відіграють фундаментальну роль, оскільки забезпечують здійснення умови безперервності виробничого процесу господарства. Визнання виробничих запасів в обліку з теоретичного погляду, є невід'ємною умовою ефективного контролю, що в подальшому вплине на досягнення запланованих цілей із впливом на конкурентоспроможність даного господарства у регіоні.

Опорним законодавчо-нормативним документом, котрим визначаються правові основи ведення, організації та регулювання бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в Україні виступає Закон України «Про

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV. Основну увагу при визначенні категорії «запаси» законодавчий акт приділяє поняттю «активи». Чинний Закон трактує поняття як «ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [1].

На основі фундаментально-законодавчого облікового документу згодом поступово впроваджено НП(С)БО. Облік виробничих запасів регламентується чинним Національним положенням стандартом бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Розкриття економічної сутності виробничих запасів підприємства слід керуватися обґрунтованим, нормативно-правовим визначенням трактування терміну «запаси». Відповідно, до НП(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [2].

Узагальнюючи вищевикладений матеріал, можна проаналізувати, що запаси розуміють під собою частину оборотних активів, що є складовою матеріальних ресурсів та приймають участь у господарських процесах основної діяльності (постачання, виробництва, реалізації) підприємства на протязі 12 місяців або одного операційного циклу, при створенні продукту господарства.

Дослідження наукової літератури в цьому напрямку стає надзвичайно актуальним. Аналіз наукових робіт вітчизняних вчених свідчить, оскільки досліджуючи питання запасів у діяльності підприємства, кожен науковець трактує це поняття по-різному. На думку Подолянчука О.А. поширеною характеристикою економічного поняття запасів є «матеріальні ресурси, які протягом операційного

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

циклу використовуються в повному обсязі для створення продукції, товарів, виконання робіт та надання послуг, а також для будь-яких господарських чи управлінських потреб підприємства» [3, с. 90].

Римар Г.А. розкриває поняття виробничих запасів як «предмети праці, що споживаються виробництвом протягом одного виробничого циклу і використовуються у процесі виробничої діяльності, після завершення виробничої продукції переносять свою вартість на вартість кінцевого продукту» [4, с. 29]. Тобто він надає дуже стисле визначення і можливість його розширювати самостійно виходячи із потреб виробництва.

Н.І. Коваль під виробничими запасами підприємства розуміє «придбані або самостійно виготовлені запаси, що підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання у ході нормального операційного циклу» [5, с. 96].

Вартісне-орієнтоване управління підприємством передбачає ініціативне залучення та використання активів, до яких входять запаси. В сільському господарстві, агропромислового комплексу України за 2018-2021 рр., запаси становлять приблизно 32-45% у складі оборотних активів (табл. 1), оскільки є важливим елементом в бухгалтерському обліку при формуванні оцінки матеріальних цінностей. Вони здатні впливати на показники звітності фінансового стану, що є основою та складає обґрунтованість управлінських рішень підприємства.

Критичне оцінювання наявних визначень поняття «виробничі запаси» дає підстави виокремити такі основні підходи:

- більшість вчених-економістів, висвітлюють економічну змістовність обліку запасів, використовуючи визначення, наведене в НП(С)БО 9;
- ототожнюються такі поняття, як «запаси» й «виробничі запаси»;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- окремі вчені вирішили ототожнювати поняття «виробничі запаси» та «матеріальні ресурси», однак це викликає непорозуміння в досягненні вірного контексту та є суперечливою думкою для інших науковців.

Таблиця 1.

**Розмір запасів в агропромисловому комплексі України
за 2018-2021 рр.**

Галузь	Рік	Запаси, млн. грн	Оборотні активи, млн. грн	Питома вага запасів в оборотних активах, %
1	2	3	4	$5=(3/4)*100\%$
Усього	2018	1548095,0	6285066,6	24,6
	2019	1624162,4	6640282,6	25,0
	2020	1739175,6	7360593,4	23,6
	2021	2096369,1	8411902,0	25,0
Сільське господарство	2018	255950,7	648748,5	40,0
	2019	268237,0	635577,7	42,2
	2020	286699,8	705956,0	40,6
	2021	387946,4	870683,7	44,5

*Джерело: систематизовано автором на основі статистичних даних[6].

Як свідчить аналіз наукових джерел, які містять напрацювання вчених та економістів, можна зробити висновок про неоднозначність поняття "запаси" та відсутність єдиного погляду авторів на цю групу активів. Враховуючи думки багатьох вітчизняних дослідників, ми хотіли б запропонувати власне тлумачення терміну «виробничі запаси», а саме виробничі запаси – сукупність предметів праці вартісному та кількісному вираженню, що перебувають на підприємстві у вигляді запасів сировини, матеріалів та напівфабрикатів протягом 12 місяців чи одного операційного циклу, з метою вирішення управлінського спрямування виробничого процесу підприємства та подальшого їх застосування.

Вважаємо, що визначення поняття «виробничі запаси» як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності, доцільно формувати з позиції державного регулювання, для уникнення розбіжностей між трактуванням поняття між суміжними економічними дисциплінами.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996 – XIV від 16.07.1999 р., зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.05.2023).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 17.05.2023).
3. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 88-101.
4. Римар, Г. А. Трагування терміну «виробничі запаси» як облікової категорії: погляди науковців Тернопіль: ТНЕУ. 2018. С. 27-29.
5. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. №7. С. 93-105.
6. Офіційний сайт державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.05.2023).

Тютюнник Світлана Василівна

к.е.н., доцент,

Трохименко Тетяна Василівна

здобувач вищої освіти ступеня Магістр,

Кошман Галина Болеславівна

здобувач вищої освіти ступеня Магістр,

Полтавський державний аграрний університет

(Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА 2022 РІК

За результатами фінансового року, відповідно до законодавства, підприємства зобов'язані скласти фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [1]. У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності». Баланс

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

підприємства складається на кінець останнього дня звітнього періоду. Підприємства, які складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, складають проміжну фінансову звітність, яка охоплює відповідний період (І квартал, перше півріччя, дев'ять місяців), наростаючим підсумком з початку звітнього року у складі балансу та звіту про фінансові результати. Для мікропідприємств, малих підприємств, які визнані такими відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Послідовність закриття року перед складанням фінансової звітності [2]:

1. Перевірка наявності та правильності складання первинних документів, а також виправлення виявлених за результатами перевірки помилок.
2. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості (проводиться оцінка та у разі необхідності коригування резервів та забезпечень, дисконтування боргів; перевіряється правильність відображення операцій в іноземній валюті; проводиться поділ заборгованості на довгострокову та поточну).
3. Перевірка інформації щодо необоротних активів (наявність, ліквідаційна вартість, метод нарахування амортизації, строк корисного використання, проводиться переоцінка чи тестування на зміну корисності).
4. Закриття рахунків, які на дату балансу не можуть мати сальдо.
5. Оцінка розміру підприємства та визначення складу та форм фінансової звітності.

Ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що річну фінансову звітність підприємства повинні подавати: органам, до сфери управління яких вони належать; трудовим колективам на їх вимогу; власникам (засновникам) відповідно до установчих документів. Органам

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

державної влади (органам Державної служби статистики України, а платники податку на прибуток – подають також податковим органам) та іншим користувачам фінансова звітність подається відповідно до законодавства [1]. Фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законом. Підприємства зобов'язані надавати копії фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

До органів Державної служби статистики України всі підприємства (незалежно від їх розміру) повинні були подати річну фінансову звітність (обмежується тільки двома формами – ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2022 рік не пізніше 28.02.2023 р. Повний комплект річної фінансової звітності подають підприємства, які оприлюднюють її з аудиторськими звітами, а також ті, які складають її у відповідності до МСФЗ. До органів Державної служби статистики України середні підприємства, які не звітують за МСФЗ, подають п'ять форм річної фінансової звітності не пізніше 1.06.2023 р. До податкових органів підприємства, які оприлюднюють фінансову звітність з аудиторським звітом (платники податку на прибуток), перевірену аудиторами фінансову звітність за 2022 рік повинні подати до 10.06.2023 р. На період воєнного стану, підприємствам, які у період війни не подавали проміжної, річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності у звичайні строки, дозволено надати її упродовж 3 місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни (без будь-яких санкцій). Також під час дії воєнного стану оприлюднювати фінансову звітність можна не в загально визначені строки, а

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

впродовж 3 місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни [3].

Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з відповідними аудиторськими звітами, звітом про управління, консолідованим звітом про управління, звітом про платежі на користь держави, консолідованим звітом про платежі на користь держави на своїй веб-сторінці або своєму веб-сайті (у повному обсязі). У разі ліквідації підприємства ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс та у випадках, передбачених законодавством, публікує його протягом 45 днів після затвердження.

Оприлюднена річна фінансова звітність та річна консолідована фінансова звітність (у повному обсязі разом з аудиторськими звітами) повинні зберігатися на веб-сайтах підприємств, головних розпорядників бюджетних коштів та офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, не менше шести років, якщо більший строк не встановлено законом.

Фінансова звітність підписується керівником (власником) підприємства або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку та бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства. Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна фінансова звітність складається за результатами першого кварталу, першого півріччя, дев'яти місяців. Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансова звітність може

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

складатися за інші періоди. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути менш як 12 місяців, але не більш як 15 місяців. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку звітнього року до дати прийняття рішення про його ліквідацію.

Таким чином, фінансова звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, реальним засобом комунікації, з допомогою якого менеджери різних рівнів мають змогу формувати стратегію і тактику розвитку підприємства

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.05.2023).
2. Лазурний О. Закриваємо рік: що слід зробити бухгалтеру. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 6. С. 3-6.
3. Романюк С. Фінзвітність – 2022: кому та коли подавати. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 6. С. 6-8.

Портоварас Тетяна Романівна

*канд. екон. наук, докторантка кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль*

**КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ
АНАЛІЗУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

На діяльність суб'єктів господарювання мають вплив численні фактори. Для аналізу та оцінки впливу важливою є розробка раціональної класифікації цих факторів. Зазвичай при формалізації факторного аналізу використовують вагові поправочні коефіцієнти, які дозволяють отримувати більш точні оціночні дані [1,2]. З позиції синхронності дій, фактори, для їх врахування у вигляді поправочного вагового коефіцієнта, можна поділити на стабільні та нестабільні. Стабільними факторами впливу вважаємо, ті що описуються економічними законами і їх вплив на діяльність суб'єкта господарювання можна спрогнозувати.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Факторами нестабільності вважатимуться ті, які відображають несистемність і непослідовність дій у процесі їх впливу, тобто вони є не логічними та не прогнозованими економічними величинами.

У свою чергу, фактори нестабільності мають вплив як на діяльність підприємства загалом, так і на окремі його структурні одиниці, можна розмежувати на внутрішні та зовнішні. Зовнішні та внутрішні нестабільні фактори представлені нами в таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори нестабільності внутрішнього і зовнішнього середовища

Площина функціонування		Значення фактору*
<i>зовнішнє середовище</i>		
політично-правова	- війна в Україні, яка не дозволяє розвиватись підприємствам - нестабільна законодавча база щодо проведення діяльності підприємства	- -
економічна	- рівень податкового навантаження - нестабільність курсу іноземної валюти - залучення кредитних коштів	+/- - +/-
соціально-демографічна	- зниження кількості населення - зростання рівня соціальних потреб населення - міграція населення за кордон - збільшення рівня безробіття	- - - -
технологічна	- рівень розвитку якості сучасного обладнання - розвиток інтернет-технологій	+ +
<i>внутрішнє середовище</i>		
виробництво	- обрив ланцюгів постачання сировини, матеріалів на підприємство - малий розмір складів для зберігання готового товару - неможливість впровадження нових технологій в виробництво	- - +/- -
маркетинг	- ризиковість при провадженні нового виду товару - формування високих цін товару, за низької спроможності споживачів - розрив каналів збуту	- - -
фінанси	- скачки витрат і неможливість їх адекватного нормування - втрата державної бюджетної підтримки (за багатьма галузями)	- -

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

		- втрата облікових і аналітичних даних у зв'язку з непередбаченими але об'єктивними обставинами (фізичне знищення)	-
	кадри	- відсутність або дефіцит висококласних фахівців у фінансово-господарській діяльності підприємства через територіальне розташування - зрив трудової дисципліни і негативна зміна морального клімату через включення в колектив нових осіб або невдалий вибір керівника	- -

Примітки: * - негативні (-), позитивні (+); авторське узагальнення

Окрім цього фактори нестабільності доцільно поділяти на основні і специфічні. У випадку вищенаведених факторів до основних доцільно віднести: війну; нестабільність курсу іноземної валюти; зниження кількості населення; обрив ланцюгів постачання; втрату державної бюджетної підтримки тощо.

Окрім цього основні фактори здебільшого стосуються зовнішнього середовища. У свою чергу, специфічні фактори – це безпосередньо фактори внутрішнього середовища, які негативно впливають на діяльність суб'єкта господарювання.

Таке групування дозволяє вокремлювати для аналізу найбільш вагомі чинники впливу, проводити їх рейтингування для виключення менш впливових. Своєю чергою це призводить до деякого спрощення розрахункових процедур, формування більш зрозумілих алгоритмів аналізу, що надзвичайно важливо при прийнятті управлінських рішень.

Отже, основними елементами у процесі прийняття ефективних управлінських рішень є аналіз, оперативність та зрозумілість впливу факторів нестабільності, яка дозволить досягати поставлених цілей, виконання управлінських завдань та успішно розвиватись суб'єкту господарювання в конкурентному середовищі.

Список літератури

1. Олійничук О. І. Система аналізу в управлінні підприємством, спрямованому на досягнення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2015. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4156>.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

2. Хорунжак Н. Облік і аналіз в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання. *Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 15 червня 2022 р.). 2022. С.267-270.

3. Hirsu, I. (2021). Analysis of innovation infrastructure of enterprises in terms of digitalization. *Ekonomichnichytannia: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 85-richchia profesora V.I. Shyiana* (pp.235-237). - Kharkiv: KhNAU [in Ukrainian].

**Смірнова Ірина Володимирівна,
Смірнова Надія Володимирівна**
*к.е.н., доц., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

За умов розвитку та функціонування інноваційної моделі економіки виникає потреба в інформаційному забезпеченні стратегічного управління, яке є складовою вже наявної у суб'єктів підприємницької діяльності обліково-аналітичної системи при належному розширенні її інформаційного простору, що має забезпечити якість процесу стратегічного управління, його постійне вдосконалення та розвиток підприємства в цілому.

Сучасні умови ведення інноваційної діяльності вимагають від усіх її учасників об'єднання й узгодження цілей, мети, завдань, особливостей функціонування самого підприємства, а також особистих цілей кожного працівника та усіх учасників ринкового середовища. А тому узгоджена організація безперервного процесу створення конкурентних переваг, удосконалення бізнес-процесів та творчої діяльності працівників для досягнення стратегічних цілей може бути забезпечена лише надійною системою управління інноваціями.

У свою чергу, інформаційне забезпечення управління має бути спрямоване на побудову такої моделі управлінського обліку інноваційної діяльності, що дозволяє гармонізувати цілі всіх учасників інноваційного процесу, ресурси,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

персонал, їх рівень знань та вмотивованості, прагнень та інтересів зовнішніх учасників (інвесторів, партнерів, кредиторів, місцевих громад тощо).

Саме на підході гармонізації цілей й ресурсів задля підвищення результативності бізнесу засновані інтегровані системи ефективності (результативності) діяльності за стратегічними показниками фінансового та нефінансового характеру.

Використання таких систем в якості технології управлінського обліку відомо давно, серед них найбільш відомі такі концепції.

Концепція управління за цілями «Management by Objectives, MBO» (П. Друкер, 1954 р.) визначає коло повноважень та відповідальності менеджерів усіх ієрархічних рівнів управління; передбачає встановлення й узгодження цілей і завдань управління в межах відповідальності; розробка досяжних планів поставлених цілей; контроль, вимірювання й оцінка показників кожного відповідального менеджера; коригування цілей за результатами досягнутих показників [2].

Концепція Панель управління «Tableau de bord» (Ж.Л. Мало, 1932 р.), яка спочатку розглядалася лише як інструмент управління для вищого менеджменту, у подальшому була вдосконалена як інструмент інтегрованих фінансових та нефінансових показників за певною частиною бізнесу, передбачає формування свідомо ранжированих фінансових і нефінансових показників, при цьому на нижчих рівнях структури переважають нефінансові; чим вище рівень менеджменту, тим більша частка фінансових показників використовується для прийняття рішень [3].

Концепція збалансованої системи показників (Д.Нортон та Р.Каплан, 1996 р.) є наочним прикладом системи управління вартістю бізнесу за показниками фінансового та нефінансового характеру, і розглядається як інтегрована система управління за показниками (індикаторами) ефективності (результативності)

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

діяльності. Концепція BSC стратегічну мету розвитку підприємства декомпонує на підцілі з верхнього ієрархічного рівня до рівня виконавців. Основне призначення концепції полягає в оцінці й контролі результатів діяльності через набір взаємопов'язаних фінансових (матеріальні, монетарні, відстрочені, пізні) та нефінансових (немонетарні, випереджаючі, ранні) показників (індикаторів) за чотирма перспективами (панель, аспект, сектор): фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання і розвиток персоналу [4].

Вартісно-зорієнтована концепція контролінгу (Дітгер Хан та Харальд Хунгенберг, 1997 р.) розширює збалансовану систему показників через виокремлення цільових показників за шістьма взаємопов'язаними перспективами: інвестори, клієнти, процеси, персонал, постачальники, суспільство, та керується тими положеннями, що дозволяють сформувати інтегроване уявлення про стан підприємства та етапи його розвитку [1].

Панель індикаторів «Performance Dashboards» (Уейн У.Еккерсон, 2003 р.) спрямована на виконання бізнес-аналізу, який допомагає покращувати інформацію з метою прискорення корпоративних процесів та забезпечення максимальної ефективності та досягнення стратегічних цілей діяльності [7]. Дана система є наочним представленням фактичних результатів, порівняно із базовими показниками, що поділена на три рівні цілей: операційні – окремі процеси (моніторинг), тактичні – підрозділи (аналіз) та стратегічні (програми управління «тотальної якості» та «шести сигм»).

Найбільш суттєвих змін збалансована система показників (BSC) зазнала в концепції універсальної системи показників «Total performance scorecard, TPS» (Рамперсад К.Хьюберт, 2003 р.). Дана система розглядається як процес безперервного і послідовного вдосконалення, розвитку і навчання, для оцінки якого передбачено виокремлення та поєднання двох паралельних підсистем

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

показників: організаційну збалансовану систему показників і персональну систему показників компетенцій [6].

У концепції ключових показників ефективності (результативності) «Key Perfomens Indicators, KPI» (Д. Парментера, 2007 р.) обґрунтовано три типи підсумкових показників діяльності, що характеризують діяльність підприємства щомісячно та щоквартально, а саме: ключові показники результативності щодо досягнутих результатів загалом; виробничі показники з ефективності дій підприємства щодо досягнення бажаного розвитку; ключові показники ефективності щодо радикальних способів підвищення продуктивності [5].

Три наступні системи ключових показників ефективності діяльності підприємства належать до моделей з високим ступенем складності (модель стратегічних карт, піраміда діяльності, модель вимірювання ефективності та продуктивності більш відома як EP2M (Effective Progress and Performance Measurement)ю

Серед досліджених моделей специфіка відображення особливостей інноваційної діяльності найбільш втілена у таких моделях: збалансована система показників, універсальна система показників та ключові показники ефективності. оскільки саме вони безпосередньо використовують як окремі панелі стратегічних показників матеріального та нематеріального характеру для внутрішнього інноваційного бізнес-процесу, а також мають панелі для визначення впливу нематеріальних факторів створення вартості та досягнення стратегічних результатів, що характеризують людські ресурси (панелі навчання й розвитку), стосунки з клієнтами й поведінкою на ринку (панель клієнти та ринки).

Список використаних джерел:

1. Дитгер Х., Хунгенберг Х. Стоимостно-ориентированные концепции контроллинга. М. : Финансы и статистика, 2005. 928 с.
2. Друкер П. Классические работы по менеджменту. М. : Юнайтед Пресс, 2012. 224 с.
3. Іванков В.М. Застосування стратегічних концепцій управлінського обліку для забезпечення інформаційних потреб інноваційного менеджменту. *Вісник ЖДТУ*. 2017. № 2 (80). С. 8-15.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

4. Каплан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. М. : Олимп Бизнес, 2003. 214 с.
5. Пармендер Д. Ключевые показатели эффективности. Разработка, внедрение и применение решающих показателей. М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. 288 с.
6. Рамперсад К.Х. Универсальная система показателей как достигать результатов, сохраняя целостность. М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. 352 с.
7. Эккерсон Уэйн У. Панели индикаторов как инструмент управления: ключевые показатели эффективности, мониторинг деятельности, оценка результатов. М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. 396 с.

Кацена Наталія Борисівна

д.е.н., професор

Державний біотехнологічний університет

(Україна)

Вац Олексій Іванович

аспірант

Державний біотехнологічний університет

(Україна)

ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ефективність управління бізнесом визначає нагальність своєчасного володіння необхідною інформацією у потрібному обсязі та якості задля об'єктивної оцінки оточуючої реальності, а також можливості аналізувати внутрішній стан бізнес-процесів в межах підприємства. Відсутність необхідної інформації призводить до неприпустимого зростання невизначеності й суттєво підвищує вірогідність настання ризикових ситуацій. За цих обставин особливо гостро постає питання проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів.

Науково-методичним підґрунтям ідейного концепту проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством є дотримання вимог системності, єдності елементів побудови та функціонування підсистем обліку, аналізу і контролінгу, сумісності їх принципів за певними складовими

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

(методологічна; організаційна; методична тощо) і підпорядкованість визначеним принципам системи інформаційної підтримки менеджменту (інтерактивність; інтегрованість; потужність; доступність; гнучкість; робастність; керованість).

В процесі проектування слід орієнтуватися на універсальність моделі обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів, а саме – на можливість безпечного та ефективного застосування на підприємствах різних форматів задля побудови архітектурних рішень інфоркомунікаційної взаємодії на всіх етапах управлінського процесу. В контексті безпечного та ефективного функціонування складовими елементами архітектоніки моделі обліково-аналітичного забезпечення мають бути:

- декомпоновані графічні схеми бізнес-процесів;
- операційні стандарти підприємства;
- функціональні обліково-аналітичні інструкції;
- організаційно-функціональна структура підприємства;
- показники виміру ефективності облікового, аналітичного і контролінгового процесів;
- форми та стандарти звітності;
- документація, що регламентує процеси[1].

Проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством здійснюється поетапно, а саме: визначення проблеми; підготовка вхідної обліково-аналітичної інформації; реалізацію (впровадження) баз даних; перевірка виконання і оцінювання; впровадження розробленої референтної моделі[2].

Визначальними драйверами проектування є: висококваліфікований кадровий склад; комплекс методичних засобів та інструментів, що дозволить здійснювати повну обробку облікової та аналітичної інформації; чітка організація обліково-аналітичного забезпечення; методологія обліково-аналітичного

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

забезпечення, як основа для формування переліку обліково-економічних та аналітичних завдань, які підлягають формуванню та упровадженню.

Викладене в комплексі представляє організаційний підхід до проектування моделі інформаційної підтримки управління підприємством, яка орієнтована на формування обліково-аналітичних даних та інформаційну безпеку. Його реалізація надає можливість:

- модернізувати і покращити результативність обліково-аналітичної системи підприємства в частині формування масивів релевантних даних, що відповідають інформаційним запитам стейкхолдерів;
- спроектувати модель обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством;
- посилити оперативність, підвищити швидкість та забезпечити якість прийняття управлінських рішень щодо ведення бізнесу та розширення сфери його функціонування.

Викладений організаційний підхід до проектування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством дозволить інтегрувати в єдиний інформаційний контур управління технологію генерування, обробки та представлення обліково-аналітичної інформації щодо усіх бізнес-процесів, структурувати канали інфокомунікаційної взаємодії апарату менеджменту, забезпечити інформаційну безпеку та цифрову ефективність. Перспектива подальших наукових пошуків полягає у цифровізації та структуруванні вхідного і вихідного потоку обліково-аналітичних даних, генеруванні масивів релевантної інформації для управління виходячи з інформаційної безпеки та виключення інформаційної недосконалості.

Список використаних джерел

1. Voronova O.V., P'in I.V. A Reference Model of Top-Level Business Processes for the Development of Architectural Solutions for Chain Retailing Companies. *Economics and Management*. 2019. № 5. P. 81-88.
2. Кащена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків :

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Видавництво Іванченка І. С., 2021. 389 с.

3. Pylypenko K. A., Babiy I. V., Volkova N. V., Feofanov L. K., Kashchena N. B. Structuring economic security of the organization. Journal of Security and Sustainability. Issues 9 (1). 2019. P. 27-38.

4. Актуальні аспекти функціонування та розвитку аграрного сектору економіки.

*Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Коновальчук Анастасія Юріївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

**ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЙ ФІЗІОКРАТІВ У РОЗВИТКУ
АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Одною з основних ідей Франсуа Кене (засновника теорії фізіократів) був розвиток аграрного сектору. Він вважав, що багатство нації залежить від продуктивності землі. На його думку, аграрний сектор має бути пріоритетним для розвитку економіки, оскільки він є основою виробництва продуктів харчування та сировини для інших галузей промисловості.

За словами Кене «постійно відтворюване багатство сільського господарства служить основою для всіх професій, сприяє розквіту торгівлі, добробуту населення, приводить у рух промисловість і підтримує процвітання нації... Воно ... служить основою для всієї економіки держави» [1, с. 202].

Припустимо, що країна займається землеробством та здійснює експорт своїх земельних ресурсів, що приносить їй значний прибуток. Ця країна може використовувати зароблені кошти для фінансування будь-яких інших проектів або видів діяльності, таких як розвиток інфраструктури, науки, технологій тощо. Це може привести до підвищення темпів економічного зростання країни та зростання її конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Зростання прибутку від землеробства може також підвищити життєвий рівень населення, забезпечуючи країну додатковими ресурсами для соціальних та інших потреб. Отже, розвиток

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

землеробства може мати багато позитивних наслідків для економіки та суспільства в цілому.

Погляди Кене щодо розвитку аграрного сектору знайшли відображення і сьогодні, коли в Україні триває повномасштабна війна. Незавжаючи на мінування полів країною-агресором, Україна продовжує займатися землеробством та експортувати зернові та зернобобові рослинні культури до інших країн світу. Це є одним з основних джерел надходжень коштів до державного бюджету, які надалі розподіляються до різних сфер діяльності країни.

За даними Державної митної служби України, у 2022-2023 році (з липня 2022 року по 17 березня 2023 року) Україна експортувала 35,403 мільйонів тон зернових та зернобобових культур.

З початку 2023 року Україна експортувала 12,213 мільйонів тон пшениці, 2,215 мільйонів тон ячменю, 16,7 тисяч тон жита та 20,661 мільйонів тон кукурудзи [2].

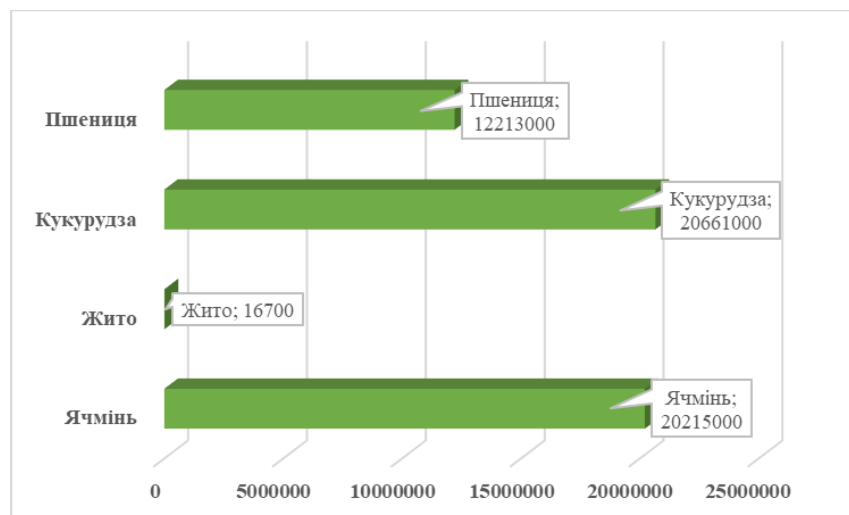

Рис. 1. Експорт зернових та зернобобових культур України за 2023 рік

Як і інші фізіократи Анн Робер Жак Тюрго стверджував, що: «землероб є першою рухомою силою в ході всіх робіт: це він виробляє на своїй землі

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

заробіток усіх ремісників. Праця землероба — єдина праця, яка дає більше того, що становить оплату праці, тому вона — єдине джерело всякого багатства» [3].

Критикуючи меркантилістів, А. Тюрго водночас відносить до багатства нації насамперед землі та отриманий з них чистий прибуток, тому що, на його думку, «хоча гроші безпосередньо і становлять предмет заощадження, але будучи, так би мовити, основним матеріалом капіталів при їх утворенні, становлять майже непомітну частину сукупної суми капіталів», а «розкіш обов'язково веде до їх знищення» [3].

Твердження А. Тюрго є актуальними і під час війни в Україні, адже війна постійно супроводжується значними витратами, які важко заощадити в грошовій формі. Крім того, в умовах війни, коли держава вимушена вкладати значну кількість ресурсів у забезпечення безпеки своїх громадян та військових операцій, заощадження грошових ресурсів стає дедалі більш складним завданням. Тому, одним з основних джерел багатства, які можуть виступати у вигляді заощаджень, виступає земля та праця, які стимулюють розвиток аграрного, енергетичного й інших секторів, та підтримують економічну стабільність країни.

Ще однією популярною концепцією А. Тюрго, яка має практичне застосування у ситуації, що склалася в Україні внаслідок російської збройної агресії, є концепція «Роль держави у регулюванні економіки».

Тюрго вважав, що держава повинна регулювати економіку шляхом встановлення правил і законів, які б захищали права та інтереси громадян, і забезпечували конкуренцію на ринку. Держава повинна забезпечувати свободу господарської діяльності та мінімізувати своє втручання в неї. На його думку, державне регулювання економіки має бути лише виключно необхідним для того, щоб забезпечити права та інтереси всіх учасників економічного процесу.

Ідеї А. Тюрго активно використовуються в Україні у період воєнного стану, адже до його завершення припинено проведення планових та позапланових

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

заходів державного нагляду (контролю) в окремих сферах, що забезпечує повну свободу суб'єктам господарської діяльності. Таким чином суб'єкти господарської діяльності функціонують та встановлюють ціни, покладаючись на собівартість товарів та попит, який утворюється на ринку.

Виключенням є суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють виробництво та реалізацію товарів, які є соціально значущими для населення, тобто є товарами першої необхідності. За цінами цих товарів держава здійснює посилений контроль. До таких товарів належать крупа гречана, цукор-пісок, хліб житньо-пшеничний, борошно пшеничне вищого сорту, олія соняшникова рафінована, електрична енергія, паливо та інші.

Отже, концепції Тюрго є актуальними у період воєнного стану в Україні та здійснюють безпосередній вплив на економічну стабільність країни та життя населення, що є позитивним фактором.

Відтак, можна сказати, що більшість концепцій представників цієї школи мають широке відображення в економічній діяльності країни. Це такі концепції, як: «Значення землі та сільського господарства як основи економічного розвитку», «Питання про природу багатства та його джерела», «Концепція економічної залежності від природи та ресурсів» та «Роль держави у регулюванні економіки».

Ці ідеї допомагають Україні економічно виживати попри війну, підтримувати життєдіяльність населення та відносну конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку.

Натомість ідеї, щодо встановлення вартості товарів Вільяма Петті, не є актуальними в Україні, адже зниженню вартості товарів протидіють такі фактори, як руйнування та ушкодження приватних і державних підприємств, підвищення вартості послуг постачальників продукції на території бойових дій, які пов'язані з високими ризиками переміщення, зростання імпорту та інфляція.

Список використаних джерел

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

1. Історія економічних вчень : підруч. / за ред. Тарасевича В. М., Петруні Ю. Є. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 352 с.
2. Україна вже експортувала понад 354 мільйона тон зерна. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3683784-ukraina-vze-eksportovala-ponad-354-miljona-tonn-zerna.html> (дата звернення: 18.05.2023).
3. Тюрго і його модель суспільства. *Vuzlit.com* : веб-сайт. URL: https://vuzlit.com/144461/tyurgo_yogo_model_suspilstva (дата звернення: 18.05.2023).

Навроцький Ярослав Федорович

к. е. н., старший науковий співробітник

Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

(м. Київ)

Петров Вадим Миколайович

к. е. н., доцент

Державний біотехнологічний університет

(м. Харків)

СИСТЕМА ЧИННИКІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Ефективність виробництва сільськогосподарської продукції значною мірою залежить від матеріально-технічного забезпечення господарств загалом, зокрема високотехнологічною сільськогосподарською технікою [1, с. 29].

До початку воєнних дій ринок технічних засобів для аграрного виробництва характеризувався наявністю великої кількості модельних рядів техніки, різної за якістю, ціною, продуктивністю та країною-виробником.

Негативні наслідки на ринку сільськогосподарської техніки викликає велика різноманітність конкуруючих між собою виробників та широкий модельний ряд пропонованої техніки. Це створює значні проблеми у забезпеченні запчастинами, сервісному обслуговуванню і висуває нові вимоги до кваліфікації сервісних фахівців. З іншого боку, продавці техніки, у більшості випадків, забезпечують її сервісне обслуговування, здійснюють постачання запасних частин, що частково вирішує ці проблеми.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

На попит впливає ряд чинників: ціна сільськогосподарської техніки, рівень державної підтримки, вартість фінансових послуг тощо. Наявність офіційного дилера (особливо при продажу імпортової техніки) підвищує її конкурентоспроможність, так як спрощується механізм гарантійного та післягарантійного обслуговування. В сучасних умовах Український ринок залишається відкритий для іноземних виробників. Лідерми країн-постачальників сільгосптехніки на Український ринок є Китай, Німеччина, США, Франція, Італія.

Воєнні дії в Україні справили значний негативний вплив на функціонування ринку сільськогосподарської техніки. Низькі ціни на сільськогосподарську продукцію, інфляційні процеси, зростання вартості енергетичних ресурсів, мінеральних добрив та засобів захисту рослин, збільшення витрат на логістику суттєво обмежують фінансові можливості аграрних підприємств при купівлі нової техніки. Вартість імпортової техніки значно зросла, поставки її та запасних частин здійснюються із значною затримкою. Крім того, вітчизняна сільськогосподарська машинобудівна галузь зазнала значних втрат через знищення, пошкодження та окупацію частини підприємств, що зменшує присутність вітчизняної техніки на ринку. Державна програма часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки, що ефективно стимулювала як виробництва, так і споживання української техніки з початком воєнних дій не фінансується.

Тому, для сільськогосподарських товаровиробників, у нинішніх умовах, особливо важливим є завдання правильно визначити, яка техніка найбільш ефективною зможе задовольнити потреби виробництва.

Система чинників конкурентних переваг та недоліків сільськогосподарської техніки залежно від країн-виробників представлені в таблиці 1.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Таблиця 1.

**Визначення конкурентних переваг сільськогосподарської техніки залежно
від країни походження**

Ви-во	Конкурентні переваги	Конкурентні недоліки
Вітчизняні виробники та виробники країн СНД	1. Широка доступність запасних частин і сервісного обслуговування	1. Вузкий модельний ряд
	2. Відносно невисока ціна пропозиції	2. Відсутність моделей тракторів потужністю понад 250 к.с.
	3. Державна підтримка (для вітчизняної техніки)	3. Відсутність виробництва багатьох необхідних комплектуючих
	4. Взаємозамінність запасних частин	4. Досить повільне оновлення модельного ряду, порівняно низька продуктивність та якість виконання робіт
	5. Агрегатуються з будь-якою причіпною технікою виробництва України та країн СНД	5. Низька якість, надійність, економічність та екологічність
	6. Техніка орієнтована на малі і середні сільськогосподарські підприємства, частково на великі	6. Техніка недостатньо зручна в експлуатації та обслуговуванні. Не ергономічна
	7. Розвинений сервіс	7. Низький рівень інновацій
Виробники КНР,	1. Відносно низькі ціни на техніку	1. Низька якість, надійність.
	2. Поступове зростання якості та надійності	2. Агрегатуються, здебільшого, з технікою виробництва КНР
	3. Зручна в експлуатації та обслуговуванні	3. Низька ремонтпридатність
	4. Економічність	
	5. Поступове збільшення потужності тракторів, зростання конкурентоспроможності для середніх підприємств	4. Орієнтована в основному на малі, меншою мірою на середні сільськогосподарські підприємства
Виробники кращих світових брендів (Європа, США, тощо)	1. Висока надійність, продуктивність, економічність та екологічність та ергономічність	1. Складна в експлуатації, вимагає висококваліфікованих кадрів
	2. Широкий модельний ряд	2. Висока вартість техніки, її обслуговування та ремонту
	3. Наявність майже всі додаткових комплектуючих, включаючи системи GPS-навігації і електронного обладнання	3. Обмежена можливість здійснення технічного обслуговування і капітального ремонту на базі сільськогосподарського підприємства
	2. Можливість агрегування з усією закордонною технікою, та майже з усією вітчизняною	

Удосконалено автором за джерелами [2] та [3]

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Крім того, також існує ряд чинників, що впливають на прийняття рішення щодо купівлі техніки, серед яких можна виділити основні:

1. Універсальність – можливість агрегатуватися з великою кількістю причіпних машин та агрегатів, виконання кількох технологічних операцій;
2. Мобільність передбачає можливість швидкого переміщення між ділянками, де необхідно виконувати роботу та зручність при транспортуванні;
3. Складність – наявність кваліфікованих кадрів для роботи з технікою, ремонтпридатність,;
4. Надійність – робота машини з мінімальною кількістю поломок;
5. Ціна – можливість вибору необхідного виду техніки відповідно до фінансових можливостей господарства;
6. Витрати на ремонт та технічне обслуговування повинні бути мінімальними;
7. Умови оплати – можливість застосування різних схем фінансування при недостатності власних коштів (кредит, лізинг, розстрочка тощо)
8. Наявність якісного сервісного обслуговування – гарантійного та післягарантійного, власна ремонтна база;
9. Вчасне постачання необхідної техніки через сезонність виробництва;
10. Підготовка кадрів для експлуатації техніки із специфічними особливостями.

Запропонований критерії вибору техніки допоможуть аграрним товаровиробникам зорієнтуватися серед різноманітної пропозиції на ринку та здійснити придбання саме тієї машини, що відповідатиме фінансовим можливостям, вимогам технології виробництва продукції та кадровому потенціалу підприємства. Оптимальний вибір сприятиме більш ефективному здійсненню усіх необхідних технологічних операцій, що забезпечить ефективне

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

виробництва сільськогосподарської продукції в умовах воєнних дій та після їх закінчення.

Список використаних джерел

1. Навроцький Я. Ф. Формування кон'юнктури ринку сільськогосподарської техніки в умовах прибутковості рослинництва. Приазовський економічний вісник. 2017. № 3(03). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/8.pdf (дата звернення 17.05.2023)
2. Ринок сільськогосподарської техніки: проблеми становлення / В.П. Яковенко та ін.; за ред. Г.М. Підлісецького. Київ : ННЦ ІАЕ, 2005. 220 с.
3. Петров В.М. Методологічні підходи до визначення технічного рівня засобів механізації аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2015. № 7. С. 67-70.

Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Лобанов Ярослав Вікторович,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
*Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

**ЦІЛІ ЯКОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ
ОРГАНІЗАЦІЇ**

Стандарт ISO 9001:2015 визначає вимоги, пов'язані зі стратегічним розвитком організації та її системи якості. Розробка та реалізація стратегії дозволяє гарантувати стабільну роботу компанії протягом тривалого часу. Це, у свою чергу, призводить до стабільності якості продукції, робіт та послуг, які організація надає своїм споживачам.

Концепція розвитку – це документ, який представляє загальний напрям дій організації задля досягнення бажаного стану у майбутньому. Вона є наслідком процесу стратегічного планування. Концепція розвитку організації ґрунтується на трьох ключових елементах: бізнес-середовищі, стратегічних цілях та потребах ринку. Визначення цих елементів є складовою вимог системи якості [1, с. 162].

Бізнес-середовище встановлює зовнішні та внутрішні умови роботи. За рахунок введення вимог щодо розуміння середовища організації (розділ 4.1 ISO

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

9001:2015) передбачається, що система якості гнучкіше реагуватиме на зовнішні та внутрішні умови як у поточний момент, так і в майбутньому.

Стратегічні цілі є основою для встановлення цілей у сфері якості (розділ 6.2 ISO 9001:2015). Вони задають напрям роботи організації, її систем та процесів. На основі цілей у сфері якості розробляються конкретні плани та завдання для роботи підрозділів, системи якості, співробітників, процесів [2, с. 35].

Потреби ринку задають пріоритети у роботі організації. Ці пріоритети залежать від потреб та очікувань споживачів та учасників ринку. Завдання організації полягає в тому, щоб виявити всі зацікавлені сторони (розділ 4.2 ISO 9001:2015) та оцінити їх вплив на свою діяльність у поточний момент та в перспективі [3, с. 45].

Найбільш зручним способом подання інформації щодо стратегічних питань діяльності організації є концепція розвитку. Вона може бути корисною як малим компаніям, так і великим організаціям.

У межах системи якості концепція розвитку організації дозволяє систематизувати результати стратегічного аналізу та планування. Вона збирає докупи дані щодо виконання всіх вимог системи якості, пов'язаних зі стратегією розвитку компанії. Основна мета концепції розвитку – забезпечити узгодження наявних ресурсів та потенціалів з умовами зовнішнього та внутрішнього середовища.

Розробка концепції розвитку допомагає:

— спростити керування системою якості. У довгостроковій перспективі неможливо передбачити всі ситуації, проте наявність строго формалізованої концепції дає можливість приймати рішення і реагувати на умови ринку, що змінюються, з урахуванням можливостей системи якості;

— встановити напрями для покращення системи якості. Концепція розвитку організації надає основу, за допомогою якої можна оцінити стан системи

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

якості та його відповідність стратегічним цілям. Ухвалення рішень щодо вдосконалення системи якості здійснюється на основі інформації про хід досягнення цих цілей;

— приймати обґрунтовані рішення щодо питань системи якості. Концепція розвитку організації передбачає бачення майбутнього, встановлює цілі та цінності компанії, ставить завдання, роз'яснює загрози та можливості, визначає методи, щоб використовувати сильні сторони та мінімізувати слабкі. Як така, вона визначає рамки та точні межі, у яких можуть прийматися рішення. За рахунок цього персонал організації зосереджує свої зусилля на тих речах, які найкраще сприятимуть підвищенню задоволеності споживачів;

— покращити міжрівневу взаємодію. Керівники різних рівнів управління при вирішенні оперативних питань рідко оцінюють вплив своїх рішень на всю організацію. Вони не враховують взаємопов'язаність її процесів та систем. Встановлення узгоджених стратегічних цілей та цілей системи якості дозволяє координувати роботу всіх рівнів управління організації на основі оптимальної стратегії для всієї організації, а не лише окремих рівнів, процесів чи систем;

— підвищити ступінь задоволеності працівників своєю роботою. Люди повинні мати мотивацію, щоб приходити на роботу та відчувати себе частиною команди. Розробка концепції розвитку дозволяє співробітникам краще зрозуміти цілі своєї діяльності та пов'язані з цим переваги [4].

Незважаючи на те, що концепція розвитку не є обов'язковим документом системи якості, вона допомагає вирішити багато завдань, пов'язаних із процесом стратегічного планування. Концепція розвитку організації систематизує документовану інформацію щодо зовнішнього та внутрішнього середовища організації, складу зацікавлених сторін та їх потреб, перспективних цілях організації.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Кожна організація самостійно визначає склад інформації, яка може включатись до концепції розвитку. Спеціальних вимог щодо структури цього документу система якості не пред'являє. Важливо, щоб у складі документованої інформації були відображені відомості щодо вимог ISO 9001:2015.

Залежно від потреб організації, склад інформації, що включається до концепції розвитку, може доповнюватись іншими відомостями (склад зацікавлених сторін, вимоги учасників ринку, перспективи розвитку партнерів або конкурентів тощо). Важливо врахувати, що у концепції розвитку з часом змінюється. Тому її розробка не може бути одноразовою дією. Концепція розвитку організації має регулярно переглядатися та актуалізуватися.

Відповідальність за розробку концепції розвитку повністю лежить на вищому керівництві організації. Лише керівники компанії спроможні визначити пріоритети діяльності на перспективу. У цьому проявляється лідерство керівництва.

Список використаних джерел

4. Гончаренко А. С., Зачосова Н. В., Коваль О. В. Стратегічні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових компаній у контексті розвитку конкурентоспроможного ринку страхових послуг. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Економічні науки*. 2020. №. 2. С. 160-168.
5. Марценюк Л. В., Запорожець В. М. Парадигма інноваційного розвитку залізничних компаній. *Економіка та держава*. 2020. №. 2. С. 32-38.
6. Баула О. В. Інтеграційні процеси та їх організаційний супровід у період розвитку компанії. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences*. 2018. Т. 121. №. 2. С. 43-50.
7. Сабадирьова А. Л. Стратегія потенціалу промислового підприємства: Thesis. 2011. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/13856> (дата звернення: 19.11.2022).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

*Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Іванченко Максим Романович,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Змоделюємо заходи стратегічного управління гіпотетичним підприємством на основі аналізу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Досліджуване підприємство: АТ «Гідросила», що працює у сфері розробки та виробництва об'ємних гідравлічних машин для гідросистем тракторів, комбайнів, сільськогосподарських, дорожньо-будівельних та інших мобільних машин.

Сильні сторони: продаж гідромоторів у комплекті з іншими продуктами холдингу, наявність філій по всій Україні та у 12 різних країнах, зручність замовлення товару та доставки, збільшення кількості нового, імпортного обладнання на підприємстві, зниження собівартості продукції за рахунок оновлення обладнання, широка номенклатура продукції, відомий бренд «Гідросила», широка мережа регіональних складів та сервісних центрів.

Слабкі сторони: низька конкурентоспроможність товару, нестабільна якість продукції, «текучка» кадрів робочого персоналу, низький рівень кваліфікації інженерно-технічних робітників, відсутність поставок на комплектацію на глобальному ринку, плинність кадрів – більше 19%, недостатня кількість працюючого персоналу.

Можливості: вихід із економічної кризи, яка спричинена пандемією Covid-19 та війною проти росії, збільшення обсягів продажів на ринку ЄС, розширення

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

продажів на ринках Південно-Східної Азії за рахунок адаптації серійних насосів під потреби ринку.

Загрози: ріст рівня трудової міграції кадрів, збільшення рівня інфляції, військові дії на території нашої держави, відсутність якісної освіти, тренд заміни гідравлічних приводів на електричні.

На основі визначених факторів, побудуємо матрицю SWOT, наведемо її в таблиці 1.

Таблиця 1.

Матриця SWOT

	Можливості (О)	Загрози (Т)
	<ul style="list-style-type: none"> • вихід з економічної кризи, яка спричинена Covid-19 та війною проти росії; • зростання обсягу продажів на ринку ЄС; • розширення продажів на ринках Південно-Східної Азії за рахунок адаптації серійних насосів під потреби ринку 	<ul style="list-style-type: none"> • зростання рівня інфляції; • військові дії на території нашої держави; • тренд заміни гідравлічних приводів на електричні
Сильні сторони (S)	<p>За рахунок продажу гідромоторів у комплекті з іншими товарами та зручності замовлення й доставки можна подолати економічну кризу, яку створила пандемія та війна.</p> <p>Покращити рівень кваліфікації співробітників можна за рахунок навчання та курсів підвищення кваліфікації.</p> <p>За рахунок збільшення імпоротної техніки, широкого асортименту та зменшення собівартості продукції можна розширити ринок</p>	<p>За рахунок великої кількості філій можна знизити рівень трудової міграції.</p> <p>Для зменшення впливу інфляції, потрібно знижувати собівартість товарів через посилення власних наукових розробок.</p> <p>За рахунок оновлення обладнання можна виробляти кращу продукцію і витіснити ідею електроприводів.</p> <p>За рахунок відомого бренду можна боротися проти корупції в галузі та</p>
<ul style="list-style-type: none"> • продаж гідромоторів у комплекті з іншими продуктами холдингу; • наявність філій по всій Україні та у 12 різних країнах; • зручність замовлення товару та доставки; • збільшення кількості нового, імпортного обладнання на підприємстві, • зниження собівартості продукції за рахунок оновлення обладнання; • широка номенклатура продукції; • відомий бренд «Гідросила», 		

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

широка мережа регіональних складів та сервісних центрів	збуту в Азії та ЄС.	запустити своє навчання для студентів та співробітників.
<p style="text-align: center;">Слабкі сторони (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> • низька конкурентоспроможність товару, нестабільна якість продукції; • «текучка» кадрів робочого персоналу; • низький рівень кваліфікації інженерно-технічних робітників; • відсутність поставок на комплектацію на глобальному ринку; • плінність кадрів – більше 19%; • недостатня кількість працюючого персоналу. 	<p>Вихід із кризи може вирішити питання щодо нестабільної якості продукції та низької конкурентоспроможності фірми.</p> <p>Покращенням рівня кваліфікації робітників можна вирішити низький рівень кваліфікованих кадрів і недостатню кількість працюючого персоналу.</p> <p>Поширення продажів на ринки Азії та ЄС створить стабільність поставок продукції на глобальні ринки.</p>	<p>За рахунок зниження собівартості продукції через оновлення обладнання можна зменшити негативний вплив зростання рівня інфляції та підвищити низьку конкурентоспроможність продукції.</p> <p>За рахунок підвищення рівня кваліфікації робітників через навчання, курсів можна вирішити проблеми текучки кадрів, низький рівень кваліфікації працівників та перешкодити впливу низької якості освіти.</p>

На основі SWOT–аналізу складемо матрицю можливостей, наведемо її у таблиці 2.

Таблиця 2.

Матриця можливостей підприємства

	Сильний вплив	Помірний вплив	Малий вплив
Висока імовірність	Поле — ВС підвищення рівня кваліфікації робітників	Поле — ВП	Поле — ВМ
Середня імовірність	Поле — СС розширення продажів на ринках Південно-Східної Азії за рахунок адаптації серійних насосів під	Поле — СП	Поле — СМ

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

	потреби ринку		
Низька імовірність	Поле — НС вихід з економічної кризи, яка спричинена Covid-19 та війною проти росії	Поле — НП зростання обсягу продажу на ринку ЄС	Поле — НМ

Можливості підвищення рівня кваліфікації робітників та розширення продажів на ринках Південно-Східної Азії потрібно використовувати обов'язково. Можливість зростання обсягів продажу на ринках ЄС можна взагалі серйозно не розглядати, можливість виходу з економічної кризи, яка спричинена Covid-19 та війною проти росії можна використовувати, але якщо є достатня кількість вільних ресурсів. Складемо матрицю небезпек і наведемо її у таблиці 3.

Таблиця 3.

Матриця загроз підприємства

	Ліквідація	Критичний стан	Тяжкий стан	Незначні ушкодження
Висока імовірність	Поле — ВЛ військові дії на території нашої держави	Поле — ВК	Поле — ВТ можливість корупції	Поле — ВН тренд заміни гідравлічних приводів на електричні
Середня імовірність	Поле — СЛ	Поле — СК	Поле — СТ зростання рівня інфляції	Поле — СН
Низька імовірність	Поле — НЛ	Поле — НК відсутність якісної освіти	Поле — НТ	Поле — НН

Поля матриці небезпек НТ, НН та СН є найменш важливими для стратегічного планування. У разі аналізу нашого підприємства, загроз, які були б розміщені у цих полях – немає.

Складемо стратегічний план, який має бути наступальним, оскільки він спрямований на діловий розвиток підприємства. До нього ми включимо такі кроки: Збільшити обсяги продажів не менше, ніж на 10% на рік; Оптимізувати матеріальні витрати за рахунок закупівель; Оптимізувати обладнання

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

виробництва гідроциліндрів; До 2035 року поставити на ринок 500.000 гідроциліндрів; Знизити текучку кадрів через гнучку політику мотивації праці; Використання інструментів діджитал-маркетингу для просування на ринках (пошукова, банерна реклама) у рамках проектів щодо просування країнами; Продаж у ЄС/логістика з польського представництва.

Ліштван Ольга Олександрівна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти третього року
навчання спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Повод Тетяна Миколаївна
доцент кафедри економіки та фінансів, к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон (Україна)

ВПЛИВ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Найбільш перспективною галуззю господарства в Україні є агробізнес, який не стоїть на місці й досить стрімко розвивається. Аграрний сектор України є одним з ключових галузей економіки країни. Україна відома своїми родючими ґрунтами, сприятливим кліматом для сільськогосподарського виробництва та значною кількістю сільськогосподарських площ.

Війна негативно вплинула на економіку України, деяким галузям довелося зупинитися повністю, а деякі продовжують частково функціонувати на безпечних територіях. Під удар потрапив і вітчизняний аграрний сектор, але не дивлячись ні на що, аграрії продовжують працювати як і на безпечних територіях так, і поблизу окупованих територій. Великою втратою для аграрного сектору стала окупація родючої української землі, загарбниками було вивезено мільйони тонн зерна та значні обсяги сільськогосподарської техніки та устаткування, знищено сотні

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

зерносковош, а деокуповані території всіяні мінами та іншими різновидами вибухівок.

Щороку фермери зіштовхувалися із низкою проблем, з такими як надмірна посуха чи, навпаки, надмірна кількість опадів, минулого року до цього списку додалися ще воєнні виклики. За даними ФАО ООН, понад 150 000 фермерів та працівників продовольчої системи постраждали або були змушені мігрувати. Шанси на відновлення їх економічної діяльності на власних землях невизначені, що може призвести до втрати їх сільського бізнесу або зміни спеціалізації. Особливо складне становище склалося для дрібнотоварних виробників, які відігравали важливу роль у забезпеченні зайнятості та доходів сільського населення, вирощуючи сезонні продукти.

За оцінками Мінагрополітики України та Київської школи економіки, станом на 15 вересня 2022 року, загальні збитки досягли 6,6 млрд доларів США [5]. Непрямі втрати в сільському господарстві, які пов'язані зі зменшенням виробництва, блокадою портів та збільшенням виробничих витрат, оцінюються у 34,25 млрд доларів США. Ці втрати розподіляються між різними секторами, зокрема рослинництвом (11,2 млрд доларів США), тваринництвом (348,7 мільярдів доларів США), озимими культурами (3 млрд доларів США), багаторічними культурами (322 млн доларів США) та втратами, пов'язаними з порушенням логістики (18,5 млрд доларів США) [6].

Попри всі труднощі, наші аграрії успішно пристосовуються до нових реалій і продовжують працювати, та навіть розвиватися настільки наскільки це можливо.

У 2022р. вдалося зібрати понад 67 млн тонн врожаю, за повідомленням Мінагрополітики. Станом на 12 січня 2023 р. зернових та зернобобових культур зібрано на площі 10,9 млн га (94%), намолочено 50,965 млн тонн зерна, зокрема: пшениці обмолочено на 4,979 млн га (100%), намолочено – 20,2 млн тонн; кукурудзи на зерно обмолочено на 3,6 млн га (85%), намолочено – 23,5 млн тонн.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Соняшника зібрано на площі 4,8 млн га (99%), намолочено 10,5 млітонн насіння; сої – на площі 1,5 млн га (100%), намолочено 3,7 млн тонн; ріпаку – на площі 1,1 млн га (100%), намолочено 3,2 млн тонн насіння [2].

На 22 липня 2022 року Україна, Туреччина та ООН підписали Ініціативу щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів, відому як «зернову угоду». Ця угода відновила експорт зерна та пов'язаних з ним харчових продуктів з трьох морських торговельних портів України: «Одеса», «Чорноморськ» та «Південний». Росія також підписала подібну угоду з Туреччиною та ООН. Початковий термін дії угоди становив 120 днів, проте дію угоди було продовжено вже двічі на той же самий термін, а саме 17 листопада 2022р. та 18 березня 2023р. Таким чином, Україна залишилася одним з гарантів забезпечення продовольчої безпеки у світі, завдяки укладеній угоді.

Загальна кількість відправок за 8 місяців, з 1 серпня 2022 року по 31 березня 2023 року, становить 26,3 млн тоннагропродукції, з яких пшениці відвантажено – 7,3 млн тонн, кукурудзи – 12,9 млн тонн [4].

За час роботи «зернової угоди» зафрахтовані Всесвітньою продовольчою програмою (ВПП) ООН суховантажі перевезли понад 595 тис. тонн зерна, призначеного для надання гуманітарної допомоги Афганістану, Ефіопії, Кенії, Сомалі та Ємену.

За попередніми даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, цьогорічна посівна кампанія проходить досить успішно, зросли площі посіву ярої пшениці, по прогнозах, показник сягне до 285 тис. га. Лідером з сівби є Дніпропетровщина – 32,10 тис. га [7].

Хоча і площа посіву збільшилася цієї культури, але частка становить лише 10% від загальної площі виробництва цієї культури в Україні.

Уряд намагається допомогти аграріям, реалізуючи низку програм. 14 березня уряд продовжив пільгове кредитування для агросектору ще на рік – до 31

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

березня 2024 року [1]. Для аграріїв у бюджеті на 2023 рік закладено 1,35 млрд грн для закладки садів та 20 млрд грн за програмою доступних кредитів «5–7–9%». Для підтримки також залучатимуть міжнародну допомогу [3].

2022 рік довів нам, яка ми сильна та незламна нація, не дивлячись на страхи і перепони українські фермери змогли вберегти та зібрати врожай, успішно продовжуючи займатися своєю справою. Завдяки їм наша держава змогла повернутися на світовий продовольчий ринок, що є дуже важливим для нас, адже до війни аграрний сектор приносив країні понад 40% всіх експортних доходів.

Отже, держава повинна допомагати розвиватися виробничим потужностям сільського господарства, для забезпечення продовольчої безпеки України. Під час війни значна частина бюджетних ресурсів спрямовується на воєнні потреби, такі як закупівля зброї, утримання армії та фінансування оборонних програм. Це може призвести до скорочення інвестицій у сільське господарство, збільшення вартості виробництва та обмеження доступу до кредитних ресурсів для сільськогосподарських підприємств. Залежно від конкретних заходів, прийнятих урядом, сільське господарство може зазнати росту чи занепаду. Оптимальна бюджетна політика має враховувати потреби оборони країни, але й не забувати про важливість стабільного розвитку аграрного сектору для забезпечення продовольчої безпеки та економічного добробуту населення.

У зв'язку з цим, важливо враховувати різні фактори, такі як обсяги виділених коштів, механізми їх розподілу, управління ризиками та залучення інвестицій до аграрного сектору, щоб забезпечити його стійкість та ефективне функціонування в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Тарас Висоцький. Аграрії адаптувались до роботи в умовах воєнного стану. 2023. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 09.05.2023).
2. В Україні намолочено майже 51млн тонн зерна. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. 2023. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

4. Кількість проходження суден з українською агропродукцією через Босфор за добу залишається критично низькою. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. 2023. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).
5. Роман Нейтер, Марія Богонос, Олег Нів'євський, Олександра Макаренко, Валентин Литвинов. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень. *Другий випуск, Центр досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки (KSE Агроцентр)*, 10 листопада 2022. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).
6. Роман Нейтер, Марія Богонос, Олег Нів'євський, Олександра Макаренко. Огляд непрямих втрат від війни в сільському господарстві України. *Другий випуск, Центр досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки (KSE Агроцентр)*, 10 листопада 2022. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).
7. Цьогоріч Україна може посіяти найбільшу площу ярої пшениці за останні 12 років. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. 2023. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023).

Кісіль Микола Іванович
*провідний науковий співробітник, к.е.н., с.н.с.,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ*

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сільське господарство формує продовольче забезпечення населення, експортні поставки і дає сировину більшості секторів національної економіки. Його вплив на економіку держави певною мірою характеризують результати кореляційно-регресійного аналізу, якими виявлено, що інвестиції у сільське господарство України визначають 50% змін ВВП держави. Тому для його нарощування слід збільшувати інвестиції у сільське господарство.

Дослідження динаміки інвестицій у сільське господарство показують, що тривалий час їх обсяги були несталі. Несталість в інвестиціях особливо посилилася через війну і в 2022–2023 рр. набула ознак кризи. Переважна більшість чинників нестabilності інвестицій у сільське господарство, знаходяться поза його можливостей протидіяти їм. Несталість є найважливішою

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

проблемою інвестиційного розвитку не лише сільського господарства, а усієї економіки держави. Базові причини цієї проблеми у період до широкомасштабної агресії РФ проти України значною мірою криються в несприятливій для інвестицій у економічній політиці держави. У ній відсутні завдання щодо забезпечення сталого розвитку сільського господарства і протидія негативним явищам, пов'язаним, насамперед, з війною, корупцією, монополізмом, вадами судової, податкової, дозвільної систем та іншими чинниками.

З огляду на циклічність перебігу суспільних, зокрема й інвестиційних процесів, слід очікувати, що у період 2-3 років війна в Україні завершиться і виникнуть певні можливості для подолання частини негативних інвестиційних чинників. У період війни доцільно сформувавши, а після її завершення почати реалізовувати інвестиційно сприятливу економічну політику держави, яка буде поширюватися і на агросферу.

Складність, багатоаспектність і різноманітність механізмів інвестування розвитку сільськогосподарської політики. Прикладом для використання досвіду формування такої політики є країни ОЕСР, зокрема ЄС, членство у якому Україна намагається набути [1, 2]. Підтримка товаровиробників у країнах-членах ОЕСР по сукупності заходів забезпечує перевищення цін на реалізовану сільськогосподарськими товаровиробниками продукцію над вхідними цінами на їх виробничі ресурси. Співвідношення між вихідними і вхідними цінами сільськогосподарських виробників на продукцію і ресурси майже в усіх державах світу нині більше одиниці. Це дозволяє їхнім виробникам формувати переважно власні джерела фінансування інвестицій на розширене відтворення капіталу. В Україні ж це співвідношення мінімальне або й незадовільне, що зумовлює проблему формування джерел фінансування інвестицій. Навіть в умовах нестабільності існують можливості для стабілізації грошових потоків та економічних відносин завдяки відповідним законодавчо-нормативним,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

організаційним та іншим аналогічним заходам. В Україні поки що відсутні розуміння необхідності такої сільськогосподарської політики, що видно навіть із щойно перевиданого відповідного навчального підручника [3].

Хоча капітал, що спрямовується на розвиток національного сільського господарства, на 99,9% є приватним, ефект від цього через нестабільність поки що недостатній. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві здійснюється в несприятливих умовах, капітал і права інвесторів недостатньо захищені, а при розподілі новоствореної вартості між учасниками інвестиційних проектів не забезпечуються принципи справедливості. У економічних відносинах менш захищені фізичні особи власники земельних ділянок сільськогосподарського призначення, працівники, дрібні інвестори і власники капіталу. Тому роль держави полягає у створенні необхідних для інвестиційної діяльності умов і належному захисті прав інвесторів, що не потребує бюджетних коштів.

Значні проблеми у формуванні інвестицій в об'єкти державної власності; розвитку інфраструктури сільського господарства, фінансового сектору, людського капіталу, наукових досліджень та інновацій; проведення інвестиційно сприятливої податкової політики; запровадження стандартів відповідального ведення бізнесу; обмеження монополізму; розвиток сільської місцевості, соціуму, збереження навколишнього середовища тощо.

Для більшості сільськогосподарських товаровиробників проблемним є доступ до інвестиційних кредитів та інших інвестиційних ресурсів. Високі ставки банківських кредитів, низький рівень довіри до більшості українських агрокомпаній на іноземних фондових ринках, нерозвиненість національного фондового ринку, лізингу і практична відсутність іноземних інвесторів зумовлюють проблему дефіциту джерел фінансування інвестицій на розвиток сільського господарства. З метою здешевлення кредитів держава виділяє певні кошти на часткову сплату відсотків по кредитах, у структурі яких 97–98%

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

припадає на короткострокові. Проблема довгострокового кредитування розвитку сільського господарства потребує вирішення.

Особливо гостро відчувають дефіцит джерел фінансування інвестицій селянські та фермерські господарства, а також невеликі агропідприємства. Малі агровиробники відіграють не лише важливе економічне, а й соціальне значення. В умовах нестабільності та інвестиційних криз інвестиційна підтримка для малого агробізнесу життєво важлива. Насамперед, це стосується кредитної підтримки їх інвестицій, хоча вони також потребують і короткострокових кредитів. Для розвитку сегменту малого агробізнесу в сільському господарстві важливо відмовитися від законодавчих пропозицій щодо перетворення їх у господарські товариства.

Агровиробники, особливо малі, практично не володіють методологією розроблення інвестиційних проектів і не отримують відповідних дорадчих послуг. У зв'язку із зазначеним доцільні заходи щодо розроблення зразкових інвестиційних проектів для використання селянськими і фермерськими господарствами, малим і середніми сільськогосподарськими підприємствами. У цьому напрямі в ННЦ «Інститут аграрної економіки» підготовлено ряд пропозицій і зразкових інвестиційних проектів.

Вирішення інвестиційних проблем розвитку сільського господарства на засадах сталості будуть забезпечувати заходи, пов'язані із зростанням виробництва агропродукції з високою доданою вартістю, залученням зовнішніх інвестицій, реалізацією інвестиційних проектів великого агробізнесу з виробництва, перероблення, логістики та експорту продукції, створенням об'єктів промислового виробництва сільськогосподарської продукції, крапельного зрошення і закритого ґрунту, багаторічних насаджень, спеціалізованим експортоорієнтованим виробництвом агропродукції за стандартами якості, формуванням агропромислових кластерів, створенням природоохоронних і

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

контурно-меліоративних систем землеробства, застосуванням у рослинництві й тваринництві конкурентноздатних інноваційних Ем- та інших технологій.

Вирішення інвестиційних проблем у сільському господарстві сприятиме зміцненню економіки, соціуму і безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Policy Framework for Investment in Agriculture - OECD.org. 2013. URL: <https://www.oecd.org>. › investment-policy › PFIA_April 2013.
2. Підтримка виробників (PSE), % від валових надходжень сільськогосподарських підприємств, 2000–2021рр. URL: <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm>.
3. Аграрна політика : навчальний посібник / С.М., Кваша, А.Д. Діброва, О.В. Нів'євський, П.А. . Мартишев. – Київ:НУБіП України, 20022. – 316 с.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

5. Економіка та управління різних сфер економіки.

Аверчева Наталія Олександрівна

к.е.н., доцент

Луцюк Ольга Леонідівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 051 Економіка

Херсонський державний аграрно-економічний університет

(Україна)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

У вітчизняному тваринництві скотарство традиційно найбільш значимою галуззю тваринництва, оскільки саме в ній виробляють молоко і яловичину, що становлять основу здорового харчування, є незамінними продуктами, що містять усі необхідні поживні речовини для організму людини, на їх основі створюють широкий асортимент молочних і м'ясних продуктів. Галузь забезпечує сировиною сферу переробки молока і м'яса, створює додаткові робочі місця і її розвиток впливає на суміжні галузі, які інтегровані в молокопродуктовому і м'ясопродуктовому підкомплексі АПК.

Скотарство поширене на всій території України, переваги мають регіони, де можна забезпечити надходження кормів із природних пасовищ і сінокосів. Найвища концентрація поголів'я великої рогатої худоби у західних, північних і центральних областях, найменша – у південних. У 2021 р. у Хмельницька область (218,2 тис. голів), Полтавська (187,3 тис. голів), Вінницька (185,6 тис. голів) були лідерами по кількості поголів'я великої рогатої худоби. Проте, враховуючи значну кількість грубих кормів як побічної продукції зерновиробництва, відходів з переробки олійних культур слід звернути увагу на розвиток скотарства у невеликих фермерських та господарствах населення в зоні степу.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Частка товарної продукції тваринництва в загальній вартості продукції сільського господарства у 2021 р. становила лише 18,6 %, з яких на молоко припадало 5,4 %. У 2021 р. в Україні було вироблено 2438 тис. т м'яса, з якого на яловичину припадало лише 311 тис. т, або 12,8 %, в той час як на свинарство - 29,7 %, а на птахівництво – 56,3 % у структурі м'ясного балансу. Щодо виробництва молока, то у 2021 р обсяги його виробництва становили 8714 тис. т, що на 30 % менше рівня 2000 р. і на 22,5 % менше порівняно з 2010 р.

Поголів'я великої рогатої худоби в Україні постійно скорочується, динаміка є негативною за весь період реформування економіки і організаційно-економічних відносин на селі. Навіть державна підтримка галузі не сприяла нарощуванню обсягів виробництва молока і яловичини.

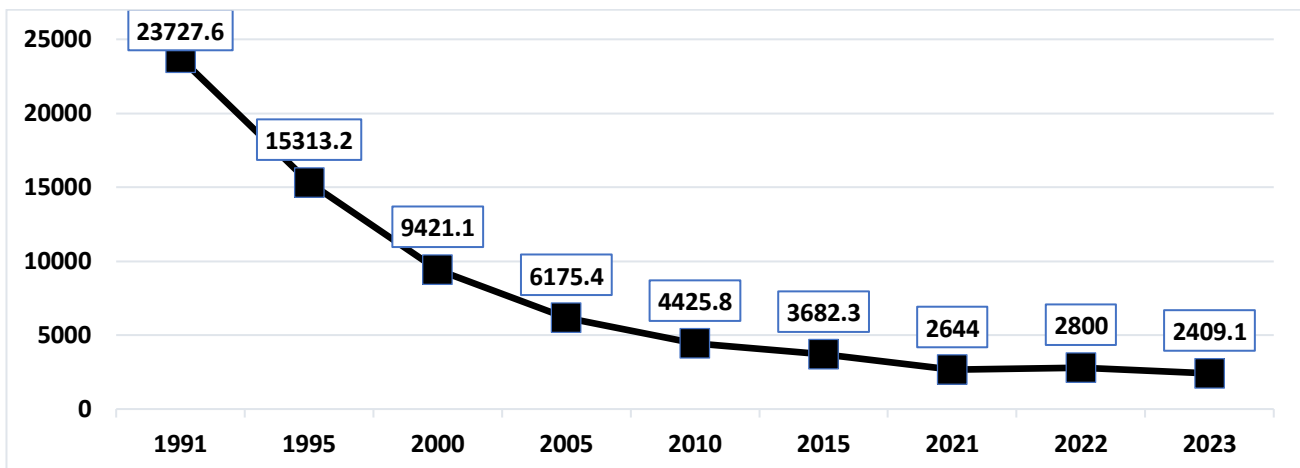

Рис. 1. Динаміка поголів'я ВРХ в Україні, тис. голів[1].

Руйнівний вплив на обсяги виробництва і поголів'я корів мають воєнні дії, адже на деокупованих територіях господарства обмежили виробництво продукції рослинництва через замінування земель, існує реальна загроза не тільки виробництву, а й життю людей. Тому господарства населення також скорочують поголів'я через неможливість випасу і забезпечення кормами.

Станом на 1 січня 2021 р. поголів'я становило 2644 тис. голів ВРХ, що на 6,7% менше, ніж у попередньому році. На початок 2022 р. збільшення до 2800 тис.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

голів, тобто на 5% порівняно з 2021 р., обумовлено тим, що господарства почали нарощувати поголів'я корів і худоби на відгодівлі, використовуючи державну підтримку, яка була спрямована на створення кооперативів і об'єднань дрібних виробників. У 2022р., який для всієї країни пройшов в умовах війни, багато господарств втратили можливість утримання корів, була зруйнована логістика, ринки збуту, на окупованих територіях вирощена худоба на м'ясо або вибракуване поголів'я із основного стада йшли на забій, що знову привело до зменшення на 15% поголів'я, яке у підсумку на 1 січня 2023 р. становило 2 409,10тис. голів.

Структура поголів'я за категоріями господарств у 2022 р. відображає переваги господарств населення, в яких утримувалось 62,9 % поголів'я худоби та 72,7 % поголів'я корів. Це свідчить про необхідність оптимізації виробничих процесів у малих формах господарств на основі впровадження сучасних технологій, удосконалення умов утримання і кормозабезпечення, об'єднання дрібних товаровиробників з метою створення умов для переробки, транспортування і реалізації продукції.

Причини такого стрімкого зменшення поголів'я великої рогатої худоби не тільки воєнні дії, а й низький рівень прибутковості виробництва. За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2022р. прибутковість утримання ВРХ на м'ясо становила 17,7%, тобто на кожну гривню витрат одержано 0,177 грн прибутку. Середня рентабельність виробництва сирого молока була на рівні 16%. Це низький рівень прибутковості, який не забезпечує розширене відтворення галузі.

Також дозагрозливих чинників розвитку галузі у післявоєнний період слід віднести: зростання вартості кормів та інших матеріальних ресурсів, що спричиняє зростання собівартості; низькі закупівельні ціни на молоко, які не забезпечують нормальний рівень рентабельності; дефіцит фінансових та інвестиційних ресурсів для впровадження інноваційних технологій, нового будівництва, реконструкції

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

зруйнованих комплексів; низький рівень розвитку вітчизняної племінної бази, висока вартість племінного поголів'я та тривалий період для його розширеного відтворення; скорочення державної підтримки[3].

До першочергових завдань, які необхідно вирішити у післявоєнний період з метою відродження вітчизняної галузі скотарства та нарощування обсягів виробництва високопоживної і якісної продукції, слід віднести наступні: відновити та розвивати племінну базу, матеріально зацікавити племінні господарства вирощувати високоякісний молодняк; сільськогосподарським товаровиробникам важливо знижувати собівартість кормів за рахунок збалансованого кормового раціону годівлі худоби, відновлення і розвитку власного кормовиробництва та створення і ефективного використання культурних пасовищ; на рівні держави необхідно розробити і впровадити напрями підтримки скотарства, що забезпечить сільськогосподарським виробникам ефективне виробництво, високу якість продукції і раціональні канали її реалізації[4].

Найбільш раціональними засобами виправлення кризової ситуації в галузі є розвиток інтеграційних зв'язків із переробними підприємствами; підвищення концентрації виробництва у великих промислових комплексах і кооперації дрібних товаровиробників для забезпечення високої якості продукції; залучення державної та міжнародної підтримки, створення стабільної нормативно-правової бази.

Список використаних джерел

1. Сільське господарство України за 2021 р.: статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 20.04.2023).
2. Денисенко М.П. Проблеми та перспективи розвитку м'ясного скотарства в Україні. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1912> (дата звернення 12.04.2023).
3. Азізов С. П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва. *Економіка АПК*. 2011. №4. С. 12-15.
4. Береговий В. К. Збільшення виробництва яловичини та телятини . Основний напрям вирішення продовольчої безпеки України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3782> (дата звернення 20.04.2023).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

*Волковський Микола Андрійович,
здобувач освіти*

*Донецький національний технічний університет
м. Луцьк*

*Науковий керівник: Панкова Панкова Марія Вікторівна., PhD з економіки,
доцент кафедри економіки підприємства
Донецький національний технічний університет
м. Луцьк*

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ СВІТУ

Протягом останніх років спостерігається підвищення значущості транснаціональних компаній (ТНК) в розвитку світової економіки й міжнародних економічних відносин. На даний час ТНК виступають в якості головної рушійної сили, яка визначає вигляд теперішнього та майбутнього світу.

За своєю суттю ТНК є компаніями з міжнародною сферою діяльності, головний офіс яких базується в певній країні світу (тобто це компанії однонаціональні за власністю). Мета цих компаній полягає в досягненні найкращих умов для ведення своєї справи, для чого здійснюється створення дочірніх компаній або відкриття філій в інших державах [1, с. 83].

Хоча наразі не має чіткого визначення терміну ТНК, існують певні критерії ООН, на підставі яких можна визначити приналежність певної корпорації до транснаціональних. До даних критеріїв відносять:

- кількість країн, в яких корпорація здійснює свою діяльність (має бути як мінімум від двох до шести);
- кількість країн, в яких розташовані виробничі потужності компанії;
- певний розмір капіталізації, якого досягла корпорація;
- мінімальна частка доходів або продажів корпорації від іноземних операцій має складати, як правило, 25%;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- щонайменше 25% голосуючих акцій знаходяться в трьох або більше країнах;

- склад вищого керівництва та персоналу корпорації характеризується інтернаціональністю [2, с. 3].

Потрібно зауважити, що будь-яке формулювання дефініції ТНК відбивається від зазначених критеріїв. Таким чином, у широкому розумінні ТНК є компанією, яка веде бізнес принаймні в одній країні, окрім країни свого походження, генерує принаймні 25% доходу за межами країни походження та має інтернаціональний склад основних фондів та трудових ресурсів.

ТНК дійсно мають важливе значення для розвитку сучасного світу, оскільки виступають одними із найбільших економічних інституцій світу. Так, деякі ТНК можуть мати бюджети, які перевищують бюджети малих країн. За приблизними розрахунками триста найбільших ТНК володіють або контролюють як мінімум 25% всіх виробничих активів світового ринку (приблизно 5 трил. доларів США) [3, с. 187].

Як наслідок, ТНК мають доволі багато позитивних аспектів для приймаючої країни та для країни базування, але й одночасно з цим є також негативні аспекти. До переваг ТНК можна віднести: (1) відкриття нових ринків та можливостей збуту, що є недоступними при роботі на внутрішньому ринку країни походження; (2) налагодження діяльності на ринках, де капітал може бути використаний найбільш ефективно, а заробітна плата має менший вплив на кінцевий результат, ніж у рідній країні; (3) зниження цін і підвищення купівельної спроможності споживачів у всьому світі за рахунок виробництва ТНК товарів тієї ж якості, але з меншими витратами; (4) прямі фінансові інвестиції в іноземні країни та зростання робочих місць у місцевій економіці; (5) використання переваг нижчих податкових ставок у країнах базування.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Якою не була б позитивна сторона ТНК, вони мають певні негативні наслідки, серед яких варто відзначити: виснаження ресурсної бази та негативний вплив на навколишнє середовище країни розміщення виробничих потужностей ТНК; зростання безробіття в країні походження та ускладнення пошуку нової роботи для громадян; монополізації ринку, що може призвести до зростання цін для споживачів, придушення конкуренції та гальмування інновацій; лобіювання інтересів окремих підприємців, занепад малого бізнесу та посилення залежності економіки приймаючої держави від країни, де знаходиться ТНК [4, с. 65-66].

Окрім того, у своїй діяльності ТНК можуть наражатися на ризики, пов'язані з різними країнами та регіонами, в яких вони працюють. Наприклад, може спостерігатись виникнення регуляторних та правових ризиків, політичної нестабільності, злочинності і насильства, культурних особливостей, коливання валютних курсів та інше.

Як висновок, можна сказати, що для віднесення корпорації до переліку транснаціональних необхідно є її відповідність певним вимогам, що визначені ООН. Наявні позитивні й негативні сторони ТНК, як для приймаючої держави, так для країни базування, мають враховуватись при прийнятті рішень щодо допуску тієї чи іншої ТНК на вітчизняні ринки.

Список використаних джерел

1. Опанасенко Л. О. Транснаціональні великі компанії у XXI сторіччі *Інноваційні ідеї в економічній науці: пошуки вирішення сучасних проблем* (2018): матеріали науково-практичної конференції, 19-20 квітня 2018 року Київ: Знання України, 2018. - с. 87-93.
2. Моторнюк У. І., Тербух М. І., Стасюк Н. Р. Транснаціоналізація як фактор розвитку світової економіки. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/105.pdf (дата звернення 04.05.2023)
3. Барвінченко О. О. Особливості розвитку транснаціональних корпорацій у США. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса* 2.14 (2022): с. 185-188
4. Булик О.Б. Роль ТНК в міжнародній інвестиційній діяльності. *Концептуальні засади менеджменту у сфері аграрного виробництва": теорія, методологія, практика (29-30 травня 2018 року)* : Матеріали Всеукр. науково-практ. Інтернет-конф. :, м. Львів, 23 трав. 2018 р. С. 62–66.

Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)
Яковенко Дмитро Валерійович,
військовослужбовець ЗСУ

ПРЯМІ ПРОДАЖІ ТА PR-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Прямий продаж – усне представлення товару в процесі безпосереднього спілкування з потенційними покупцями, що має на меті збут товару і встановлення довготривалих відносин з клієнтами. Прямим продажем може вважатися будь-який особистий контакт представників торгових фірм, що спонукає споживача до придбання товару. Такі комунікації зазвичай встановлюються на торгових презентаціях, ярмарках та виставках, спеціалізованих заходах.

Головною особливістю застосування даного способу виведення товару на ринок є зворотній зв'язок зі споживачами, можливість передачі значного обсягу інформації, а також індивідуальний підхід до кожного покупця, що істотно збільшує ймовірність укладення угоди, адже кваліфікований торговий представник завжди зможе підлаштуватися під свого клієнта, знайде чим його зацікавити і наведе беззаперечний аргумент на користь прийняття рішення щодо купівлі цього товару.

До недоліків методу прямого продажу слід віднести високу витратність заходів, на яких безпосередньо презентується товар. Крім того, такий засіб просування товару ефективно працює за умови ексклюзивності товару, що продається. Якщо такий чи подібний продукт широко вживається у роздрібній торгівлі, то доцільність прямого продажу втрачається [1, с. 6–7].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Пропаганда (PR, паблісіті) – комплекс дій некомерційного характеру, спрямованих на популяризацію будь-якого суб'єкта економічних відносин шляхом поширення щодо нього важливих відомостей через засоби масової інформації або інші види зв'язків із громадськістю. Пропагандистська діяльність здійснюється за допомогою публічних виступів; участі у таких суспільних заходах, як прес-конференції, вебінари, семінари, конкурси, розміщення прес-релізів у новинах, періодичних публікацій у пресі, спонсорська підтримка соціальних проектів, використання засобів знаково-символічної атрибутики тощо.

Відмінною рисою абсолютної більшості пропагандистських заходів є високий ступінь своєчасності та правдоподібності, масштабність кола впливу; розмаїття форм відтворення повідомлення дозволяє представити його з найвигіднішої сторони. Разом з тим, на відміну від інформації, що виходить власне від виробника, PR сприймається громадськістю більш об'єктивно, створюючи враження «незалежної думки». Проте, ефект від такого методу просування нового товару може бути непередбачуваним і не виправдати очікуваних результатів. По-перше, це пов'язано з тим, що пропаганда проводиться опосередковано, тому контроль з боку фірми, що надає інформацію, слабшає. Це може призвести до перекручування, спотворення даних, акцентування на другорядних, неістотних аспектах та ігнорування вагомих. Існує загроза, що важлива інформація взагалі буде вилучена з програми. До того ж, будь-які агітаційні промови сьогодні сприймаються різко негативно. Усе це може обернутися для організації суттєвими неприємностями.

Стимулювання збуту – засоби і прийоми, що застосовуються до товару впродовж усього його життєвого циклу стосовно трьох учасників ринку (споживача, контрагента, продавця), для збільшення обсягів збуту, а також для розширення клієнтської бази. Концепція даного способу виведення товару на

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

ринок полягає у тому, щоб завдяки специфічній інформації сформувавши покупців певних категорій психологічну готовність погодитися на пропозицію продавця придбати його товар і, в кінцевому рахунку, примножити доходи підприємства. Інструментами методу стимулювання збуту можуть слугувати акції, знижки, різноманітні програми лояльності (накопичувальні, дисконтні картки, бонусні програми), конкурси, ігри, розіграші, лотереї, майстер-класи, подарунки, сувеніри, зразки, презентації, дегустації, безкоштовні сервісні послуги, тощо. Головною відмінністю стимулювання збуту від інших методів просування продукту є його націленість на заохочення купівлі товару, що дає високу ймовірність отримання відповідної реакції споживача.

Серед основних переваг також можна виокремити отримання швидких дієвих результатів, забезпечення багаторазових покупок, охоплення усіх сегментів споживачів і можливість застосування в усіх видах підприємницької діяльності. Поряд з цим, така політика виробника схиляє покупців до думки, що фірма піклується про своїх клієнтів, дарує їм гарний настрій, створює дружельобну атмосферу і таким чином формує позитивний імідж компанії. Як правило, стимулювання збуту носить короткочасний та епізодичний характер. У зв'язку з цим, із закінченням терміну дії стимулюючих засобів, обсяг продажу різко падає, а якщо такі заходи використовувати занадто часто, то їх ефективність помітно знижується. Крім того, варто враховувати той чинник, що існує частка споживачів зі стійкими вподобаннями, яких не цікавлять пропозиції такого гатунку [2, с. 10–11].

Маркетингове середовище фірми (організації) або середовище, в межах якої здійснюється маркетинг – це сукупність чинників, що впливають на організацію і впливають на управлінські можливості її служби маркетингу. Фірми-продуценти в більшості випадків є інтеграторами системи маркетингових взаємодій з найближчими ринковими партнерами і мають враховувати вплив

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

комплексу чинників маркетингового середовища, вирішуючи ринкові задачі різної масштабності та тривалості. Розрізняють такі чинники маркетингового середовища: контрольовані, або внутрішні (ендогенні), і неконтрольовані або зовнішні (екзогенні). Контрольовані чинники в свою чергу поділяють на чинники, керовані вищим керівництвом фірми і ті, які керуються службою маркетингу.

До чинників, контрольованих вищим керівництвом фірми відносять:

- розробку загальних цілей і корпоративної культури;
- визначення області діяльності фірми;
- оцінку ролі маркетингу в досягненні загальних цілей.

Розробка загальних цілей і корпоративної культури – один з основних контрольованих чинників маркетингу, який дозволяє встановити взаємозв'язок між системою цінностей фірми та системою її цілей.

Керівництво фірми визначає ті ціннісні орієнтири, які об'єднують всіх співробітників даного підприємства, а також принципи його взаємовідносин з ринковими партнерами та основні напрями (сфери) діяльності. Поняття «сфера діяльності» включає загальний перелік товарів і послуг, які може надавати фірма, характеристику функцій, які визначають стан компанії, а також ті дії, до яких вона планує вдатися.

Керівництво також визначає роль маркетингу, відзначаючи або його важливість, або другорядність, підлеглість іншим видам діяльності фірми. Після встановлення цілей вищим керівництвом, служба маркетингу розробляє власну систему контрольованих факторів, до яких належить: вибір цільових ринків, визначення цілей маркетингу і типу його організаційної структури; постановка контролю маркетингової діяльності.

Список використаних джерел

1. Batra R., Myers J., Aaker D. Advertising management. New–York : Pearson Education, 2009. 482 p.
2. Aaker D. Aaker on Branding : 20 Principles That Drive Success. New–York : Morgan James Publishing, 2014. 208 p.

Масло Андрій Ігорович

к.е.н., докторант

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ

У сучасних умовах глобалізація має відчутний ефект на всі сфери господарської діяльності учасників міжнародних та національних товарних ринків. Цінова нестабільність є наслідком тривалих трансформацій економічних умов функціонування ринкових систем.

Враховуючи це, виникає актуальність у пошуку та ефективному застосуванні нових ефективних інструментів задля подолання цінових перекосів на різних товарних і фінансових ринках. З цією метою, вже досить тривалий час використовуються товарні та фінансові деривативні контракти на організованих товарних ринках і ринках капіталу.

Організована форма торгівлі має свої особливості, адже вона може бути забезпечена через біржові майданчики на глобальному рівні. Сучасні технології біржової торгівлі сприяють залученню у процеси ціноутворення та управління ціновими ризиками учасників із різноманітних куточків світу.

Враховуючи те, що господарська діяльність вітчизняних учасників зазнає не тільки глобальних економічних ризиків, а й потерпає від російської військової агресії, пошук альтернативних напрямів та інструментів для управління ціновими ризиками має відбуватись також за рахунок використання потенційних можливостей провідних міжнародних організованих товарних ринків.

Вітчизняна практика формування та функціонування організованих товарних ринків має свої особливості та, в останній час, зазнала кардинальних

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

трансформаційних змін щодо посилення вимог до законодавчого регулювання. В Україні з 2021 року основним законодавчим актом, який забезпечує регулювання функціонування організованих товарних ринків є Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»[1].

Функціонування вітчизняних організованих товарних ринків представлено діяльністю різних видів біржових майданчиків, які повинні відповідати встановленим вимогам, значно підвищеним із введенням в дію вище вказаного закону. Такі дії з боку держави сприяють посиленню конкуренції серед організаторів біржової торгівлі. Як наслідок, після прийняття нового закону на організованому товарному ринку України ліцензії товарних бірж отримали лише два учасника – Українська універсальна біржа та Українська енергетична біржа. Тоді як, до цього на організованому товарному ринку було зареєстровано понад п'ятсот товарних бірж, що свідчило про низький рівень його розвитку і обслуговування. Водночас, у світі основною тенденцією на міжнародних організованих товарних ринках є універсалізація товарних бірж та їх об'єднання з метою розширення впливу на різні географічні куточки, що забезпечує формування біржових альянсів та посилює їх конкурентні переваги.

В Україні сьогодні ще залишається багато проблем, які необхідно буде розв'язувати організаторам торгів задля того, щоб прискорити інтеграцію у міжнародний економічний простір. Першим за все, виникає необхідність у створенні прозорих умов для гарантування притоку міжнародного інвестиційного капіталу. Водночас, консолідація вітчизняних товарних бірж з міжнародними біржовими майданчиками сприятиме прискоренню впровадження інноваційних технологій торгівлі та розширенню кола учасників біржової торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 18.05.2023р.).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Заходим Марина Володимирівна

к.е.н.,

*доцент Закладу вищої освіти «Подільський
державний університет»*

(Україна)

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проблема забезпечення продовольчої безпеки та продовольчої незалежності завжди була і залишається актуальною і на сучасному етапі розвитку національної економіки. В усі історичні часи виробництво продуктів харчування залишається для людства важливою і життєвою проблемою світового масштабу. Рівень забезпечення населення продовольством розглядається як найважливіший чинник і визначальний критерій рівня соціального життя будь-якої країни, життєздатності її економічної структури і державного устрою.

Задовольняти внутрішні потреби сільськогосподарською продукцією Україна спроможна завдяки власному виробництву. За умов стабілізації та зростання виробництва вона має всі реальні можливості стати великим експортером сільськогосподарської продукції. Важливу роль і місце сільського господарства в економіці України визначають наступні фактори:

– агропромислове виробництво належить до найголовніших сфер, що забезпечують обсяги внутрішнього валового продукту. Загальновідомо, що за нормальних умов господарювання 1% росту виробництва сільськогосподарської продукції забезпечує 3-4% зростання ВВП;

– нарощування експортних можливостей агропромислового виробництва є гарантією швидкого і надійного дефіциту торговельного і платіжного балансу країни;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

– сільське господарство визначає розвиток переробних галузей, де швидко здійснюється обіг коштів, що напряму впливає на нагромадження та інвестиційний процес;

– забезпечення стабільного розвитку власного агропромислового виробництва слід вважати надійною запорукою продовольчої та в цілому економічної незалежності;

– від всебічного розвитку агропромислового комплексу значною мірою залежить зростання життєвого рівня всього населення [1].

Кількісна оцінка продовольчої безпеки України може бути проведена за допомогою двох груп показників:

1) рівня і динаміки споживання основних продуктів харчування з урахуванням їх диференціації за різними групами населення;

2) рівня самозабезпечення країни продовольством, в тому числі у розрізі основних продуктів харчування.

До складу обох груп показників входять фактичні і нормативні (критеріальні) показники. Перші за своєю природою є «граничними», тобто мінімально (максимально) допустимими значеннями зазначених показників і в якості порогових необхідно використовувати медичні норми [4], науково обґрунтовані соціальні нормативи, раніше досягнуті обсяги споживання тощо. При оцінці самозабезпечення країни продовольством, як критерій продовольчої незалежності, в світовій практиці використовується рівень поставок імпортного продовольства в розмірі 30% від загальних обсягів його споживання в країні, оскільки за інших рівних умов перевищення зазначеного рівня породжує стратегічну залежність від інших держав.

Поняття продовольчої безпеки, на наш погляд, повинно розглядатися не окремо з різних аспектів, а комплексно, включаючи всі три складові стану продовольчої безпеки: економічну, соціальну та екологічну. Такий підхід

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

наголошує на цілісності системи продовольчої безпеки та акцентує однакову увагу усім трьом складовим стану продовольчої безпеки (рис. 1).

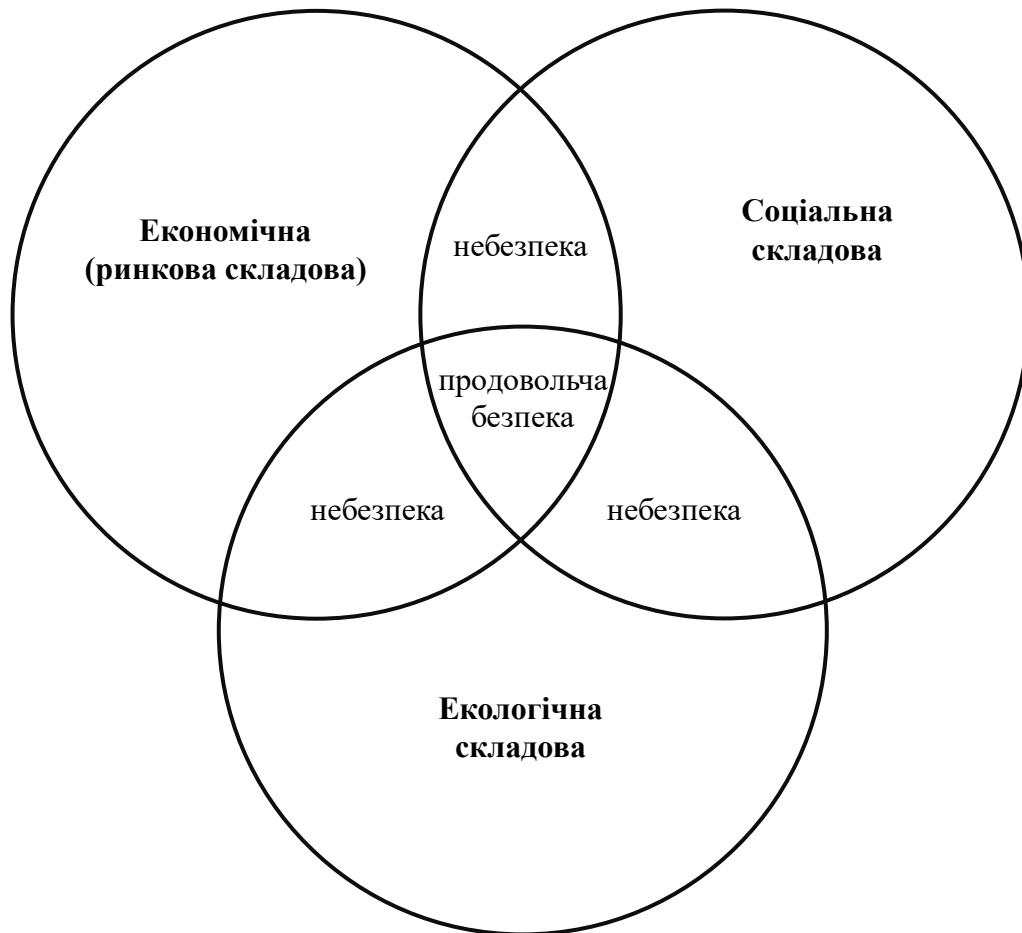

Рис. 1. Комплексний підхід до поняття продовольчої безпеки

За економічною (ринковою) складовою стану продовольчої безпеки увага акцентується на спроможності ринку надати пропозицію достатньої кількості та асортименту якісних продуктів харчування, необхідних для забезпечення життєдіяльності населення в будь-який момент часу. Для даної складової стану продовольчої безпеки характерна достатня кількість та асортимент наявного на

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

ринку продовольства. Значний вплив на наявність достатньої кількості та асортименту продовольства на ринку здійснює рівень розвитку та збалансованість агропромислового комплексу. Як підтвердження важливості врахування даного аспекту, вчений Березін О.В. зазначає, що основою аграрного ринку є виробництво національними товаровиробниками достатньої кількості сільськогосподарської продукції, яке і є підґрунтям формування продовольчої безпеки [2]. Тобто, економічна (ринкова) складова стану продовольчої безпеки є важливим підґрунтям національної безпеки країни, оскільки на ринках повинна існувати пропозиція достатньої кількості та асортимент якісних продуктів харчування в будь-який момент часу.

Сучасний ринок продуктів на даний момент пропонує широкий спектр продовольства вітчизняного та імпортного виробництва, але не всі категорії населення спроможні його придбати. Для прикладу, пенсіонери, безробітні та інші незахищені соціальні групи населення не володіють необхідними економічними ресурсами для забезпечення достатнього та якісного харчування з метою здійснення активної життєдіяльності. Ситуація, яка склалася, зумовлює відокремлення даної проблеми в окрему соціальну складову, в центрі якої лежить спроможність населення придбати необхідне продовольство для всіх соціальних груп з метою забезпечення раціональних норм харчування за звичайних умов та в разі надзвичайних обставин на мінімальному рівні.

Науковці-дослідники Конвей Г. і Барбера Е. висловили наступне твердження відносно країн, які розвиваються: продовольча безпека визначена як постійне гарантування доступу населення до необхідної кількості продовольства для підтримки активного і здорового життя, стає небезпечною в країнах, які розвиваються швидше через нестачу купівельної спроможності споживачів, ніж через нестійкість продовольчої безпеки [3].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Сутність екологічної складової продовольчої безпеки полягає в забезпеченості високої якості продовольства, тобто у нешкідливості продуктів харчування для населення (відсутності генно-модифікованих організмів, заборонених хімічних речовин). Низька якість продуктів харчування населення негативно позначилася на демографічній ситуації в Україні – зросла смертність населення та зменшилась народжуваність. З початку 90-х років Україна ввійшла в смугу депопуляції, яка триває і до тепер [4]. Екологічна складова продовольчої безпеки полягає в забезпеченості високоякісною продукцією як однією з головних складових суспільного добробуту населення. Якість продовольства впливає не лише на фізичний стан людини, але й на психологічний стан населення [5]. Тому дана складова є досить важливою для дослідження стану продовольчої безпеки.

Продовольча безпека за соціальною складовою полягає у дослідженні рівня фізичної та економічної доступності основних груп продуктів харчування, рівня споживання у відповідності до мінімальних та рекомендованих раціональних норм харчування, що дасть можливість визначити, наскільки спожиті раціони продукції відповідають нормам. Крім того, для дослідження економічної доступності продуктів харчування необхідно дослідити доступність споживчого попиту та частку витрат на продукти харчування у структурі сукупних витрат домогосподарств відносно вітчизняних та міжнародних порогових значень.

Отже, комплексний підхід наголошує на цілісності системи продовольчої безпеки та акцентує однакову увагу усім трьом складовим стану продовольчої безпеки.

Список літератури

1. Хорунжий М.Й. Аграрна політика: навч. пос. К.: КНЕУ, 1998. 240 с.
2. Березін, О. В. Взаємозв'язок соціально-економічної та продовольчої безпеки у формуванні відносин підприємств АПК. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 107.
3. Conway R., Barbier B. (1990). After the Green Revolution Sustainable Agriculture for Development. EL. P. 6.
4. Курченко О.Б. Українське село: демографічна криза. Національна безпека: український вимір: зокв. наук. зб. К., 2009. Вип. 6. С. 42-57.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

5. Заходим М.В. Продовольча безпека у ракурсі національного та глобального виміру. 36. тез Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. науковців та здобувачів вищої освіти «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності». (Кам'янець-Подільський, 25 листопада 2021 року). Кам'янець-Подільський, ПДАТУ, 2021. С. 45-48.

Карнаушенко Алла Сергіївна
к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)

**ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ В ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Впровадження технологічних інновацій стає ключовим фактором для економічного зростання та стійкого розвитку суб'єктів господарювання в сучасному світі. Технологічні інновації дозволяють підприємствам впроваджувати нові методи, процеси та рішення, що покращують продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність їхньої господарської діяльності.

Одним з головних аргументів для впровадження технологічних інновацій є економічна вигода. Вдосконалення технологічних процесів, використання новітнього обладнання та програмного забезпечення може призвести до зниження виробничих витрат, оптимізації ресурсів та підвищення продуктивності праці. Це сприяє збільшенню прибутків, покращенню фінансових показників та зміцненню фінансової стійкості підприємств.

Крім того, впровадження технологічних інновацій дозволяє суб'єктам господарювання зайняти конкурентну позицію на ринку. Швидкі зміни технологій та зростаючі вимоги споживачів створюють потребу в постійному удосконаленні та інноваціях. Підприємства, які успішно впроваджують нові

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

технології, мають перевагу перед конкурентами, привертаючи більше клієнтів та забезпечуючи задоволення їхніх потреб. Таке позиціонування дозволяє зміцнити своє становище на ринку, збільшити свою частку ринку та підвищити вартість бренду.

Впровадження технологічних інновацій також сприяє підвищенню якості продукції та послуг. Використання новітніх технологій дозволяє підвищити стандарти виробництва, удосконалити контроль якості та забезпечити відповідність продукції найвищим стандартам. Це сприяє задоволенню клієнтів, збільшенню їхньої лояльності та створенню позитивного іміджу компанії.

Крім того, впровадження технологічних інновацій в господарську діяльність суб'єктів господарювання сприяє розвитку інноваційної культури в організації. Впровадження нових технологій вимагає активного пошуку, вивчення та впровадження інноваційних рішень. Цей процес сприяє розвитку командної роботи, творчого мислення та постійного самовдосконалення співробітників. Крім того, взаємодія зі спеціалістами інших компаній, які беруть участь у міжнародних конференціях та форумах, дає можливість обмінюватися досвідом, навчатися новим підходам та розширювати свої професійні зв'язки.

Отже, впровадження технологічних інновацій в господарську діяльність суб'єктів господарювання є ключовим фактором для досягнення успіху і стійкого розвитку. Це дозволяє забезпечити економічну вигоду, зайняти конкурентну позицію на ринку, покращити якість продукції та послуг, розвивати інноваційну культуру та сприяти зміцненню позицій компанії у глобальному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Іванова О. Роль технологічних інновацій у розвитку підприємства. *Економіка та підприємництво*, 2018, 3(15).
2. Голуб В., Жукова І., Коваль А. Економічне обґрунтування впровадження технологічних інновацій в діяльність підприємства. *Бізнес Інформ*, 2019, 4(1).
3. Глушко О. Фінансове обґрунтування впровадження технологічних інновацій у господарську діяльність підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 2017, (199), с. 35-38.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

4. Дем'яненко І. Стратегічне планування впровадження технологічних інновацій у господарську діяльність підприємств. *Економічний часопис-XXI*, 2017, 166(9-10), с. 87-91.

Савченко В.М.
к.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)
Гавриленко К.О.
викладач II категорії,
спеціальних дисциплін та менеджменту,
Кропивницький будівельний фаховий коледж
(Україна)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

При розробці стратегії підприємства управлінський апарат дедалі менше орієнтується на дані бухгалтерської звітності [2]. Сучасна інформаційна система бухгалтерського обліку не забезпечує користувачів достовірною інформацією (знижується її корисність при прийнятті управлінських рішень, розробці стратегії тощо). Ефективне ж функціонування підприємства потребує адекватного стратегічного управління, яке у свою чергу, потребує інформаційного забезпечення, яке формується у системі бухгалтерського обліку і альтернативного джерела комплексної та системно організованої економічної інформації на сьогодні не існує.

Існуюча на сьогодні бухгалтерська інформаційна система відповідає капіталістичній суспільно-економічній формації, але в умовах формування Суспільства 5.0. стає недостатньою. У свій час поява і поширення методології та методики подвійного запису і бухгалтерських рахунків дозволило забезпечити ефективні для свого часу можливості відображення економічних

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

процесів та забезпечення інформацією користувачів, у тому числі і з метою стратегічного управління. Саме наявність якісного і своєчасного інформаційного забезпечення дозволило управлінському персоналу приймати оптимальні управлінські рішення, у тому числі і стратегічні. Так, початок Промислової революції (1780-1851 рр.), крім розвитку промислової та металургійної галузей, обумовлений забезпеченням управлінського персоналу адекватним інформаційним забезпеченням, яке формувалося у системі бухгалтерського обліку. Так, саме у цей час набув поширення подвійний бухгалтерський запис, масове використання якого дозволило суттєво підвищити якість інформації, яка формувалась у обліковій інформаційній системі. Це дало можливість управлінському персоналу приймати адекватні управлінські рішення, здійснювати оптимальне стратегічне управління. Це обумовило економічне зростання як окремих підприємств, так і економіки в цілому[1].

Поява і розвиток бухгалтерської інформаційної системи відбувалося під впливом економічних відносин, що постійно ускладнювалися. Але й розвиток економічних відносин, у свою чергу, був обумовлений розвитком системи бухгалтерського обліку (підвищення якості інформаційного забезпечення). Так, існує концепція (теза Зомбарта): не еволюція обліку обумовлена розвитком суспільно-виробничих відносин, а саме бухгалтерський облік є фактором формування суспільства.

Відповідно до сучасних реалій формування Суспільства 5.0. виникає об'єктивна необхідність розширення кола облікових задач та розвитку управлінської орієнтації обліку, зокрема з метою задоволення інформаційних запитів стратегічного управління. Якщо економічні показники знаходять своє відображення у фінансовій звітності, то показники екологічної та соціальної діяльності їй не відображаються. Крім того, інформація, що наведена у фінансовій звітності суб'єкта господарювання, формується у системі

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

бухгалтерського обліку, розвиток теорії якого не відповідає темпам і тенденціям розвитку суміжних наукових галузей, що є перешкодою для відповідності викликам Суспільства 5.0.

Інформація, що формується у системі бухгалтерського обліку цінна настільки наскільки вона може полегшити досягнення практичних цілей користувачів облікової інформації. Так, Каннінг (J.V. Canning) ще у 1929 р. зазначав щодо необхідності підвищення корисності облікових даних для користувачів [3]. На законодавчому рівні зміна напряму бухгалтерських наукових досліджень від моделей оцінки активів до «корисності при прийнятті рішень» на підставі фінансової звітності була прописана у 1966 році у Положеннях про базову теорію бухгалтерського обліку (A Statement of Basic Accounting Theory, ASOBAT) [4].

Цільова спрямованість стратегічного обліку полягає у забезпеченні управління фінансовою та нефінансовою інформацією щодо стану розвитку суб'єкту господарювання, його потенціалу, конкурентоспроможності, перспективах подальшого розвитку, конкурентному становищі тощо. У теорії та на практиці розвиток стратегічний облік поділяють за такими напрямками: стратегічний облік ресурсного потенціалу та стратегічний облік зовнішнього та внутрішнього середовища. Стратегічний облік спрямовується на формування стратегічної звітності, яка доповнює фінансову, що пов'язано з необхідністю доповнення інформації фінансової звітності інформацією щодо соціальні та екологічні складові. Саме стратегічна звітність забезпечує можливість оцінки конкурентної позиції на ринку, а також оцінку ризиків та запобігання негативних наслідків. Стратегічна звітність має забезпечити інвесторів інформацією щодо оцінки бізнесу, визначення перспектив розвитку суб'єкту господарювання, динаміки вартості бізнесу і перспектив її зростання.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Стратегічний облік має на меті забезпечення адаптивності бізнесу в умовах мінливого зовнішнього середовища та посилення конкуренції. Включення до стратегічної звітності нефінансової інформації щодо екологічної та соціальної діяльності уможливорює контроль реалізації стратегічних цілей та сприяє забезпечення тенденцій сталого розвитку суб'єктів господарювання.

Отже, стратегічна звітність суб'єктів господарювання має формуватися відповідно до бізнес моделей та стратегічних цілей. Умови ведення бізнесу кожним суб'єктом господарювання є індивідуальними, відповідно формат стратегічної звітності має розроблятися адресно для конкретних суб'єктів господарювання. Проте є доцільним визначити типові бізнес моделі та особливості зовнішнього середовища за регіональним та галузевим аспектами та розробити моделі формування стратегічної звітності.

Необхідною є розробка варіативних моделей формату стратегічної звітності для аграрних підприємств з врахуванням галузевої специфіки, спеціалізації, розміру та регіональних особливостей. Також при розробці формату стратегічної звітності доцільним є наведення інформації щодо стану та розвитку інноваційного та інтелектуального потенціалу бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко Л.В., Юрченко О.В. Нефінансова (соціальна) звітність підприємств та цілі сталого розвитку. Advances in Technology and Science. Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany 2021. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=6RUIEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA62&ots=_yDWBbEu-Y&sig=WU85eNQ0brTXF6y_9s2Gb5UKyBA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (датазвернення: 17.03.2023).
2. Baruch L. The end of accounting and the path forward for investors and managers. Baruch. Lev, Feng Gu. – New Jersey. USA: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken. 2016. P. 260.
3. Canning J. B. Economics of Accountancy: A Critical Analysis of Accounting theory / J. B. Canning. – New York: the Ronald Press Company. 1929. – 367 p.
4. American Accounting Association. Committee to Prepare a Statement of Basic Accounting Theory. A Statement of Basic Accounting Theory (ASOBAT). Sarasota, Fla.: American Accounting Association. 1966. 100 p.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Нісфоян Сергій Сергійович
к.е.н. доц.

Кулібаба Євгеній Олександрович,
магістр, гр. ЕП 22М-1,4

Грибанов Родіон Владиславович
магістр, гр. ЕП 22М-1,4

Центральноукраїнський національний технічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Будь-який виробничий процес може бути здійснений лише за допомогою конкретних машин і обладнання, розташованих у певних приміщеннях. Матеріальною основою цього процесу є перш за все засоби праці, елементи, що характеризують рівень технологічного та економічного розвитку суспільства і необхідні для виробництва, розподілу та надання послуг. Усі засоби праці, які використовуються на підприємствах, набувають економічної форми основних засобів виробництва. Основні фонди є однією з найважливіших частин і засобів виробництва.

Згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» застосовують укрупнену групову класифікацію, згідно якої основні фонди підприємства поділяються на чотири групи [1].

Основні виробничі фонди на сучасному етапі розвитку економіки складають основну частину матеріально-технологічної бази всіх галузей, особливо промисловості. Важливу роль у розвитку підприємств відіграє ефективність використання основних фондів:

– є можливість для прискорення переорієнтації підприємств на виробництво нової продукції, що користується високим попитом у споживачів;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

– зростають темпи росту продуктивності праці, підвищення якості промислової продукції;

– зростає економічний потенціал і виробничі потужності галузей, підвищується рівень технології виробництва та інші показники.

Хоча існують різні сучасні підходи до оцінки ефективності використання основних фондів, для більш ретельного аналізу та оцінки ефективності використання виробничих фондів використовується наступна система показників, яку можна поділити на категорії:

- показники відновлення та ефективності стану основних фондів;
- показники ефективності використання основних фондів.

З метою підвищення використання основних фондів і досягнення бажаного результату в роботі підприємства доцільно розробити спеціальні засоби поліпшення використання основних засобів, що дозволять використовувати оперативні резерви підвищення їх ефективності, а також визначити ключові фактори для підвищення продуктивності [2].

Загалом всі резерви для поліпшення використання основних фондів підприємства можна розділити на такі групи:

1. Покращення організації та управління виробництвом, а саме: прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів; впровадження наукової організації праці та виробництва; поліпшення матеріально-технічне постачання; оптимізація управління виробництвом на основі сучасних комп'ютерних технологій; розроблення матеріального стимулювання робітників, з метою підвищення ефективності виробництва.

2. Підвищення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок: ліквідації обладнання яку не задіяне у виробництві (лізинг, оренда, продаж тощо), зниження часу проведення ремонтів обладнання, скорочення простою устаткування.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

3. Технічне вдосконалення засобів праці, за рахунок: технічного переозброєння, заміни застарілої техніки, модернізації устаткування, механізації допоміжного та обслуговуючого виробництва.

Одна з основних ознак підвищення рівня ефективності використання основних фондів підприємства є збільшення обсягів виробництва. У свою чергу, обсяг виробництва з наявним і незмінним обладнанням залежить від повного використання потужності обладнання та ефективного використання фонду робочого часу.

Для більш ефективного використання основних фондів потрібно не тільки перевірити їх технічний стан, а також необхідно залучити фахівців для проведення їх комплексного ремонту, вивчення ринків продукції, залучити фахівців відділу маркетингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»» від 24.12.02 // Збірник систематизованого законодавства. – Випуск 1. – січень – 2003.
2. Мацибора В.І. Економіка підприємства :навч. посіб. для вузів / В.І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Мацибора. – К. :Каравела, 2008. – 312 с.
3. Череп А. В.Ефективність використання основних фондів підприємства [Текст] / А. В. Череп, А. А. Клименко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2009. - № 6. - С. 212-215.
4. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення [Текст] / І. О. Чорна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2009. - № 2. - С. 212-216.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

*Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Яблонський Іван Анатолійович,
слухач курсів MBA (Master of Business Administration),
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВІДДІЛОМ У РОЗРІЗІ РОБОТИЗАЦІЇ ЗВАРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Після придбання обладнання для інвестиційного проекту та його впровадження виникають проблеми, вирішення яких ніхто не планував. А саме, як показала практика, під час впровадження або після його закінчення виникає зміна конструкторської документації (далі – КД) на вузли та деталі, під які планувалась роботизація зварювальних процесів. Це тягне за собою глобальні внесення змін до КД технологічного оснащення, його строків, визначення виконавця та місця його виготовлення. Особливо гостро ця проблема відчувається, коли ми працюємо з фірмою-інтегратором, у якої, згідно нашого технічного завдання та підписаної специфікації в договорі поставки, все добре та правильно.

У інтегратора є терміни встановлення обладнання і він прагне їх виконати, особливо, коли вже все оснащення виготовлене і чекає на впровадження. Ця інформація про зміну КД заводиться у глухий кут як інтегратора, так і керівника, який впроваджує інноваційний проект. Юридично, до інтегратора немає жодних претензій, він виконує свої зобов'язання, але проект заблоковано.

Розберемо цю ситуацію конкретніше. У нас немає нового оснащення та керуючих програм для маніпулятора, за якими має виконуватись зварювання в новому оснащенні.

Розкладаємо проблему по двох основних напрямках:

1. Відсутність можливості швидкого створення та редагування керуючих програм.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

2. Відсутність можливості швидкого проектування та виготовлення нового оснащення.

Пропозиція виходу з вищенаведеної ситуації. Для виконання обов'язків, згідно своєї посадової інструкції щодо впровадження прогресивних технологій зварювання та нового зварювального обладнання для покращення технічного рівня виробництва, до структури головного зварювальника варто ввести певні зміни. Для вирішення цих двох проблемних напрямів та отримання керованого інноваційного проекту пропонується до відділу головного зварювальника ввести вакансії інженера-технолога та інженера-конструктора.

Вирішення проблеми № 1. Прямим обов'язком інженера-технолога згідно посадової інструкції буде створення керуючих програм для роботизованих комплексів на базі маніпуляторів фірми Fanuc. Такий спеціаліст має пройти повний курс навчання в офіційному представництві японської компанії, а саме ООО «Фанук-Україна». Після проходження навчання спеціаліст має без сторонньої допомоги виконувати всі дії з маніпулятором для зварювання фірми Fanuc, а саме: встановлення з нуля, налагодження керуючих програм з пульта керування, налагодження вильоту зварювального пальника відносно нульової точки, виведення зварювального пальника після зіткнення з оснащенням чи деталлю, налагодження подачі зварювального дроту, налагодження параметрів зварювання через веб-інтерфейс або з панелі керування зварювального апарату, заміну елементів живлення, створення та редагування управляючих програм з пульта керування чи спеціального програмного забезпечення та інше.

Для отримання максимального ефекту від роботизації зварювання та зменшення часу, що витрачається для створення управляючої програми з пульта керування маніпулятором, пропонується придбати програмне забезпечення для попереднього програмування. Програмне забезпечення FANUC ROBOGUID використовується для тривимірної інтелектуальної симуляції як рухів робота, так

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

і виконання певних команд. Для зменшення часу на створення тривимірних деталей їх можна імпортувати з інших САПР. Велика бібліотека програмного забезпечення для симуляції дозволяє виконувати широкий спектр дій.

Отже, завдяки FANUC ROBOGUID інженер-технолог буде мати можливість швидко змоделювати дільницю та підібрати необхідного робота, розрахувати час циклу виконання зварювання, продивитись та підтвердити траєкторії руху при переміщенні робота. Програма FANUC ROBOGUID має інтуїтивно-зрозумілий інтерфейс що значно впливає на строк навчання роботи в ній.

Отже, при застосуванні даного програмного забезпечення ми матимемо можливість покращувати, налагоджувати існуючі та створювати нові керуючі програми без зупинки робота у виробництві та з нульовим ризиком простою.

Використовуючи таку програму інженер-технолог буде мати можливість знайти всі помилки які були допущені в процесі створення моделей деталей, вузлів, оснащення та взагалі не витрачаючи коштів зрозуміти: чи можливо в принципі виконувати зварювання даного вузла чи ні.

Вирішення проблеми № 2. Відповідно до сьогоднішніх викликів виробництва інженер-конструктор з проектування оснащення для роботизації зварювання повинен дуже швидко реагувати на проблему, яка виникає на робочому місці при впровадженні. Щоб відповідати таким вимогам, спеціаліст повинен пройти навчання через учбовий центр основам та принципам проектування оснащення для роботів, системам проектування та інше.

Головне, на що варто звернути увагу, що з розвитком роботизованого зварювання оснащення дуже змінилось, необхідність у спеціалізованому оснащенні з застосуванням незграбних та масивних затисків відпала, на даний момент застосовуються універсальні, легкі, швидко-затискні системи з застосуванням магнітів, тисків, ручних, пневматичних, гідравлічних та електричних затисків для фіксації деталей.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Інженер-конструктор з проектування оснащення для роботизованого зварювання повинен пройти навчання також пройти навчання повний курс навчання в офіційному представництві японської компанії – ООО «Фанук-Україна». Після проходження навчання спеціаліст має без сторонньої допомоги в програмі FANUC ROBOGUID створювати та імпортувати тривимірні моделі деталей та вузлів для формування роботизованого комплексу та його оснащення.

6. Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

*Міхєєва Аліна Віталіївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Пантелеймоненко Андрій Олексійович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ

Управління бюджетним дефіцитом є однією з найважливіших задач для будь-якої країни. Бюджетний дефіцит виникає, коли витрати держави перевищують її доходи. Це може призвести до збільшення боргу держави, інфляції та інших негативних наслідків.

В умовах глобалізації та зростаючих потребах населення, управління бюджетним дефіцитом стає надзвичайно важливим завданням для будь-якої країни. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом може бути корисним для розроблення ефективних стратегій зменшення бюджетного дефіциту в Україні. Практика доводить, що управління бюджетним дефіцитом повинно бути грамотним і вчасним. В умовах же економічного розвитку роль держави має зменшуватись, а рівень бюджетного дефіциту – знижуватися.

Основні методи управління бюджетним дефіцитом, які використовуються в світі, включають зменшення витрат держави, збільшення доходів, приватизацію державного майна та залучення інвестицій.

Усі бюджетні операції можна поділити на дві групи:

- операції, які визначають розмір дефіциту, що впливають на нього.
- операції, які фінансують (покривають) дефіцит.

Зменшення витрат держави є одним з найпоширеніших методів управління бюджетним дефіцитом. Країни зменшують витрати шляхом:

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- скорочення кількості державних службовців,
- зменшення соціальних виплат,
- зменшення витрат на оборону та інші заходи.

Видатки бюджету поділено на дві групи: обов'язкові і дискреційні. Окремо залишаються видатки, пов'язані з бюджетним відшкодуванням і сплатою процентів за державним боргом.

Дискреційні видатки поділено на три категорії:

- оборона,
- міжнародна діяльність,
- внутрішні видатки.

Основне завдання запроваджених бюджетних правил — забезпечити більш жорстку дисципліну для вирішення проблем дефіциту. На практиці США отримали підтвердження ефективності запровадженого механізму, але це виявилось дійсним лише для умов зростання економіки.

В ЄС Маастрихтський договір затвердив два критерії, які безпосередньо стосуються стану державних фінансів: по-перше, державний борг має не перевищувати 60 % ВВП; по-друге, бюджетний дефіцит не може бути вищим за 3 % ВВП.

Ідеального рішення «надходження - витрати – дефіцит» немає ніде у світі. Навіть у найрозвиненіших країнах - це перманентний діалектичний політико - економічний процес[3].

США та країни ЄС зіткнулися з великим дефіцитом бюджету у 2020 році через економічні наслідки пандемії COVID-19. Уряди вжили різноманітних заходів, таких як пакети стимулів та податкові пільги, щоб пом'якшити наслідки для окремих осіб та підприємств. Деякі країни, такі як Німеччина та Нідерланди, вже оголосили про плани розпочати скорочення свого дефіциту найближчими роками, тоді як інші, такі як США, все ще обговорюють відповідний курс

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

дій. США вжили кілька пакетів стимулюючих заходів, останнім з яких є Закон про американський план порятунку від 2021 року. Країни ЄС вжили різних заходів, таких як схеми збереження робочих місць та гранти для бізнесу. Однак у минулому як США, так і країни ЄС використали комбінацію податково-бюджетної політики, таку як збільшення доходів за рахунок оподаткування, скорочення державних видатків та випуск облігацій для управління бюджетним дефіцитом. Конкретні стратегії можуть змінюватись в залежності від економічних умов і політичних міркувань[1].

Одним з ефективних інструментів управління бюджетним дефіцитом є використання різних форм оподаткування. Наприклад, в Швеції введено високі податки на споживання алкоголю та тютюну, що дозволяє значно зменшити бюджетний дефіцит. У Франції використовують систему прогресивного оподаткування, і це збільшує доходи держави та зменшує бюджетний дефіцит.

Іншим важливим інструментом управління бюджетним дефіцитом є зменшення витрат держави. Наприклад, у Німеччині відбулася реформа системи соціального забезпечення, що дозволила зменшити витрати держави та збільшити доходи. У США було введено програму зменшення витрат на військові потреби, що дозволило зменшити бюджетний дефіцит.

Також одним з ефективних способів зменшення бюджетного дефіциту є випуск цінних паперів держави. Наприклад, у Великобританії використовують грошові облігації, що дозволяє державі залучати кошти на розвиток економіки та зменшення бюджетного дефіциту.

Також важливим інструментом управління бюджетним дефіцитом є залучення іноземних інвестицій. Наприклад, у Китаї відбувається активне залучення інвестицій з-за кордону, що дозволяє зменшувати бюджетний дефіцит та розвивати економіку країни.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Один з найбільш успішних прикладів управління бюджетним дефіцитом - це досвід Норвегії. У 1990-х роках Норвегія стала однією з країн з найвищим бюджетним дефіцитом в Європі. Уряд Норвегії вирішив зменшити дефіцит, зосередившись на збільшенні доходів державного бюджету. Для цього було введено новий податок на нафту, який став основним джерелом доходів держави. Уряд також зменшив соціальні витрати і збільшив інвестиції в економіку країни. Ці заходи дозволили Норвегії зменшити бюджетний дефіцит і стати однією з найбагатших країн світу.

Інший приклад успішного управління бюджетним дефіцитом - це досвід Швеції. У 1990-х роках Швеція також мала високий бюджетний дефіцит, але уряд країни вирішив зменшити його шляхом скорочення соціальних витрат і збільшення податків. Це призвело до значного зменшення бюджетного дефіциту і стабілізації економіки країни[2].

Отже, як уже зазначалося, основними інструментами оптимізації розміру бюджетного дефіциту є бюджетні доходи й видатки, дія яких стає тим вагомішою, чим критичнішою є економічна ситуація. За такого регулювання бюджетний дефіцит є неминучим, і діє як стабілізатор економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

11. Мацедонська Н. В. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 732-735. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15345/1/151.pdf> (Дата звернення 10.05.23).
12. Нечаюк І. Б. Шляхи подолання негативних наслідків бюджетного дефіциту в державі. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 209-213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_1_39. (Дата звернення 10.05.23).
13. Лось В. В., Усик В. І. Теоретичні основи управління борговою безпекою. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 153-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%282%29_38 (Дата звернення 10.05.23).

Повод Тетяна Миколаївна,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА РЕГІОНІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Стан фінансової безпеки держави визначається фінансовою безпекою її регіонів, їх тісною взаємодією і взаємозалежністю. Фінансова безпека регіону – це його фінансова автономність, яка виявляється у здійсненні контролю над ресурсами регіону і можливостями використання його конкурентних переваг; це і високий рівень стабільності регіональної економіки, це і забезпечення надійності всіх елементів економічної системи, захищеність усіх форм власності, що гарантує ефективну господарську діяльність і стримує вплив дестабілізуючих факторів; спроможність розвитку регіону тобто самостійного захисту та реалізації регіональних економічних інтересів, модернізації виробництва відповідно до сучасних тенденцій, ефективної інвестиційної та інноваційної політики, створення умов для розвитку інтелектуального та трудового потенціалу регіону, області. [1].

Стратегія фінансової безпеки регіону повинна будуватися на аналізі сучасного стану економічних процесів, форм, факторів і методів позитивного впливу на економічну ситуацію з метою попередження або послаблення загроз нестабільності, для вирішення завдань економічної стабілізації та створення фінансових умов і ресурсів для економічного зростання регіону. Досягти позитивних результатів можливо тільки шляхом формування ефективного механізму забезпечення фінансово-інноваційної безпеки регіону. Для ефективності цього механізму необхідна системна єдність усіх його складових: методів, інструментів, важелів, які формуються на основі інноваційної діяльності

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

та системи підтримки інвестицій та інновацій. Вважаємо, що тільки в тих регіонах (областях) досягнуто значних успіхів економічного розвитку, де конкурентоспроможність була і залишається національною ідеєю, а одним із головних факторів конкурентоспроможності залишається саме інноваційна діяльність. Ефективне впровадження інновацій сприяє зниженню собівартості продукції та послуг, підвищенню якості та рентабельності фінансово-економічної діяльності в цілому [1, 2].

Для ефективного формування стратегії фінансової безпеки регіону необхідно реалізувати комплекс заходів у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності, а саме: - забезпечити сприятливий інвестиційний клімат за допомогою впровадження реформ у сфері інноваційної діяльності та інвестиційної політики регіону; - здійснити аналіз та оцінку поточного фінансово-економічного стану регіону та визначити фактори, що впливають на формування його інвестиційно-інноваційної стратегії. Для підвищення рівня фінансової безпеки слід активізувати її інноваційно-інвестиційну складову, зокрема, для оптимізації інноваційної діяльності в можна запропонувати формування регіональних центрів трансферу технологій, за допомогою яких, будуть виконуватися наступні завдання: впровадження наукових технологій у галузь; надання ліцензій, створення компаній, підрядне виконання робіт; консультування; організація фундаментальних і прикладних досліджень, орієнтованих на інтереси пріоритетних галузей економіки регіону, участь у підготовці фахівців; сприяти укладанню наукових контрактів із фондами та іноземними компаніями тощо [3, с. 155].

До російського вторгнення в лютому 2022 року фінансовий сектор України був практично повністю залежним від державних банків. Навіть під час війни влада може розпочати підготовку до післявоєнного відновлення та перезапуску фінансового сектору для забезпечення фінансової безпеки регіонів. Міжнародні

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

фінансові організації відіграватимуть вирішальну роль у процесі реконструкції та відновлення України, подібно до їхньої ролі у сприянні модернізації та зближенню з ЄС у більш розвинутих постсоціалістичних країнах [4]. Важливо налагодити ефективний процес їхньої координації для забезпечення ефективного та безперешкодного спрямування величезних коштів, необхідних для підтримки повоєнної відбудови. Не менш важливо визнати, що Україна та її фінансовий сектор продовжуватимуть стикатися з підвищеними геополітичними ризиками після війни. Тому довгострокове покриття фінансових ризиків регіонів, наприклад, з боку ЄС чи багатосторонніх банків розвитку, буде необхідним протягом тривалого часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Руцишин Н.М., Костак З.Р. Стратегічні орієнтири фінансової безпеки регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 537-541. URL:<http://global-national.in.ua/archive/23-2018/104.pdf> (Дата звернення 10.05.2023).
2. Просович О. П., Бондаренко Л.Р., Прийма Л. Р. Стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку регіону в умовах економічної кризи. *Вісник національного університету «Львівська Політехніка» серія «Проблеми економіки та управління»*. 2009. С. 183-189. URL:<http://vlp.com.ua> (Дата звернення 10.05.2023).
3. Костак З. Фінансово-економічна діяльність регіону та оцінка її безпеки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2016. Вип. 51. С. 149–155.
4. Юрій Городніченко, Ілона Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. *Відбудова України: принципи та політика*. URL:https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (Дата звернення 10.05.2023).

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Хомула Анна Сергіївна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Пантелеймоненко Андрій Олексійович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет

РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Особисте страхування є одним із сегментів вітчизняного страхового ринку, який зазнає впливу несприятливої ринкової кон'юнктури, фінансової кризи та суперечностей реформування. Погіршення демографічних показників не використовується як механізм вирішення хронічних соціальних проблем, таких як інвалідність, хвороби, нещасні випадки та відсутність якісної медичної допомоги.

Страхування від нещасного випадку є продуктом як соціальної, так і комерційної системи страхування. Воно поєднує в собі загальнообов'язкове державне соціальне страхування та комерційне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Існує два види страхування від нещасних випадків: обов'язкове та добровільне. Метою обов'язкового страхування від нещасних випадків є захист не тільки окремих страхувальників, а й суспільства в цілому. Залежно від джерела надходження страхових внесків можна розділити на державне обов'язкове страхування і добровільне страхування.

Обов'язкове страхування від нещасних випадків, яке охоплює значну частину населення, - це обов'язкове страхування від нещасних випадків. Наприклад, від нещасних випадків на транспорті страхуються не тільки ті, хто

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

керує транспортними засобами (водії, механіки та кондуктори), а й усі види пасажирів, крім пасажирів громадського транспорту.

В житті кожної людини настають випадки, коли їм необхідні: страхування автомобіля, страхування життя, медичне страхування, проте, щоб уберегтися, необхідно знати до кого краще звернутися[1]. Ось рейтинг найкращих страхових компаній України:

Таблиця 1. Рейтинг найкращих страхових компаній України у 2022 році

Позиція	Назва	Бали
1	Страхова Група «ТАС»	82,45
2	UNIQA (УНІКА)	77,17
3	PZU	70,02
4	АрсеналСтрахування	63,23
5	ОРАНТА	62,08

У сучасних економічних умовах в Україні, незважаючи на численні економічні проблеми, гостро стоїть питання соціального захисту населення, особливо у сферах пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту від різного роду нещасних випадків.

В Україні існують проблеми соціального захисту населення, особливо у сфері пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту від різного роду нещасних випадків[2]. Єдиним дієвим механізмом вирішення цих проблем є створення ефективної національної системи соціального страхування.

Розвиток особистого страхування в Україні стикається з низкою проблем, які негативно впливають на його ефективність та розширення. Ці проблеми необхідно визнати та шукати шляхи їх вирішення, щоб сприяти розвитку особистого страхування в країні. Ось кілька проблем та шляхи їх вирішення:

1. Низький рівень страхової культури: Страхова культура в Україні недостатньо розвинена серед населення. Багато людей не розуміють важливості та

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

переваг страхування. Необхідно сильніше впливати на формування страхової культури, проводити просвітницьку діяльність та підвищувати обізнаність населення про необхідність страхування.

2. Високий рівень шахрайства: Сектор індивідуального страхування часто стикається з проблемами шахрайства та порушень з боку деяких страховиків та страхувальників. Необхідно посилити контроль та нагляд за страховиками, вдосконалити регуляторні системи та вжити заходів для запобігання шахрайству.

3. Відсутність стимулів для страхування: Багато людей вважають, що вони не мають достатніх стимулів для оформлення страхового полісу. Для підвищення привабливості особистого страхування для потенційних клієнтів слід запровадити програми заохочення та пільги на страхування, такі як знижки, бонуси та додаткові послуги.

4. Брак фінансової грамотності: Багато людей не мають достатнього рівня фінансової грамотності, що заважає їм обирати страхові продукти та управляти ними. Необхідні освітні програми з фінансової грамотності, які допоможуть людям зрозуміти основи страхування та ефективно користуватися послугами.

Вирішення цих проблем лежить у площині взаємодії між органами влади, страховими компаніями та організаціями громадянського суспільства. Необхідно створити сприятливе правове середовище для розвитку індивідуального страхування та проводити ефективні рекламні та освітні кампанії, спрямовані на підвищення страхової культури та фінансової грамотності населення. Також необхідно вдосконалити механізми нагляду та контролю за діяльністю страхових компаній з метою запобігання шахрайству та недобросовісній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рейтинг страхових компаній України. *Ukrainianbusinessaward.2022*. URL: <https://uba.top/insurance/> (Дата звернення 20.04.22).

2. Сержанов В.В., Костьов'ят Г.І. Проблеми особистого страхування в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка, 2012. Вип. 2 (36). С. 254–259. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3704> (Дата звернення 20.04.22).

*Міхєєва Аліна Віталіївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Повод Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ

Управління бюджетним дефіцитом є однією з найважливіших задач для будь-якої країни. Бюджетний дефіцит виникає, коли витрати держави перевищують її доходи. Це може призвести до збільшення боргу держави, інфляції та інших негативних наслідків.

В умовах глобалізації та зростаючих потребах населення, управління бюджетним дефіцитом стає надзвичайно важливим завданням для будь-якої країни. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом може бути корисним для розроблення ефективних стратегій зменшення бюджетного дефіциту в Україні. Практика доводить, що управління бюджетним дефіцитом повинно бути грамотним і вчасним. В умовах же економічного розвитку роль держави має зменшуватись, а рівень бюджетного дефіциту – знижуватися.

Основні методи управління бюджетним дефіцитом, які використовуються в світі, включають зменшення витрат держави, збільшення доходів, приватизацію державного майна та залучення інвестицій.

Усі бюджетні операції можна поділити на дві групи:

- операції, які визначають розмір дефіциту, що впливають на нього.
- операції, які фінансують (покривають) дефіцит.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Зменшення витрат держави є одним з найпоширеніших методів управління бюджетним дефіцитом. Країни зменшують витрати шляхом:

- скорочення кількості державних службовців,
- зменшення соціальних виплат,
- зменшення витрат на оборону та інші заходи.

Видатки бюджету поділено на дві групи: обов'язкові і дискреційні. Окремо залишаються видатки, пов'язані з бюджетним відшкодуванням і сплатою процентів за державним боргом.

Дискреційні видатки поділено на три категорії:

- оборона,
- міжнародна діяльність,
- внутрішні видатки.

Основне завдання запроваджених бюджетних правил — забезпечити більш жорстку дисципліну для вирішення проблем дефіциту. На практиці США отримали підтвердження ефективності запровадженого механізму, але це виявилось дійсним лише для умов зростання економіки.

В ЄС Маастрихтський договір затвердив два критерії, які безпосередньо стосуються стану державних фінансів: по-перше, державний борг має не перевищувати 60 % ВВП; по-друге, бюджетний дефіцит не може бути вищим за 3 % ВВП.

Ідеального рішення «надходження - витрати – дефіцит» немає ніде у світі. Навіть у найрозвиненіших країнах - це перманентний діалектичний політико - економічний процес[3].

США та країни ЄС зіткнулися з великим дефіцитом бюджету у 2020 році через економічні наслідки пандемії COVID-19. Уряди вжили різноманітних заходів, таких як пакети стимулів та податкові пільги, щоб пом'якшити наслідки для окремих осіб та підприємств. Деякі країни, такі як Німеччина та Нідерланди,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

вже оголосили про плани розпочати скорочення свого дефіциту найближчими роками, тоді як інші, такі як США, все ще обговорюють відповідний курс дій. США вжили кілька пакетів стимулюючих заходів, останнім з яких є Закон про американський план порятунку від 2021 року. Країни ЄС вжили різних заходів, таких як схеми збереження робочих місць та гранти для бізнесу. Однак у минулому як США, так і країни ЄС використали комбінацію податково-бюджетної політики, таку як збільшення доходів за рахунок оподаткування, скорочення державних видатків та випуск облігацій для управління бюджетним дефіцитом. Конкретні стратегії можуть змінюватись в залежності від економічних умов і політичних міркувань[1].

Одним з ефективних інструментів управління бюджетним дефіцитом є використання різних форм оподаткування. Наприклад, в Швеції введено високі податки на споживання алкоголю та тютюну, що дозволяє значно зменшити бюджетний дефіцит. У Франції використовують систему прогресивного оподаткування, і це збільшує доходи держави та зменшує бюджетний дефіцит.

Іншим важливим інструментом управління бюджетним дефіцитом є зменшення витрат держави. Наприклад, у Німеччині відбулася реформа системи соціального забезпечення, що дозволила зменшити витрати держави та збільшити доходи. У США було введено програму зменшення витрат на військові потреби, що дозволило зменшити бюджетний дефіцит.

Також одним з ефективних способів зменшення бюджетного дефіциту є випуск цінних паперів держави. Наприклад, у Великобританії використовують грошові облігації, що дозволяє державі залучати кошти на розвиток економіки та зменшення бюджетного дефіциту.

Також важливим інструментом управління бюджетним дефіцитом є залучення іноземних інвестицій. Наприклад, у Китаї відбувається активне

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

залучення інвестицій з-за кордону, що дозволяє зменшувати бюджетний дефіцит та розвивати економіку країни.

Один з найбільш успішних прикладів управління бюджетним дефіцитом - це досвід Норвегії. У 1990-х роках Норвегія стала однією з країн з найвищим бюджетним дефіцитом в Європі. Уряд Норвегії вирішив зменшити дефіцит, зосередившись на збільшенні доходів державного бюджету. Для цього було введено новий податок на нафту, який став основним джерелом доходів держави. Уряд також зменшив соціальні витрати і збільшив інвестиції в економіку країни. Ці заходи дозволили Норвегії зменшити бюджетний дефіцит і стати однією з найбагатших країн світу.

Інший приклад успішного управління бюджетним дефіцитом - це досвід Швеції. У 1990-х роках Швеція також мала високий бюджетний дефіцит, але уряд країни вирішив зменшити його шляхом скорочення соціальних витрат і збільшення податків. Це призвело до значного зменшення бюджетного дефіциту і стабілізації економіки країни[2].

Отже, як уже зазначалося, основними інструментами оптимізації розміру бюджетного дефіциту є бюджетні доходи й видатки, дія яких стає тим вагомішою, чим критичнішою є економічна ситуація. За такого регулювання бюджетний дефіцит є неминучим, і діє як стабілізатор економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мацедонська Н. В. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 732-735. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15345/1/151.pdf> (Дата звернення 10.05.23).
2. Нечаюк І. Б. Шляхи подолання негативних наслідків бюджетного дефіциту в державі. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 209-213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_1_39. (Дата звернення 10.05.23).
3. Лось В. В., Усик В. І. Теоретичні основи управління борговою безпекою. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 153-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%282%29_38 (Дата звернення 10.05.23).

Смалюх М.С., студентка
Худолій Л.М., професор кафедри банківської справи
та страхування, доктор економічних наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНСЬКИХ БАНКАХ

Нині інформаційні технології охопили всі без винятку сфери життєдіяльності людини. Поява та впровадження в банківську галузь інноваційних технологій з кінця ХХ століття змінили традиційну банківську систему загалом, а також внесли корективи до власне самої сутності банку. Через це розвиток системи управління банківськими операціями через мережу Інтернет, яка отримала назву інтернет-банкінгу, нині є одним із найперспективніших напрямів банківської діяльності.

Різними аспектами впровадження інтернет-банкінгу в банківську діяльність та питаннями впливу ступеня розвитку інформаційних технологій на формування конкурентних переваг у сфері банківських послуг займаються такі вчені – економісти, як Гладких Д.М., Єсіна О.Г., Нікітін А.В., Мельников А.О., Михайлюк Г.О., Страхарчук А.Я., Степаненко В. А., Шалига Т.С. та ін.

Інтернет-банкінг – це канал віддаленого зв'язку, що має призначення для надання банківського спектру послуг, який включає у себе традиційні банківські послуги та нові: переведення коштів з рахунку на рахунок, відкриття депозитних вкладів, виставлення електронного рахунку, оплата послуг і т. д. [2, с. 210].

Першою причиною, що стимулює банки займатися Інтернет-банкінгом, є виникнення попиту на дані послуги. Безумовно, віддалене обслуговування клієнтів через Інтернет вигідне банкам, насамперед, тому що до мінімуму знижуються витрати банку, пов'язані зі здійсненням операцій. Витрати на

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

створення (купівлю) і запуск банківської Інтернет-системи можна співставити з витратами на відкриття одного звичайного відділення чи філії банку.

Наступною об'єктивною причиною, що змушує банки займатися розвитком Інтернет-послуг, є конкуренція. Уже сьогодні наявність системи Інтернет - банкінгу в західному банку, що обслуговує фізичних осіб, є істотною конкурентною перевагою технологічно розвинутих банків над конкурентами [3, с. 136].

За даними НБУ, на сьогодні, українці впевнено віддають перевагу безготівковим операціям із використанням платіжних карток. Здебільшого – завдяки розширенню безконтактної платіжної інфраструктури та змінам у платіжних звичках. Додатковим фактором, що сприяв відмові населення від готівки, є поширення пандемії коронавірусу та пов'язана з цим активна кампанія Національного банку та банків на підтримку онлайн-операцій [5].

До ключових ризиків, пов'язаних із активним розвитком безготівкових розрахунків та електронного банкінгу, слід віднести: кіберризик, що включають хакерські атаки, програмні і апаратні «закладки» в обладнанні, електронне шпигунство, експлуатацію вразливостей у застарілому обладнанні; ризик шахрайства, у першу чергу, з платіжними картками, ризик ліквідності, що проявляється у волатильності залишків на пасивних рахунках внаслідок кібератак [1, с. 8].

Одним з факторів, що гальмують поширення Інтернет-банкінгу у всьому світі, є психологічна неготовність населення здійснювати великі фінансові операції без живих грошей і паперів. Багато банків повідомляють, що їхні клієнти активно цікавляться наявністю послуг Інтернет-банкінгу, але на ділі продовжують оформляти великі угоди при особистому візиті в банк, не довіряючи віртуальним трансакціям.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

До причин, які гальмують розвиток банківських дистанційних послуг, відносяться:

- значні капіталовкладення банківських установ для розробки та впровадження дистанційного обслуговування;
- підвищення вимог до інформаційної та операційної систем банку при здійсненні операцій в режимі реального часу;
- відсутність законодавчої бази для регулювання банківських послуг, що здійснюються через дистанційні канали обслуговування: суперечності, щодо захисту персональних даних та безпеку відповідних операцій;
- фінансова неграмотність населення;
- низький рівень матеріального забезпечення широких верств населення, що у свою чергу веде до невеликого попиту на банківські послуги, включаючи дистанційні послуги банку [4, с. 195].

Масштаби використання Інтернет-банкінгу в Україні останнім часом зросли, однак все ще залишаються незначними, у порівнянні з розвинутими європейськими країнами. Для сприяння розвитку Інтернет-банкінгу в Україні державі слід удосконалити нормативно-правову базу його використання та приділити особливу увагу запобіганню шахрайства у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладких Д.М. Ризики та можливості банківської системи України в умовах розвитку інформаційної економіки. Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітична записка. № 4. 2019. С. 1-12.
2. Єсіна О. Г. Інтернет-банкінг в Україні сучасний стан, проблеми та перспективи. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. С. 209-213.
3. Мельников А.О. Тенденції розвитку інноваційного банківського обслуговування. Наукові праці МАУП. 2011. № 3(30) С. 134 -140.
4. Файдула М. В. Дистанційне обслуговування клієнтів банків та його розвиток в Україні. Банківська система України: стабілізація та драйвери зростання : зб. тез доп. Всеукр. наук. інтернетконф. Тернопіль : Вектор, 2017. С. 194–196.
5. Офіційний сайт. Національного банку України. URL:<https://bank.gov.ua/>

7. Облік та оподаткування в умовах сучасних викликів.

Єрмолаєва Марина Валентинівна
к.е.н., доцент, професор кафедри Обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Документування процесів, що відбуваються в господарському житті будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності, є одним з елементів методу бухгалтерського обліку. Це означає, що без наявності первинного документа, в якому зафіксовано зміст операції, її вимірники, обсяги, діючі особи, час проведення, обліковий працівник не може відобразити в системі бухгалтерського обліку господарську подію. Тому важливість своєчасного і правильного складання первинних бухгалтерських документів не викликає сумнівів. Саме на бухгалтера покладається обов'язок не тільки контролювати правильність і своєчасність складання первинних документів, а й часто навчати працівників підприємства правилам заповнення первинних документів і дотримання встановленого графіку документообігу.

Довгий період часу вважалося, що первинний бухгалтерський документ повинен мати виключно паперову форму, заповнюватись кульковою ручкою темного кольору, містити «живі» підписи осіб, що здійснювали ту чи іншу господарську операцію. Крім того, первинний бухгалтерський документ повинен мати обов'язкові реквізити, перелік яких визначається ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Тільки в такому вигляді документ мав доказову силу. Порядок створення, прийняття і відображення в бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних бухгалтерських документів і

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

бухгалтерських реєстрів регулюється Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 від 24.05.1995 р.

У грудні 2022 р. затверджені зміни до Положення № 88 згідно яких первинні документи можуть прийматися в обробку в електронному вигляді за наявності накладеного електронного підпису або печатки [2]. Цифровізація первинних бухгалтерських документів на наш погляд є позитивним зрушенням в системі бухгалтерського обліку. Це дозволить зменшити паперовий документообіг, оптимізувати бухгалтерські архіви, звільнити місця зберігання паперових бухгалтерських документів для більш ефективного використання приміщень.

Електронні документи можливо зберігати за допомогою хмарних сервісів майже вічно і мати доступ до них в будь який час. Недоліком електронної форми первинних документів є залежність комп'ютерної техніки від енергопостачання, особливо в період військового стану. Раптове відключення електроенергії може призвести до втрати електронних документів. Тому, на нашу думку, якщо підприємство застосовує електронний документообіг, йому бажано дублювати електронні первинні документи на паперових носіях.

Слід зауважити, що не всі первинні документи можуть створюватись і зберігатись в електронній формі. Електронний вигляд можуть мати такі первинні документи:

- договори;
- рахунки-фактури;
- акти приймання виконаних робіт та послуг;
- накладні та товарно-транспортні накладні;
- довіреності;
- листи;
- касові документи [3].

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Терміни зберігання первинних бухгалтерських документів визначено п. 44.3 Податкового кодексу України. Так, документи, необхідні для податкового контролю, зберігаються 2555 днів або 7 років, документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків, а також фінансова звітність – 1825 днів або 5 років, інші документи – 1095 днів або 3 роки [4]. Терміни зберігання електронних документів відповідають термінам, визначеним ПКУ.

Первинні документи служать для фіксації господарських операцій в регістрах синтетичного та аналітичного обліку. На підставі регістрів обліку відбувається формування фінансової звітності. Від якості складання первинних документів залежить наповнення облікових регістрів і якість узагальненої інформації у фінансових звітах. Наприклад, інформація, узагальнена в касових документах формує масив даних у ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у другому розділі активу по статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Крім того, дані платіжних доручень про надходження і вибуття грошових коштів знаходять своє відображення у ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів».

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 10 серп. 2022 р. № 2345-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. : затв. наказом МФУ від 24 трав. 1995 р. № 88. Дата оновлення 9 берез. 2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
3. Дорошенко Т. Складання первинних документів бухгалтерського обліку – нові норми. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС*. 2023. URL: https://oblikbudget.com.ua/article/1110-pervinn-dokumenty-vd-skladannya-za-novimi-pravilami-2021-do-zvtnost?utm_source=let
4. Податковий кодекс України.: Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 6 трав. 2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

*Колісник Аліна Володимирівна,
студентка 3 курсу бакалавріату
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Меліхова Тетяна Олегівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
(Україна)*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Облік розрахунків з покупцями та замовниками є важливою частиною фінансового обліку підприємства і охоплює записи про всі операції з продажу товарів та послуг із сплатою грошових коштів. Управління розрахунками з покупцями та замовниками проводиться з метою забезпечення своєчасної реалізації товарів та послуг, зменшення ризику дебіторської заборгованості покупців, зміцнення фінансової стійкості та підвищення прибутковості підприємства.

Пропоную додати аналітичні субрахунки до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», а саме до субрахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», яка зображена у таблиці 1.

Запропонована аналітичні субрахунки до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» субрахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» дають можливість більш детально показати, які покупці є постійними, щоб в майбутньому їм можна запропонувати деякий вид послуг за зниженою ціною.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Пропоную використовувати відомість для групування аналітики за субрахунком 361.4 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (юридична особа)», який наведено в таблиці 2

Таблиця 1.

**Фрагмент запропонованого робочого плану рахунків до рахунку 36
«Розрахунки з покупцями та замовниками»**

Синтетичні рахунки		Існуючі субрахунки	Запропонована аналітика субрахунку 361
Код	Назва		
1	2	3	4
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	361.1 «Розрахунки з вітчизняними оптовими покупцями (фізична особа)»
		362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	361.2 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (фізична особа)»
		363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»	361.3 «Розрахунки з вітчизняними оптовими покупцями (юридична особа)»
		364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням»	361.4 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (юридична особа)»

Таблиця 2.

**Запропонована відомість для групування аналітики за субрахунком
361.4 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (юридична
особа)»**

Найменування ТОВ	Дата та № документа	Інформація про товар				Спосіб оплати	Загальна сума
		назва	опис	кількість	ціна		

Завдяки запропонованій відомості підприємство може більш детально відстежувати кількість, ціну та спосіб оплати товару. Це допоможе підприємству

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

більш точно визначити, коли потрібно замовити нові запаси та уникнути ситуацій, коли товару недостатньо або занадто багато.

В таблиці 3 наведено практичний приклад застосування кореспонденції рахунків із запропонованою аналітикою до субрахунку 361.4 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (юридична особа)».

Таблиця 3.

**Кореспонденція рахунків із запропонованою аналітикою субрахунку
361.4 «Розрахунки з вітчизняними роздрібними покупцями (юридична
особа)»**

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Надійшли кошти від покупців за придбаний товар	301	681	6000,00
2	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ	643	641	1000,00
3	Відвантажено покупцеві товар	361.4	702	6000,00
4	Списано раніше відображену суму податкових зобов'язань з ПДВ	702	643	1000,00
5	Проведено залік заборгованостей	681	361.4	6000,00

Отже, облік розрахунків з покупцями та замовниками складний та суперечливий процес. У даний час треба приділяти йому значну увагу, а саме: видачі накладних, реєстрації накладних в системі обліку, визнанню строку оплати та веденню обліку заборгованості. У підприємства завжди повинна бути достовірною інформація про покупців та замовників, що допоможе забезпечити персоналізований підхід, покращити обслуговування та підвищити рівень задоволеності клієнтів, прогнозувати попит на свої товари або послуги і планувати закупівлю запасів для подальшого виробництва, а також інформація може використовуватися для аналізу ринку, визначення цільової аудиторії,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

розробки нових продуктів або послуг, вдосконалення процесів обслуговування клієнтів та встановлення конкурентних переваг.

Список літератури

1. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо: наказ від 30.11.1999 № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 11.05.2023 р.)
2. План рахунків бухгалтерського обліку України: наказ від 30.11.1999 р. № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-raxunkiv.html> (дата звернення 11.05.2023 р.)

Дашкевич Тетяна Іванівна
студентка 3 курсу бакалавріату
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Меліхова Тетяна Олегівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
(Україна)

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Удосконалення фінансового обліку наявності та руху основних засобів є важливим кроком для ефективного управління необоротними активами підприємства. Основні засоби, такі як будівлі, машини, обладнання тощо, є активами, які мають значний вплив на фінансові показники підприємства. Надійний фінансовий облік основних засобів допомагає забезпечити точну оцінку їх вартості, контроль за їх рухом та моніторинг експлуатаційних витрат.

Існують багато різних способів вдосконалення обліку наявності та руху основних засобів, це може бути використання електронних засобів, тобто встановлення програмного забезпечення, яке допоможе автоматизувати облік основних засобів.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

Згідно з наказом про облікову політику підприємство доповнює та розробляє зміни до робочого плану рахунків, опираючись на свій вид діяльності для складання та подання фінансової звітності.

Пропоную додати субрахунки до рахунку 10 «Основні засоби», а саме субрахунку 104 «Машини та обладнання» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Запропоновані субрахунки до рахунку 10 «Основні засоби»

Синтетичні рахунки		Існуючі субрахунки	Запропонована аналітика субрахунку 104
Код	Назва		
10	Основні засоби	100 «Інвестиційна нерухомість» 101 «Земельні ділянки» 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» 103 «Будинки та споруди» 104 «Машини та обладнання» 105 «Транспортні засоби» 106 «Інструменти, прилади та інвентар» 107 «Тварини» 108 «Багаторічні насадження та плодоносні рослини» 109 «Інші основні засоби»	104.1 «Машини та обладнання» 104.2 «Машини та обладнання, знаходяться в діючому стані» 104.3 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ремонту» 104.4 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ліквідації» 104.4.1 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через фізичне зношення» 104.4.1 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через техніко-економічне старіння» 104.4.1 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через зруйнування внаслідок військових дій» 104.5 «Машини та обладнання, які знаходяться на складі в статусі запасних» 104.6 «Машини та обладнання, які були тимчасово орендовані»

Запропоновані субрахунки до рахунку 10 «Основні засоби» дають можливість більш детально та повно показати рух основних засобів на підприємстві, а також більш точно відобразити їх аналітичні показники. Пропоную використовувати відомість досубрахунку 104.4.1 «Машини та

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через зруйнування внаслідок військових дій», яка наведена в таблиці 2.

В акті зазначають причину списання основних засобів, а саме: знищення, пошкодження через бойові дії та недоцільність відновлення. В актах на списання наводяться наступні дані, що характеризують об'єкти основних засобів: найменування об'єкта, інвентарний номер, термін експлуатації об'єкта, причина списання ОЗ, дата ліквідації об'єкта, витрати на списання об'єкта, чи знаходиться об'єкт на території України. На підставі акту закривають інвентарні картки обліку основних засобів та знімають їх об'єкти з обліку.

Таблиця 2.

**Запропонована відомість до субрахунку 104.4.1 «Машини та
обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через зруйнування внаслідок
військових дій»**

Найменування основного засобу	Інвентарний номер	Термін експлуатації об'єкта	Причина списання ОЗ	Дата ліквідації об'єкта	Витрати на списання об'єкта	Чи знаходиться об'єкт на території України

Отже, запропоновані субрахунки мають допомогти підприємству в веденні обліку наявності та руху основних засобів, адже створення додаткових субрахунків 104.4.1 «Машини та обладнання, знаходяться в стані ліквідацію через зруйнування внаслідок військових дій» надасть більш правильне відображення стану основних засобів при їх надходженні, нарахуванні амортизації та списанні з обліку.

Список літератури

1. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо: наказ від 30.11.1999 № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 11.05.2023 р.)

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

2. План рахунків бухгалтерського обліку України: наказ від 30.11.1999 р. № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buhgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html> (дата звернення 11.05.2023 р.)

Пісклова Софія,
студентка 3 курсу бакалавріату
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Меліхова Тетяна
докт. екон. наук, професор, завідувачка кафедри
обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
(Україна)

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Об'єкт обліку готової продукції на будь-якому підприємстві однаковий, але методи різні, які залежать від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів. В сучасних умовах бізнесу, ефективне управління господарською діяльністю підприємства вимагає системного підходу до обліку реалізації готової продукції. Один з важливих аспектів є введення субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція», що дозволяє здійснювати контроль та аналіз фінансових результатів від реалізації готової продукції.

Субрахунки до рахунку 26 «Готова продукція» є складовою частиною фінансового обліку підприємства та має на меті систематично відстежувати та аналізувати всі витрати, пов'язані з реалізацією готової продукції. Це включає витрати на транспортування, упаковку, рекламу, оплату послуг та інші складові, пов'язані з процесом продажу.

Основним завданням обліку готової продукції є надання керівництву підприємства достовірної інформації про ефективність реалізації готової продукції, виявлення факторів, що впливають на фінансові результати, та

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

прийняття на цій основі обґрунтованих управлінських рішень. Для досягнення цих цілей необхідно вдосконалювати облік готової продукції, що забезпечать точність та повноту інформації, а також зручність та швидкість доступу до неї. Пропоную додати субрахунки до рахунку 26 «Готова продукція», що зображено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Фрагмент робочого плану рахунків

Синтетичні рахунки		Запропонована аналітика рахунку 26
Код	Назва	
26	«Готова продукція»	26.1 – Реалізація за продуктами
		26.2 – Реалізація за клієнтами
		26.3 – Реалізація за регіонами
		26.4 – Реалізація за каналами збуту
		26.5 – Реалізація за акціями та знижками

Характеристика запропонованих субрахунків:

- 26.1 - Реалізація за продуктами: Використання цього субрахунку для відслідковування продажів за різними типами або категоріями продуктів. Наприклад, якщо є кілька ліній товарів або різні моделі, цей субрахунок дозволить вам аналізувати продаж за кожним конкретним продуктом.

- 26.2 - Реалізація за клієнтами: Додавання цього субрахунку для відстеження продажу за різними клієнтами або їх групами. Це можуть бути індивідуальні клієнти, корпоративні клієнти, партнери або дистриб'ютори. Такий облік допоможе зосередитися на найбільш прибуткових клієнтах та розробити стратегії продажу спеціально для них.

- 26.3 - Реалізація за регіонами: Створення цього субрахунку для аналізу продажу за різними географічними регіонами. Він дозволить відслідковувати продаж в окремих містах, областях або країнах. Це може бути корисно для визначення найприбутковіших регіонів та планування розвитку в цих областях.

**III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.**

- 26.4 - Реалізація за каналами збуту: Додавання цього субрахунку для аналізу продажу за різними каналами збуту. Наприклад, роздрібна торгівля, онлайн-платформи, оптові продажі тощо. Це допоможе визначити найефективніші канали збуту та прийняти рішення щодо подальшого розвитку.

- 26.5 - Реалізація за акціями та знижками: Створення цього субрахунку для відстеження продажів, що здійснюються в рамках акцій, розпродажу або зі знижками. Це дозволить оцінити ефективність рекламних заходів та знижок та планувати майбутні промоакційні заходи.

Пропоную використовувати відомість обліку готової продукції для ведення аналітики до рахунку 26 «Готова продукція» та більш детального опису, що наведено у таблиці 2.

Таблиця 2.

Запропонована відомість обліку готової продукції

Готова продукція											
Вид		Покупець		Регіон, куди відправляється			Канал збуту			Акції та знижки	
1	2	3			4			5			
-	-	-			-			-			
Залишок на початок місяця			Надходження за місяць			Вибуття за місяць			Залишок на кінець місяця		
Кількість, од.	Собівартість, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Собівартість, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Собівартість, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Собівартість, грн.	Сума, грн.
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Завдяки запропонованій відомості підприємство може більш детально давати характеристику готової продукції, вказувати покупця, регіон куди прямує, канал збуту та акції, які застосовувались.

Отже, зазначена проблематика є актуальною в умовах зростання конкуренції та постійних змін на ринку. Вдосконалення аналітики до рахунку 26

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

«Готова продукція» допоможе підприємствам ефективно реагувати на зміни, підвищувати свою конкурентоспроможність та досягати стійкого фінансового успіху.

Використані джерела

3. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо: наказ від 30.11.1999 № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 20.05.2023)
4. План рахунків бухгалтерського обліку України: наказ від 30.11.1999 № 291 Міністерство фінансів України. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buhgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>

7. Професійна та психологічна підготовка фахівців сфери економіки.

Варнавська Інна В'ячеславівна

к.пед.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет

(Україна)

УМОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

Формування конкурентоздатної економіки, структурні й інноваційні перетворення виробництва неминуче відображаються й на структурі ринку праці, особливо на вимогах до професійної підготовки фахівців. Стійка платформа теоретичних знань у спеціальностях економічного напрямку повинна доповнюватися вмінням адаптуватися у будь-яких, складних умовах функціонування суб'єктів, що підвищує роль професійної підготовки, орієнтованої на оволодіння навичками ефективного вирішення нестандартних завдань. Так, більшість фахівців економічного напрямку зіштовхуються з тим, що професійна підготовка значною мірою не відповідає тенденціям розвитку сучасного суспільства. У нових умовах життя професійна мобільність фахівців відіграє вирішальну роль у підвищенні конкурентоспроможності економіки країни, що є особливо актуальною проблемою в підготовці фахівців у галузі економіки, які є відповідальними за своєчасність ухвалення обґрунтованих, економічно грамотних управлінських рішень.

Розвиток ринкових відносин в Україні за останні двадцять років зумовив реорганізацію процесу підготовки фахівців у галузі економіки, коли трансформація української економіки і встановлення європейських орієнтирів стають незмінним аргументом перебудови сучасного суспільства. Тому підставою для вдосконалення системи вищої школи стали ринкові відносини, які вимагають

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

швидкої реакції на зовнішні чинники, що змінюються, та потреби суспільства щодо впровадженні нових інноваційних технологій. Відповідно, мета сучасної вищої школи – забезпечити майбутніх фахівців достатньою базою теоретичних знань у галузі економіки, вміннями постійно вчитися і засвоювати нові знання, самовдосконалюватись. Широкий економічний світогляд сприятиме професійному зростанню, дозволить оперативно адаптуватися до потреб сучасного ринку праці, що швидко змінюється. Тому основне завдання вищої школи полягає в створенні певних системних умов для формування професійної мобільності фахівців у галузі економіки.

Європейські стандарти вищої освіти вимагають від сучасного випускника стійкого поєднання теоретичної підготовки і здатності практичної реалізації набутих професійних навичок. Болонська модель припускає внесення значних змін до навчального процесу, які дозволять активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, розвинути навички самостійної роботи, навчити їх методиці самостійного придбання знань, виробити в них прагнення пошуку й оновлення знань. У сучасному освітньому процесі основний пріоритет відводиться самостійному пошуку знань, необхідності придбання студентами навичок індивідуального розв'язання поставлених завдань практичного характеру. Навчання економічним дисциплінам відрізняється специфікою дидактичних засобів, які обирають викладачі. На цей час як основні засоби навчання в процесі професійної підготовки економістів використовуються підручники, навчальні і наочні посібники, збірники задач, тестові завдання, засоби для демонстрації наочності, технічні засоби навчання тощо. Проте, підготовка професійних кадрів у галузі економіки не є можливою без ефективною практичною підготовки. Робота економіста пов'язана з постійним вирішенням виробничих питань, тому впровадження в навчальний процес аналізу конкретних економічних ситуацій є

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

необхідною умовою, спрямованою на розв'язання проблеми активізації навчання і його зв'язок з практичною підприємницькою діяльністю.

Можна стверджувати, що сучасна система підготовки економістів має бути пов'язана зі зміною в змісті освіти, доповненням традиційних освітніх процесів новими інноваційними методами. У сучасних умовах інноваційна діяльність є найважливішим інструментом підвищення якості і конкурентоспроможності. Значну роль у цьому процесі має педагогічна практика. Вона є імітаційним моделюванням реальних економічних ситуацій, що відбуваються у межах економічної системи суспільства і дозволяє усебічно проаналізувати особливості функціонування економічної моделі. Результатом реалізації інноваційних методів за допомогою впровадження тренінгових технологій є розвиток практичних навичок, сприяючих формуванню професійного становлення майбутнього фахівця з економіки.

Сучасні методи навчання економічним дисциплінам ґрунтуються на реалізації методичних прийомів і засобів навчання, економічних знань, що зважають на специфіку та вікові особливості студентів, які не мають практичний досвід у конкретній економічній сфері. Ця специфіка навчального процесу зумовлює використання як традиційних методів, так і впровадження новітніх методів. Основна відмінність традиційних методів полягає в тому, щоб вивчити задане і відтворити його при контролі знань. За своєю спрямованістю та змістом цей метод носить переважно репродуктивний характер. При цьому пріоритетна роль при реалізації традиційних методів відводиться пам'яті, й у кращому випадку професійному розвитку студентів, їх навичок творчого мислення відводиться другорядна роль.

Список використаних джерел

1. Варнавська І.В. Формування особистісної та професійної самооцінки фахівців економічної сфери. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Випуск 15, 2023. С.9-16.

Шаумян Олена Геворківна

к.психол.н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
(Україна)*

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

У психологічній літературі розвиток фахівця сфери економіки розглядають у контексті розвитку діяльності, відстежуючи при цьому розвиток мислення, самосвідомості, самовизначення. Соціальний психолог Ч. Кулі наголошував на тому, що суспільство є органічним цілим, яке розвивається. Розглядаючи свідомість фахівця сфери економіки як суспільне явище, науковець ототожнював суспільство і свідомість, з чого випливає його психологізація суспільних відносин[2].

Залежно від ситуації та обстановки, що складається, від роботи механізму цілепокладання свідомості соціально-психологічної підготовки фахівця сфери економіки формується образ потреби. Зовнішній образ потреби пов'язаний з абстрагуванням, зі стратегічними цілями керівника, внутрішній — з конкретним періодом життя, із щоденною тактикою.

За тлумаченням Дж. Міда, розвиток ідентичності відбувається від неусвідомленої ідентичності до усвідомленої. Аспекти «І» та «Ме» позначають співіснування принципів соціальності та індивідуальності. Тобто, з одного боку, суспільство визначає ідентичність людини, задаючи норми та закони її існування, а з іншого боку, індивід створює власне оточення в процесі вибору, мети, цінностей, потреб. Разом з тим є автори, які доповнюють особистісну та соціальну ідентичності такою підструктурою, як ціннісна ідентичність. Ціннісна ідентичність відображає індивідуальні цінності, які вони є, і такими, якими б

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

індивіду їх хотілось бачити. Так, англійський соціолог К.Камільєрі уточнює, що ці два виміри більшою мірою співпадають, але завжди мають дискретний характер. Відповідно, індивід прагне цей розрив скоротити[1; 2]. Згідно з його підходом, саме взаємодія цих процесів формує як особистісну, так і соціальну ідентичності.

Англійський психолог Г.Теджфел вважав, що особистісна рольова ідентичності є двома полюсами ставлення фахівця сфери економіки до себе як до представника суспільства. На одному полюсі – соціально-психологічна поведінка особистості, що повністю визначається особистісними самоідентифікаціями, а на другому – поведінка, яка повністю обумовлена впливом середовища і визначається специфікою функціонування рольової самоідентифікації.

Крім того, воля суб'єкта як складова ідентичності особистості є здатністю підтверджувати соціальне самовизначення в діяльності, у спілкуванні, забезпечувати постановку цілей, формулювання завдань тощо. Воля майбутнього фахівця сфери економіки визначає, як він діє — використовує старі норми чи модернізує їх, зберігаючи намічені цілі. Воля є відносною щодо соціальної норми, принципу, цілі, які були прийняті людиною в процесі соціалізації. Розвиток волі пов'язаний із соціалізацією використовуваних способів мислення, з розвитком рефлексивно-критичних здібностей, зі свідомістю і самосвідомістю суб'єкта.

Суб'єктивна поведінка спирається на механізм свідомості та самосвідомості. Самосвідомість дає змогу замість потребової оцінки в мотивації власної діяльності побачити себе в порівнянні з реальним, бажаним. Цим забезпечуються критичне ставлення до себе, підпорядкування вимогам норми та зміна механізмів саморозвитку.

Рефлексивне супроводження суб'єктивної діяльності дає можливість виявити невідповідність нормативним вимогам, скоригувати поведінку, залучити механізм саморозвитку. Систематичне самокоригування при реалізації норми є основою вольової самоорганізації. Вольовий прояв концентрує роботу свідомості,

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

самосвідомості, самовизначення. Він спрямовує мислення, рефлексію в нормативно-реалізаційному процесі.

Особистісна поведінка базується не на досвіді, а на ідеалі та цінностях особистого вдосконалення. Вона виявляється у спілкуванні, комунікації, самовизначенні й починається з модифікації норми, що вимагає інших здібностей.

Отже, в різних варіантах суб'єктивного реагування на перешкоди під час здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти виразніше окреслюється самоуправління та самоорганізація здобувача. Слідування власному планові життя зумовлює слідування цілі в майбутній діяльності. Тоді діяльність стає цілеспрямованою. Дана проблематика потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел

1. Скібіцька Л.І. Тайм – менеджмент: навч. посібник. К.: Кондор, 2009. 528 с.
2. Соціологія і психологія: навч. посібник / за ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : Каравела, 2009. 560 с.

Кофанов Олексій Євгенович
к.е.н., к.т.н., старший викладач,

Кофанова Олена Вікторівна
д.п.н., .к.х.н., професор, професор

*Національний технічний університет України "Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського" (Україна)*

**ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
МАРКЕТОЛОГІВ У ДОСЛІДНИЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

Вступ. Інноваційний шлях реформування вітчизняної економічної освіти передбачає її неперервний рух у бік європейського науково-освітнього простору. Це зумовлено тим, що наша країна підписала Угоду про асоціацію країни з Європейським Союзом; ці цілі відзначено і у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2023 роки, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

України № 286-р від 23 лютого 2022 року, оговорюються в інших документах уряду.

Постановка проблеми. Отже, підвищення рівня якості економічної освіти, у тому числі й професійної підготовки майбутніх маркетологів в університетах, створення необхідних умов для впровадження інноваційних підходів в їх освіту зумовлюють необхідність постановки і вирішення таких комплексних завдань:

- вивчення передового вітчизняного і закордонного досвіду щодо підготовки фахівців з маркетингу (промислового маркетингу), впевнено орієнтованих на впровадження у свою майбутню діяльність інновацій та інноваційного маркетингового інструментарію;

- визначення критеріїв якості професійної освіти маркетологів, встановлення чітких вимог до їхньої фахової підготовки;

- встановлення і дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх маркетологів для умов вітчизняного бізнесу;

- вивчення досвіду післядипломної маркетингової освіти, орієнтованої на перепідготовку фахівців-маркетологів з урахуванням пріоритетних напрямів інноваційного розвитку суспільства;

- упровадження у професійну освіту маркетологів нових освітніх програм, новітніх педагогічних і інформаційних технологій, інноваційного маркетингового інструментарію тощо, що відображають вимоги ринку.

Всі ці вимоги зумовлені тим, що, в сучасних умовах ведення бізнесу та ринкової економіки маркетинг постає тим інструментом, що покликаний сприяти забезпеченню задоволення все зростаючих потреб клієнтів, і, як наслідок, – підвищенню якості їхнього життя.

Отже, підвищення якості фахової підготовки здобувачів-маркетологів у системі дослідницького ЗВО, які будуть здатними працювати в інноваційній сфері на підприємствах і в компаніях, стає надзвичайно важливим і актуальним

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

завданням, зважаючи на необхідність найшвидшого наближення освітньої системи України до єдиного європейського і світового науково-технічного та освітнього простору.

Основна частина. Досвід провідних країн світу довів, що для стійкого і збалансованого розвитку необхідним є впровадження інновацій в усі сфери діяльності людини, проте особливого значення у період реформування вітчизняної освітньої системи це набуває саме у вищій школі та науці.

Відповідно до класифікації закладів вищої освіти (ЗВО), запропонованої Фондом Карнегі, дослідницькі університети (ДУ) спрямовують свою діяльність на поєднання освітніх послуг з активними науковими дослідженнями, характеризуються значним обсягом фінансової бюджетної допомоги, а також тим, що вони щорічно присуджують не менше 50 докторських ступенів за багатьма спеціальностями. Досить близькі критерії щодо статусу дослідницького ЗВО світового рівня висувуються Лігою європейських університетів. Це, зокрема, такі критерії, як [1]: проведення наукових досліджень на світовому рівні (excellence) не менш ніж за 3-ма напрямками; інтеграція досліджень і освітньої діяльності ЗВО; підготовка аспірантів (PhD) за науковими напрямками рівня "excellence".

Таким чином, сучасний ДУ повинен упроваджувати інновації не тільки в освітню, а й в науково-дослідницьку та підприємницьку діяльність, передбачати комерціалізацію результатів досліджень. Звісно, перехід до такого інноваційного функціонування відбувається не одразу. Цей період потребує певного часу і може бути реалізований у три етапи.

Зокрема, на 1-му етапі університет, бізнес і влада повинні наблизитися один до одного, внаслідок чого їм стають притаманні функції один одного. Далі ці структури формують тристоронні попарні взаємодії, причому, на постійній основі, створюючи компанії-посередники – наукові парки, технопарки, наукові центри тощо. На 3-му, останньому, етапі мережева взаємодія цих секторів

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

формується рекурсивно, повторюючи матрицю потрійної спіралі в ході кластеризації економіки [1]. Отже, всі ці трансформації спричинюють кардинальні зміни в структурі інституцій, формування нових і міцних зв'язків і співпраці між ними.

Серед основних новітніх трендів розвитку нашого суспільства відзначимо поширення концепції зеленого менеджменту і зеленого маркетингу як невід'ємної складової циркулярної економіки і сталого збалансованого розвитку суспільства і біосфери. Неврахування еко-трендів, причому, як в освіті, так і в бізнесі призводить до зниження попиту на освітні послуги і продукцію підприємства і, як наслідок, до втрати конкурентоспроможності на ринку. Важливою складовою діяльності ДУ є впровадження результатів наукових розробок, тобто їх активна комерціалізація. Досить часто це відбувається через центри трансферу технологій, технопарки і бізнес-інкубатори університету, до функцій яких належить встановлення на постійній основі взаємозв'язків між університетами і підприємствами. Проте актуальним залишається:

- розширення наукового потенціалу ДУ,
- стимулювання їхньої співпраці з бізнесом,
- сприяння розвитку трансферу технологій шляхом створення малих підприємств і стартап-проектів;
- консультаційна та інформаційна підтримка цих інноваційних підприємств при передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- організація навчання і післядипломної перепідготовки персоналу з метою трансформації їх у єдину інноваційну структуру;
- державна та приватна інвестиційна підтримка таких малих інноваційних підприємств і стартап-проектів тощо.
- організація рекламних кампаній і кампаній з інформаційної підтримки та супроводу продажів [2].

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Студентські наукові колективи, що виконують роботи під керівництвом вчених і викладачів ДУ утворюють специфічну мережеву структуру, створюючи інноваційні проєкти навчально-дослідницького і науково-дослідницького характеру, які також можуть бути комерціалізовані за певних умов. Отже, враховуючи вищесказане, тісна взаємодія ДУ, влади та бізнесу зумовлює активний розвиток національної інноваційної екосистеми, здатної забезпечити не тільки технологічний прорив в економіці країни, а й впровадження інновацій в освітній процес дослідницького університету.

Висновок. Таким чином, замість того, щоб забезпечувати тільки освітній процес, сучасні ДУ, інтегруючи дослідницький і освітній потенціали, створюють інноваційні форми взаємодії освіти, влади і бізнесу, причому, як правило, в пріоритетних галузях науки і технологій. А це, звісно, потребує значної модернізації фахової підготовки здобувачів у бік здобуття ними міждисциплінарних знань, набуття необхідних компетентностей, впровадження в освітній процес інновацій.

Список використаних джерел

1. Etzkowitz H., Webster A., Gebhardt C., Terra B. R. C. The future of the university and the university of the future: evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm. *Research Policy*. 2000. No. 29. 313–330.
2. Федулова Л. І. Стратегічні напрями розвитку університетів у системі інноваційних перетворень. *Стратегія економічного розвитку України*. 2011. Вип. № 29. С. 222–232.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

*Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент,
Карловська Наталя Сергіївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький (Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

У зв'язку із суттєвими змінами в політичному та суспільно-економічному житті суспільства особливої актуальності в останній час набули проблеми удосконалення управління начальними закладами. Стало очевидним, що управління, яке базується на традиційних засадах, не відповідає вимогам сьогодення і вимагає негайної модернізації. Крім того, низкою об'єктивних наукових досліджень і практичною діяльністю доведено, що збереження анахронічних підходів в управлінні освітніми системами є основною причиною повільних темпів їхнього реформування та адаптації до вимог сьогодення. Відтак, нагальною стає потреба використання теорії і практики освітнього менеджменту.

Стратегічне планування являє собою особливий вид практичної діяльності людей — планової роботи, що полягає у розробленні стратегічних рішень (у формі прогнозів, проектів програм і планів), що передбачають висування таких цілей і стратегій поведінки відповідних об'єктів управління, реалізація яких забезпечує їх ефективне функціонування у довгостроковій перспективі, швидку адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища [1, с. 8].

Підвисоцький ліцей імені Т.Г. Шевченка Підвисоцької сільської ради було відкрито в селі у формі однокласного парафіяльного училища ще далекого 1861 року. В ньому навчалось 70 дітей. Організаційна структура ліцею наведена в таблиці 1.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

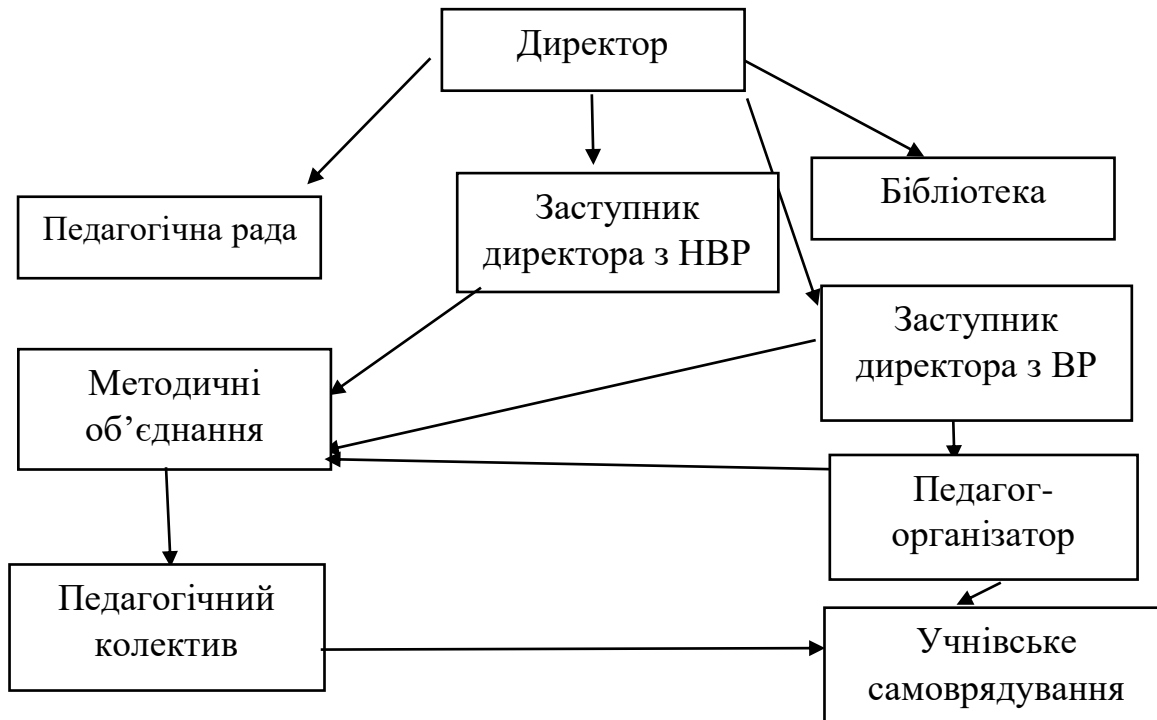

Рис. 1. Організаційна структура Підвисоцького ліцею

Управління ліцеєм в межах повноважень, визначених законами та установчими документами, здійснюють: • засновник (Підвисоцька сільська рада Кіровоградської області); • уповноважений орган (Відділ освіти Підвисоцької сільської ради); • керівник (директор) ліцею; • колегіальний орган управління ліцею; • колегіальний орган громадського самоврядування.

Безпосереднє керівництво ліцеєм здійснює керівник (директор). Директор ліцею призначається на посаду шляхом укладення контракту за результатами конкурсного відбору у встановленому порядку, несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти.

Директор є представником ліцею у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених законом та установчими документами ліцею.

Директор ліцею в межах наданих йому повноважень:

- організовує діяльність ліцею;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

- затверджує штатний розпис погоджений із уповноваженим органом;
- вирішує питання фінансово-господарської діяльності ліцею;
- призначає на посаду та звільняє з посади заступників директора, педагогічних та інших працівників ліцею, визначає їх функціональні обов'язки;
- забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм;
- здійснює розподіл педагогічного навантаження;
- забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- забезпечує умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю ліцею;
- сприяє та створює умови для діяльності органів самоврядування ліцею;
- сприяє здоровому способу життя здобувачів освіти та працівників ліцею;
- забезпечує створення у ліцеї безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування);
- розглядає заяви про випадки булінгу здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування;
- скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживає відповідних заходів реагування;
- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу;
- повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та службі у справах дітей про випадки булінгу в ліцеї;

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

• здійснює інші повноваження, передбачені законом та установчими документами ліцею.

Колегіальним органом управління ліцею є педагогічна рада.

Усі педагогічні працівники ліцею мають брати участь у засіданнях педагогічної ради. Таким чином, управління ліцеєм є складною системою з багатьма внутрішніми взаємозв'язками. Його ефективність багато в чому залежить від правильного розподілу обов'язків в адміністрації ліцею, до якої належать директор, заступники з навчальної та виховної роботи.

Діяльність директора ліцею регламентується Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, згідно з яким директором може бути тільки громадянин України, який має вищу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менше 3 років, успішно пройшов атестацію керівних кадрів освіти у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки України. Він є найвищою посадовою особою в ліцеї, діє від імені ліцею, представляє його в усіх організаціях, розпоряджається майном і коштами, укладає договори, видає фінансові доручення, відкриває у банку рахунок, розпоряджається кредитами, видає накази по ліцею, його вказівки є обов'язковими для її учнів та учителів [14, с. 96].

Організація управління в ліцеї здійснюються такими конкретними інструментами: інструктивно-методичні та теоретичні семінари, засідання учнівського колективу, педагогічні ради, методичні об'єднання, наставництво, батьківський всеобуч.

Список використаних джерел

3. Карпіщенко О. І., Ілляшенко К. В., Карпіщенко О. О. Стратегічне планування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 446 с.
4. Калашнікова С. А. Професійний розвиток керівників вищих навчальних закладів : діяльність європейської платформи модернізації вищої освіти. *Вища освіта України*. 2013. № 2. С. 95-101.

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Секція 1. Повоєнне відновлення економіки України	
Пантелеймоненко А.О. ЕНЕРГЕТИЧНІ КООПЕРАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	5
Вишневецька О. В. СТАН РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	8
Клименко К. В., Мельник В. В. ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЄБРР НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У ПРИЗМІ ВОЄННОГО ЧАСУ	12
Завідна Л. Д. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ	16
Elżbieta Żywucka – Kozłowska. GOSPODARKA WOJENNA	20
Urba S. I., Senyshyn O. S., Khich R. Ya. EXPORT CAPACITY OF AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS	24
Іванов А. А., Повод Т. М. ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	29
Савіцька С.І. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
Бойко Л. О. ТОВАРООБІГ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	35
Колотуха С. М. ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ.	38
Нечитайло В. В. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	42
Єфремов А.О. Науковий керівник: Аверчева Н. О. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ	45
Ковальов Д. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	49

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Секція 2. Стратегічні пріоритети підприємницької та торговельної діяльності в сучасних умовах.

Баранова К.А. Науковий керівник: Карнаушенко А.С. ПЕРЕВАГИ ЗМІНИ АЛГОРИТМУ КОНСЕНСУСУ З PROOF-OF-WORK (POW) НА PROOF-OF-STAKE (POS) У СВІТІ КРИПТОВАЛЮТ	53
Терещук Н. В. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗАКЛАДІВ ХАРЧУВАННЯ	55
Коновальчук А. Ю., Яковенко Р. В. ТЛУМАЧЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ТОВАР» І «ПРОДУКТ» У МАРКЕТИНГУ ТА В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ	58
Яворська В. О. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	62
Данило С. І., Павліш Л. О. СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	64
Севастьянов Р. В., Донченко О. М. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	69
Павленко В. В. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЗЕРНА	71
Кириченко А. В. ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ	73
Василиха Н. В., Герц А. В. ТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ	75
Кащена Н.Б., Чміль Є. Л. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ТРЕНДИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ	78
Яковенко Р. В., Чукій О. І. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ОТОЧЕННЯ АТ «ЕЛЬВОРТИ» В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	81
Панченко В.А., Кононенко Л.В. ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	85
Яковенко Р. В., Семеренко О. П. МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	88

Секція 3. Фінансове, управлінське та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності.

Слободянюк О. В., Примаченко І. Ф. ФІНАНСУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	91
---	----

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Тютюнник Ю. М., Тютюнник С.В. НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА	94
Пристемський О. С., Себро О. О. АНАЛІЗ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ	97
Мельник А.Р. Науковий керівник: Колеснікова К. С. ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	100
Папазова Е.Б. Науковий керівник: Пурхванідзе О.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	103
Лисенко А. М. БАЗОВІ ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ	106
Герасимчук М.С. Науковий керівник: Поливана Людмила Анатоліївна ВИЗНАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	108
Тютюнник С. В., Трохименко Т. В., Кошман Г.Б. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА 2022 РІК	112
Портоварас Т. Р. КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ АНАЛІЗУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	116
Смірнова І. В., Смірнова Н. В. СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	119
Кащена Н.Б., Вац О. І. ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	124
Секція 4. Актуальні аспекти функціонування та розвитку аграрного сектору економіки.	
Яковенко Р. В., Коновальчук А. Ю. ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЙ ФІЗІОКРАТИВ У РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	127
Навроцький Я. Ф., Петров В. М. СИСТЕМА ЧИННИКІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ	131
Яковенко Р.В., Лобанов Я. В. ЦІЛІ ЯКОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ	135

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Яковенко Р. В., Іванченко М. Р. МОДЕЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	138
Ліштван О. О., Повод Т.М. ВПЛИВ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	142
Кісіль М. І. ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	146
Секція 5. Економіка та управління різних сфер економіки.	
Аверчева Н. О., Луцюк О. Л. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ	151
Волковський М. А. Науковий керівник: Панкова М. В. ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ СВІТУ	155
Яковенко Р. В., Яковенко Д. В. ПРЯМІ ПРОДАЖІ ТА PR-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	158
Масло А. І. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ	162
Заходим М.В. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	164
Карнаушенко А.С. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ В ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	169
Савченко В.М., Гавриленко К.О. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	171
Нісфоян С. С., Кулібаба Є. О., Грибанов Р. В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНІСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	175
Яковенко Р. В., Яблонський І. А. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВІДДІЛОМ У РОЗРІЗІ РОБОТИЗАЦІЇ ЗВАРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ	177
Секція 6. Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.	
Міхєєва А. В., Пантелеймоненко А. О. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ	181

III Міжнародна науково-практична
Інтернет-конференція
«Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан
та перспективи розвитку»
23 травня 2023 р.

Повод Т. М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА РЕГІОНІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	185
Хомула А. С., Пантелеймоненко А. О. РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	187
Міхєєва А. В., Повод Т. М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ	190
Смалюх М.С., Худолій Л.М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНСЬКИХ БАНКАХ	194

Секція 7. Облік та оподаткування в умовах сучасних викликів.

Єрмолаєва М. В. ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	198
Колісник А.В., Меліхова Т. О. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ	201
Дашкевич Т. І., Меліхова Т. О. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	204
Пісклова С., Меліхова Т. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	207

Секція 8. Професійна та психологічна підготовка фахівців сфери економіки.

Варнавська І. В. УМОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ	213
Шаумян О. Г. АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ	216
Кофанов О. Є., Кофанова О. В. ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ У ДОСЛІДНИЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	218
Яковенко Р. В., Карловська Н.С. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	223